

Deelverslag 1 Stap Verkennen

**Stakeholderconsultatie
actieplan groei biologische
productie en consumptie**

Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
Waarom deze consultatie?	3
Waarom een Nederlands actieplan?	3
Wat is biologische landbouw?	4
Hoe ziet de consultatie eruit?	4
Wat gebeurt er met de resultaten van de consultatie?	4
Deel 1: Samenvatting per vraag	5
1. Welke vragen en observaties roept het vraagstuk 'vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland' bij je op?	5
2. Waarom is dit vraagstuk voor jou van belang?	10
3. Wat vind jij belangrijk om rekening mee te houden bij een dialoog over dit vraagstuk?	12
4. Welke persoonlijke ambitie, visie of droom heb jij voor dit vraagstuk?	14
5. Wat wil je dat niet met dit vraagstuk gaat gebeuren en waarom niet?	15
6. Welke obstakels zie je om te komen tot een gedragen actieplan?	17
7. Hoe wil jij (verder) betrokken worden bij de totstandkoming of uitvoering van het actieplan?	19
8. Wie moeten er volgens jou aan deze consultatie meedoen?	19
Deel 2: integraal verslag	21
1 Verkennen van het vraagstuk	21
1.1 Welke vragen en observaties roept het vraagstuk 'vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland' bij je op?	21
1.2 Waarom is dit vraagstuk voor jou van belang?	44
1.3 Wat vind jij belangrijk om rekening mee te houden bij een dialoog over dit vraagstuk?	52
1.4 Welke persoonlijke ambitie, visie of droom heb jij voor dit vraagstuk?	60
1.5 Wat wil je dat niet met dit vraagstuk gaat gebeuren en waarom niet?	67
1.7 Hoe wil jij (verder) betrokken worden bij de totstandkoming of uitvoering van het actieplan?	80
1.8 Wie moeten er volgens jou aan deze consultatie meedoen?	84

Leeswijzer

Beste lezer van dit verslag,

Voor je ligt het eerste (deel)verslag van de online stakeholderconsultatie voor het Nederlandse actieplan groei biologische productie en consumptie.

In de **eerste dialoogronde ‘Verkennen’** van de consultatie is diverse partijen aan de hand van 8 vragen gevraagd naar hun eerste gedachten over het vraagstuk ‘vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland’. 236 mensen hebben deelgenomen. Dat heeft geleid tot veel reacties op de gestelde vragen en geeft inzicht in de vragen, inzichten, zorgen, wensen, ideeën en verwachtingen die er leven.

Dit verslag is een weergave hiervan en bestaat uit 2 delen.

In **deel 1** vind je een **samenvatting** van de door alle deelnemers ingebrachte onderwerpen. Voor deze samenvatting zijn zoveel mogelijk de woorden van de deelnemers zelf gebruikt. Daarnaast vind je een overzicht van de verschillende stakeholdergroepen die hebben deelgenomen en de daarbij corresponderende getallen.

In **deel 2** vind je **alle antwoorden** die door de deelnemers zijn gegeven op de gestelde vragen. Bij ieder antwoord kun je zien vanuit welke stakeholdergroep er is gereageerd en welke reacties daarop zijn gegeven.

Ik wil je graag bedanken voor je deelname en waardevolle inbreng en hoop dat je wilt meedoen aan de volgende dialoogronde ‘Verrijken’. Daarin gaan we met elkaar zoeken naar ideeën en oplossingen voor de ingebrachte vraag- en zorgpunten uit de eerste dialoogronde.

Meer informatie over het hoe en waarom van deze consultatie vind je hieronder.

Waarom deze consultatie?

Het ministerie van LNV stelt een actieplan op voor de groei van biologische productie en consumptie in Nederland. Dit actieplan zal bestaan uit een ambitie en een set van acties die helpt om de ambitie waar te maken.

De consultatie is bedoeld voor iedereen die wil bijdragen aan de dialoog over biologische productie en consumptie. Het ministerie heeft diverse partijen uit de samenleving uitgenodigd om mee te denken over welke acties nodig en wenselijk zijn, zoals boeren, vertegenwoordigers van de (biologische) landbouw, ketenpartijen (leveranciers, transporteurs, verwerkers, handelaren, retailers), onderzoekers, overheden, financiers, NGO's en consumenten. De kennis, ervaring en input van al deze partijen is van belang om te komen tot een effectieve set van acties. Acties die bij uitvoering ook echt gaan leiden tot groei van biologische productie en consumptie.

Waarom een Nederlands actieplan?

De Europese Commissie heeft in de Farm-to-Fork-strategie en het Organic Action Plan de ambitie uitgesproken dat in 2030 25% van het Europese landbouwareaal biologisch moet zijn. Aan elke lidstaat van de Europese Unie is gevraagd om te komen met een nationale strategie met een ambitie en maatregelen die passen bij de lokale situatie. In Nederland maakt het ministerie van LNV hiervoor een actieplan. Dit zal deze zomer verschijnen.

Wat is biologische landbouw?

In de uitgangspunten van biologische landbouw wordt nadrukkelijk rekening gehouden met milieueffecten, klimaat, dierenwelzijn en biodiversiteit. De eisen waaraan biologische productie moet voldoen staan beschreven in Europese wetgeving.

Hoe ziet de consultatie eruit?

De consultatie bestaat uit 6 stappen (zie hieronder) en kent 4 dialoogrondes: Verkennen, Verrijken, Voorkeuren en Verdiepen. De consultatie duurt van februari tot en met april 2022. Van iedere dialoogronde maken we een verslag, zodat iedereen continu op de hoogte is van de voortgang van de dialoog. Het eindverslag volgt begin mei 2022.

Stappenplan (online) consultatie

Schrijf je eerst in. Dan beschikken we over je adresgegevens om je te informeren over de resultaten (per stap) en wanneer een nieuwe stap wordt geopend. Na inschrijving kun je direct bijdragen door (hieronder) op de licht groene button "naar verkennen" te klikken. Je komt dan automatisch uit in de dialoogomgeving. Kies bij welke stakeholdergroep je behoort en doe mee.

1) Verzamelen inschrijven	2) Verkennen vraagstuk en deelnemers	3) Verrijken ideeën en oplossingen
Schrijf je nu in!	Naar verkennen (dicht)	Naar verrijken (dicht)
Je schrijft je in als deelnemer aan de consultatie, zodat we je kunnen informeren over alle stappen en alle resultaten.	Iedereen kijkt anders. Hier vragen we je vragen, inzichten, zorgen, wensen en verwachtingen te delen en om te reageren op anderen.	Hier inventariseren we bestaande en/of bedenken we nieuwe ideeën en oplossingen voor de vraag- en zorgpunten.
Deze stap is open vanaf 14 februari	Deze stap is open van 14 tot en met 27 februari	Deze stap is open van 7 tot en met 20 maart
4) Voorkeuren focus aanbrengen	5) Verdiepen reflectie en concretiseren	6) Voortzetten afsluiten en next steps
Naar voorkeuren (dicht)	Naar verdiepen (dicht)	Naar voortzetten (dicht)
We brengen focus aan in de ideeën en oplossingen door je te vragen aan te geven wat jij de beste ideeën en oplossingen vindt om de vraag- en zorgpunten aan te pakken.	Hier gaan we de voorkeursideeën en -oplossingen concretiseren. Welke stappen en acties zijn daarvoor volgens jou nodig en wie draagt bij?	De consultatie wordt afgesloten. Je ontvangt het eindverslag, je kunt feedback geven over het proces en je wordt geïnformeerd over het vervolg.
Deze stap is open van 28 maart tot en met 3 april	Deze stap is open van 6 tot en met 19 april	Deze stap is open van 27 april tot en met 22 mei

Wat gebeurt er met de resultaten van de consultatie?

Het ministerie van LNV neemt de resultaten van deze consultatie mee in het opstellen van het actieplan. In het consultatieproces hopen we te komen tot acties die beschrijven wat er nodig is, door wie en wanneer. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de inhoud van het actieplan ligt bij de minister van LNV.

Bernard van der Horst

Projectleider Strategie Biologische Productie en Consumptie Nederland

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Deel 1: Samenvatting per vraag

Hieronder vind je de samenvatting van alle antwoorden en reacties van de door alle deelnemers ingevoerde content.

1. Welke vragen en observaties roept het vraagstuk 'vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland' bij je op?

1. Consumptie van biologische producten

- Het vergroten van de productie is alleen mogelijk als ook de vraag/consumptie van biologische producten toeneemt.
- Biologisch heet voor de meerderheid nog steeds een geitenwollen sokken imago. Is 'biologisch' de meest aansprekende term voor vergroting van de vraag?

- Consumenten worden overspoeld met verschillende informatie en raken het spoor kwijt.
- Voor de consument is niet altijd duidelijk waarom een biologisch product duurder is en welke (duurzaamheids)voordelen het heeft.
- De consument is geen rationeel wezen, maar reageert op primaire prikkels van de marketing.
- In Nederland ontbreekt het aan een eetcultuur en we willen niet te veel geld uitgeven aan eten.
- Gevaar bestaat dat productie niet door NL consument wordt gekocht en dat er weer veel geëxporteerd wordt.
- Als je alleen productie stimuleert en de vraag achterblijft, gaat dit ten koste van het verdienmodel van de boer. De groei van de consumptie moet in balans zijn met de groei van de productie. Groei moet vraaggestuurd plaatsvinden en niet aanbodgericht.
- Pas als we de meerprijs willen betalen, is het bedrijfsmodel rond en kan de kostbare overstap gefinancierd worden.
- Consumenten dienen te begrijpen dat zij een leidende rol hebben.
- Genoemde mogelijkheden om de biologische productie te stimuleren:
 - Niet alleen naar de prijs kijken, maar meer naar kwaliteit en impact op de leefomgeving.
 - Maak consument bewust, vergroot kennis, bijv. via bestel apps van supermarkten en marketing
 - Faseer gif-landbouw uit, net als lood benzine.
 - Maak BIO-producten belastingvrij/lager of hogere BTW op niet bio-producten.
 - Alleen nog BIO producten over een aantal jaar
 - Leg de consument uit waar bio voor staat
 - Voorzie consument van meer eenduidigheid in labels die informeren over gezondheid en ecologische footprint.
 - Meer dialoog tussen producent en consument
 - Meer onbewuste factoren als gewoontes en emoties zijn interessant voor gedragsinterventies
- Alleen informatie geven is niet genoeg.
- De consument vraagt niet om biologisch. Dus niet het aanbod kunstmatig en vanuit ideologie opschalen.
- Waarom mag op de verpakking van biologische producten niet verteld worden dat deze producten gezonder zijn?

2. Ambitie en doelstellingen voor biologisch

- Het gaat om food en non-food als je biologische productie en consumptie wilt vergroten.
- Hoe maak je biologisch mainstream?
- Wat is de onderbouwing van de EU doelstelling 25% van het Europese landbouwareaal moet biologisch zijn?
- De doelstelling van 25% van het Europese landbouwareaal moet biologisch zijn moet ook voor Nederland gelden. De overheid moet kleur bekennen qua doelstelling.
- Biologisch moet je niet als een eindstation zien, maar als een ontwikkelingsweg.
- Zet in op 100% biologische landbouw.
- Als we alles biologisch produceren zal er op enig moment gebrek aan voedsel ontstaan.

- Hoe verhoudt biologische landbouw zich tot kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw?
- Biologisch landbouw is één van de vormen van duurzame landbouw.
- Waarom een eenzijdige keus op biologisch? Dat stopt de zoektocht naar andere duurzame productiesystemen? De overheid moet duidelijk zijn hoe ze biologische landbouw ziet. Als de toekomstige ondergrens voor landbouw in Nederland en Europa?
- Hoe verhoudt het vraagstuk vergroten biologische productie en consumptie zich tot andere ontwikkelingen op het gebied van verduurzaming, zoals de eiwittransitie, korte ketens, verminderen afval, verminderen voedselverspilling?
- Zijn andere topkeurmerken dan alleen de biologisch gecertificeerde keurmerken aanvaardbaar?
- Inzet op alleen biologisch is niet voldoende. Zet in op totaaloplossing. Klimaat, stikstof, biodiversiteit, waterbuffering, dierwelzijn, omgevingsvraagstukken, volksgezondheid (fysiek, mentaal, sociaal, ecologisch), inclusieve samenleving, respectvolle en rechtvaardige omgang tussen mens, dier en natuur, eerlijke prijs.
- Koester de diversiteit in de landbouw en laten we vooral voortdurend van elkaar willen leren.
- Richt het Actieplan biologisch zich op Nederlandse productie of ook op (consumptie van) buitenlandse productie?
- Biologische landbouw is een belangrijk onderdeel van de totale transitie van de Nederlandse landbouw.
- Denk ook na over een ander dieet met daarin meer plantaardige proteïnen en minder dierlijke eiwitten. -Als we minder dierlijk eiwit consumeren, kunnen we de veehouderij extensiveren (minder dieren, minder voedingsgewassen voor vee, meer plantaardig voedsel voor de mens).
- We moeten eerst de (politieke keuze) maken in hoeverre we in Nederland zelfvoorzienend willen zijn.
- Hoe belangrijk vinden we de gezondheid van ons Nederlanders?
- Kunnen we ons focussen om een aantal volume-items van onze dagelijkse voeding (zuivel, groente, brood) over te zetten op biologisch?
- Het zou enkel om het vergroten van de consumptie van biologische producten moeten gaan. De productie volgt dan vanzelf.
- Hoe kan de landbouwsector inspelen op de veranderende vraag naar juist kwalitatief goed voedsel.

3. Prijs van biologische producten

- Boeren die biologisch boeren moeten hiervoor worden beloond met een goede marktconforme vergoeding. Hogere prijs is essentieel voor voldoende rendement voor boeren.
- Vraag en aanbod moet in balans met elkaar groeien. Anders gaat de prijs onderuit en trekt de boer aan het kortste eind (geen verdienmodel). Groot risico bij groot aanbod en weinig verkoop is dat de prijzen kelderen. Dit vraagt om ketenregie.
- Is het mogelijk om biologische boeren op een andere manier te belonen dan alleen via de producten? Dit om de prijs in de hand te houden.
- Niet alle consumenten kunnen zich de meerprijs van biologische producten veroorloven.
- De markt is bepalend of groei van biologische productie en consumptie mogelijk is.
- Maak gezonder eten (bijv. biologisch) financieel aantrekkelijker voor de consument.
- Goed, natuurlijk en gezond voedsel mag wat extra kosten. Tegenwoordig betalen we veel minder aan voedsel dan vroeger, en gebruiken we het geld liever voor luxe consumptiegoederen.
- De prijsverhouding tussen biologisch en gangbaar moet wijzigen.

- Kunnen supermarkten met hun biologische huismerk hun assortiment breder trekken en daarmee de prijs voor bio producten lager krijgen?
- BTW verlaging voor biologische producten en BTW verhoging voor vervuilende producten; regulier duurder maken en biologisch goedkoper.
- De milieukosten van gangbare landbouw worden niet doorberekend in de prijs. True cost pricing van productiemiddelen en van landbouwproducten is nodig.
- Voedsel mag niet worden gebruikt voor prijspolitiek.
- De marges moeten eerlijker worden verdeeld.

4. Biologische landbouw en duurzaamheid

- Biologische landbouw is de locomotief van de duurzaamheidstrein. Het kent veel voordelen op het gebied van duurzaamheid.
- Biologische landbouw is voor sommige sectoren op onderdelen duurzamer maar op andere onderdelen niet.
- Biologische landbouw is een vorm van duurzame landbouw, maar er zijn ook andere duurzamere productiemethoden. Ook binnen de niet-biologische sector zet de ontwikkeling naar minder/geen chemische bestrijdingsmiddelen en minder/ geen kunstmest door.
- Wat betekent biologisch? Kan het bestaan naast natuurinclusieve of kringlooplandbouw?
- In hoeverre draagt een streven naar meer biologische productie bij aan maatschappelijke doelen zoals rond stikstof en klimaat?

5. Aandeel biologische producten bij verkoopkanalen als de retail, horeca, catering, slagerijen en groentenboeren

- Het is vooral van belang om de vraag naar biologische producten te stimuleren en dan ook de out-of-home kanalen.
- Hoe kunnen we op regionaal niveau producenten en consumenten van biologische producten zo goed mogelijk met elkaar verbinden om de afzet te stimuleren?
- Maak in de winkel de biologische artikelen het nieuwe normaal en geef juist over de gangbare artikelen extra uitleg waarom deze het klimaat en de bodem belasten.
- Kunnen gangbare producten worden vervangen door biologische producten? Of worden we dan te duur? Zoek samenwerking met grote producenten en marktleiders om ten minste een aanbod te creëren van 25% BIO.
- Vergroot de vraag geleidelijk en in afstemming met het vergroten van het aanbod.
- Maak afspraken met alle ketenpartijen.
- Alle ketenpartijen moeten zich inzetten voor de stimulans van biologische producten.
- De ketenpartijen dienen samen te werken om polarisatie tussen niet-biologische en biologische ketenpartijen te voorkomen.

6. Onderzoek, kennis, onderwijs

- Een ontwikkelagenda is nodig om de uitvoering van de IFOAM principes te verbeteren.
- Leer van andere landen.
- Meer kennis en uitleg voor consumenten en boeren over biologisch boeren
- Onderwijs, voorlichting en onderzoek zijn nu niet gericht op biologisch boeren.
- Op welke landbouwscholen kan je afstuderen in biologische landbouw en dan nog het liefst in jouw sector?

- Er is maar weinig onderzoeksgeld voor biologisch beschikbaar. Een reden daarvoor is dat het bedrijfsleven moet bijdragen aan financiering.

7. Grond voor biologische landbouw

- De hoge grondprijzen stimuleren intensivering en schaalvergroting in de landbouw en daarmee het gebruik van meer pesticiden en meer kunstmest.
- Biologische landbouw vraagt om meer agrarische grond, maar die grond is schaars, de prijs hoog en er is meer flexibiliteit nodig om bestemming in bestemmingsplan te kunnen veranderen.
- Meer biologische productie betekent telen op gronden die voorheen niet biologisch waren. Hoe beschermen we bestaande en nieuwe telers op deze gronden tegen afwaardering door contaminaties uit de niet-biologische teelt?
- Waarom wordt er bij verpachting door overheid/waterschap enz. niet gekeken naar hoe het land wordt gebruikt?

8. Rol van de overheid

- De overheid stuurt te weinig op biologische landbouw, terwijl die vorm van landbouw veel minder schadelijk is. De overheid moet een leidende rol nemen.
- De overheid moet keuzes durven maken en dat doet ze niet.
- Bij het bevorderen van de consumptie ligt er ook een rol voor de overheid. Als de overheid kiest voor 25% biologisch moet zij ook sturen/voorwaarden stellen aan de voedselomgeving.
- Bepalend zijn regels en beleid op prijs, promotie en assortiment.
- Hoeveel % van de inkoop van de verschillende overheden is biologisch? Waarom is dat geen 100%?

9. Systeemverandering/cultuuromslag

- De keten is ingericht op 'conventioneel'. Het huidige systeem focust op productiviteit.
- De meeste boeren willen ook natuurvriendelijker werken, maar zitten vast in een systeem dat ze tot andere keuzes dwingt.
- Hoe doorbreken we vaste patronen, het korte rendementsdenken?
- Iedere partij is verantwoordelijk; we moeten het grotere met elkaar verbonden geheel dienen.
- Betrouwbaarheid & vertrouwen, eenduidigheid & effectiviteit en EU-harmonisatie zijn belangrijk in het beleid en tussen partijen.
- Cultuuromslag is nodig van productiviteit van monoculturen naar diversiteit en differentiatie, van goedkoop naar kwaliteit.

10. Omschakelen

- Boeren moeten makkelijker biologisch kunnen worden en daarin goed begeleid worden.
- Waar halen boeren het geld, de middelen en de kennis vandaan voor omschakeling?
- Omschakelen vraagt om investeringen. Die zijn in de overgangsfase voor veel voedselproducenten risicovol en nog niet rendabel, zowel voor primaire bedrijven als voor bedrijven in de rest van de keten. De overheid moet deze ondernemers hiertoe krachtiger stimuleren met een transitie subsidie.
- Boeren mogen financieel ondersteund worden om minder intensieve en meer natuurlijke productiemethoden te gebruiken.
- Hoe kun je het traject met aanvragen van vergunningen makkelijker maken?

- Hoe zorgen we ervoor dat we de kleinere boeren - die vaak al een heel eind richting het biologische boeren - ook meekrijgen in de certificering en helpen met het administratieve werk dat hen vaak relatief veel tijd kost en waarvoor de kunde vaak ontbreekt?

11. Wet en regelgeving

- Biologische landbouw moet niet gebonden zijn aan de wet en regelgeving voor een andere landbouwsysteem.
- De EU Verordening stelt strenge eisen aan de controleerbaarheid van biologische producten. Van volledig verpakte producten weet je zeker dat er onderweg geen vermenging met gangbaar heeft plaatsgevonden. Supermarkten en andere verkopers staan nu voor dilemma: biologische producten weer volledig verpakken om fraude met vermenging te voorkomen, terwijl de consument minder plastic verpakking om groente en fruit wil.

12. Schelpdieren en vis

- Binnen biologisch is 'vis' nog een keten die aandacht vraagt. Er is geen biologisch keurmerk met aandacht voor biodiversiteit en dierenwelzijn.
- Volgens een deelnemer is de schelpdierkweek 100% biologisch, maar nog niet allemaal zo gecertificeerd.

13. EU

- Hoeveel coördinatie is er binnen Europa?
- We ervaren een demotiverend beleid vanuit Europa m.b.t. de afzet. Supermarkten schakelen weer terug naar gangbaar, omdat ze zich per winkel moeten certificeren en niet per distributiecentrum.

14. Grondstoffen en energie

- De grote input van grondstoffen en energie geven biologische landbouw een achterstand zodra je deze sector uit de niche haalt.

2. Waarom is dit vraagstuk voor jou van belang?

Betrokkenheid bij bio organisatie, bio boer

Dit melden een aantal deelnemers als reden om mee te doen aan de consultatie. Ze zijn zelf bio boer, of behartigen de belangen van (een deel van) de biologische keten en/of spelen een verbindende rol binnen de sector. Een aantal geeft aan graag een ontwikkeling van de biologische landbouw te zien.

Verlies biodiversiteit stoppen, behoud leefomgeving

Het gaat hier om de sleutelrol van de bio landbouw voor het stoppen van de zorgwekkende afname van de flora en fauna, en het herstel van de biodiversiteit en leefomgeving. De biodiversiteitscrisis bedreigt het voortbestaan van de mensheid. Deze crisis wordt genoemd in relatie tot de stikstof- en de klimaatcrisis, maar ook volksgezondheid en zoonosen. Er gelden nog geen eisen voor het bevorderen van natuur op het eigen (bio of gangbare) bedrijf.

Voor een toekomstperspectief voor de voedselproductie en een leefbaar landelijk gebied is een beweging naar chemievrij nodig. Bio loopt daarin voorop, belangrijk om die kennis met elkaar te delen. In de biologische sector is systeemdenken een fundament. Er zijn zorgen om de huidige

gezondheid van de bodem, de plant, en de mens.

Noodzaak van een duurzamer productie/voedselsysteem

Een leefbare aarde, een betere kringloop, gangbaar is schadelijk. Een transitie naar een duurzamere landbouw heeft topprioriteit voor de langere termijn om perspectief te behouden voor toekomstige generaties. De reguliere monocultuur is een ramp voor de leefbaarheid van onze planeet en is onhoudbaar, door bijvoorbeeld haar klimaatvoetafdruk, nutriëntenoverschot, effecten op ecosystemen buiten Europa en effecten van bestrijdingsmiddelen. Biologische/ kringloop/ ecologisch voedselsystemen kunnen oplossingen zijn, omdat ze voor meerdere vraagstukken een antwoord kunnen zijn. Biologische landbouw kan ook de landbouw als geheel inspireren. Deze werelden kunnen we dichterbij elkaar brengen. Biologisch wil ook nog verder leren en ontwikkelen.

Gezonde en kwalitatief goede voeding

Gezond voedsel (zonder toxiden en rijk aan bouwstoffen) is een essentieel onderdeel van gezondheid: Gezondheid in de brede context, mensen, planten en dieren. Biologische landbouw is een van de manieren om onze gronden voor nu en naar de toekomst toe te beschermen tegen verdere uitholling van het produkt dat van deze grond komt. En om onze gezondheid te beschermen. Wij kunnen de capaciteit van het supermarktkanaal beter benutten voor biologische voeding om zoveel mogelijk mensen aan echte kwaliteitsvoeding te helpen. Gedragsverandering van de consumenten, hen leren kijken naar kwaliteit in plaats van kwantiteit.

Oog voor afzet en markt, balans productie/vraag

Vraag en aanbod van biologische producten moeten in balans met elkaar omhoog. Het is cruciaal om dit continue goed op elkaar af te stemmen om voedselverspilling (bij teveel aanbod en te weinig vraag) en fraude (bij teveel vraag en te weinig aanbod) te voorkomen. De stimulerende maatregelen (van de overheid) moeten voortaan meer gericht zijn op het stimuleren van de vraag. Productiegroei en kostenverhoging zonder groei van de afzetmarkt is geen realistische scenario. De verkopende marktpartijen hebben belang bij een gezonde keten met een breed beschikbaar. Een vergroting van de consumptie van bio producten binnen de overheid kan bijdragen aan de ontwikkeling van de afzet. Ook een betere vermarkting of overheidsingrijpen (bijvoorbeeld BTW voordeel) kunnen helpen. Consumenten kennen te weinig de meerwaarde van bioproducten waardoor bio boeren te weinig waardering krijgen voor hun inzet.

Eerlijker en schokbestendig voedselsysteem

Sommige consumenten willen bewust hun invloed uitoefenen door biologische producten te kopen, maar vinden het oneerlijk dat gangbare artikelen vaak goedkoper zijn voor onduidelijke redenen. In het huidige systeem betalen we te weinig voor (gangbaar) voedsel. De consument heeft ook geen idee wat de gevolgen van zijn koopgedrag zijn. Dat moet veranderen, met true pricing! en de bijstand verhogen voor mensen die het echt niet kunnen betalen. Daarnaast moeten we samen er voor zorgen dat ons voedingssysteem beter tegen schokken kan. In plaats van nu miljarden te verspillen door de gangbare landbouw in de benen te houden of door deze af te bouwen, zou de overheid er beter aan doen de biologische producten goedkoper te maken voor de consument. Dan zou de gangbare landbouw vanzelf biologisch worden en zouden de prijzen voor bio producten voor de boeren omhoog gaan door de lagere productie van de hele landbouw.

Continuïteit van het bedrijf, waardering van producten, bio in onderwijs

Voor jonge/toekomstige boeren en voor continuïteit in de bedrijven is een betere waardering van de producten nodig. Meer bekendheid over bio is hard nodig. True pricing zou verplicht moeten zijn. In het onderwijs, belang om aan de studenten een bredere kijk ook op de landbouw mee te geven, en laten zien dat biologisch een rendabele bedrijfsvoering kan zijn en oplossingen kan bieden voor de

huidige problematiek in de sector. De schade aan milieu door gangbaar komt door 'the race to the bottom' van steeds meer produceren voor steeds lagere prijzen en het verdienmodel van de agro-industrie. Om dit door te breken is bio het enige bruikbare en controleerbare systeem, maar zeker geen eindpunt, ook bio kan nog veel beter. Actieve regulatie van de grondmarkt zal nodig zijn om het aandeel van de biologische landbouw in Nederland (4% nu) te verhogen tot 25% van het areaal. Voor de ontwikkeling van de gangbare landbouw is een hoge maatschappelijke prijs betaald door de bodem, de natuur, etc.. Ook de boeren hebben veel verloren, zoals vrije handelingsruimte, positie in de ketens, hun kennis van bodem en natuurlijke systemen. Het (schijnbaar) hoog presterende landbouwsysteem is losgeraakt van het sociale, economische en natuurlijke systeem waaruit het is ontstaan. Veel agrarische ondernemers voelen zich gevangen tussen overheid, maatschappij en markt, met steeds kleinere marges en steeds meer afkeuring. Veel maatregelen die uitgerold worden over de hele landbouw zouden eigenlijk niet voor bio moeten gelden. Gangbare boeren vragen zich af welke toekomst de frites/zetmeel/suiker industrie zou hebben met een volledig biologisch systeem (te hoge kosten voor de producten), en waar het voedsel vandaan zou moeten komen om 'de massa' te voeden als Nederland besluit om het huidige teeltsysteem en voedselveiligheid los te laten.

Relevante inzichten en onderzoeksresultaten omzetten in beleid en lange termijn gedrag

Ook zorgen voor meer onderzoek naar biologische landbouw (uit andere reacties), inclusief naar alle effecten en trade offs van biologisch als systeem, ook ten behoeve van true cost accounting. De reden achterhalen waarom biologisch zo'n ondergeschoven kindje is en blijft. Dit terwijl biologisch invloed heeft op veel andere natuurprocessen die bijdragen aan andere duurzaamheidseisen.

Omschakeling naar bio faciliteren, goede vorm voor bedrijf

Bio is een manier van werken die veel meer voldoening oplevert. Maar omschakeling is een lang, ingewikkeld traject waar forse financieringen mee gemoeid gaan, de stap is vaak te groot om te nemen. De vraag is of overheid en maatschappij die graag meer bio willen, de praktijk genoeg kennen en weten wat er nodig is. Graag meer contact tussen de praktijk en overheid en maatschappij, ook gemakkelijker omschakeling. Biologische landbouw is een goede vorm van landbouw die grote voordelen heeft en het verdient om positieve aandacht van de overheid te krijgen.

3. Wat vind jij belangrijk om rekening mee te houden bij een dialoog over dit vraagstuk?

Brede stakeholderbetrokkenheid

- Betrek alle partijen in de dialoog, bijvoorbeeld via werkgroepen. Van boer tot en met de consument, het kan nooit bij 1 partij belegd worden. Het gaat om producenten, ketenpartijen, maatschappelijke organisaties, de overheid, burgers en consumenten, onderzoekers, financiers etc.
- De consument heeft een belangrijke plaats. Verbind de burger weer met het voedselsysteem
- Praat met mensen die er dagelijks mee te maken hebben.
- Er moet voldoende betrokkenheid van ketenpartijen zijn, zoals de out-of-home foodservice en supermarkten.
- Ieder gezichtspunt mag er zijn en luister naar elkaar

Biologisch binnen een duurzaam voedselsysteem

- Biologisch is niet de enige route naar duurzame landbouw. Focus op een toekomstbestendige voedselproductie, waar ruimte is voor diversiteit.
- Een brede kijk op het hele voedselsysteem is nodig, waar het biologische vraagstuk onderdeel van is.
- Een open houding is belangrijk om geen tegenstelling tussen biologische en gangbare landbouw te creëren, maar van elkaar te leren.
- Licht uit waarom biologisch belangrijk is, bijvoorbeeld voor biodiversiteit en bodemvruchtbaarheid. Maar er zijn ook zaken waar biologisch zich niet op richt, zoals reduceren van klimaatimpact.

Prijs, vraag en voedselzekerheid

- Biologisch is duurder voor consumenten. Niet alle consumenten hebben hier geld voor of willen hier geld aan besteden.
- Op dit moment is biologisch een niche. Er moet een vraag vanuit de consument zijn.
- Zie de consument niet als een groep die alleen op prijs let. ‘
- Vraagstukken op voedselzekerheid- en beschikbaarheid spelen een rol.
- Voor een duurzaam voedselsysteem moeten we ook kijken naar ons eetpatroon inclusief hoe lokaal het voedsel is.

Kennis

- Leg risico's niet op het bord van de primaire sector. Heb aandacht voor biologische beheersing van ziekten en plagen, dat kan de gangbare sector ook helpen verduurzamen.
- Wetenschappelijke kennis is nodig.
- Degenen die meepraten moeten degenen zijn met kennis van zaken. Praktijk en toepassing moeten dichtbij worden gehouden bij het implementeren van oplossingen.

Marktwerking/marktontwikkeling

- Beperk (goedkope) import uit andere landen.
- Kijk naar grond en grondprijzen die financiering lastig maken.
- Heb aandacht voor de bestaande biologische sector en nieuwkomers.
- Houdt ook rekening van belangen van tegenstanders.
- De markt is een spel van vraag en aanbod, dat niet ideologisch te sturen is. Kijk naar evenwichtige groei van productie en consumptie.
- Kijk (kritisch) naar alle randvoorwaarden om productie en consumptie te vergroten, inclusief het toevoegen van kosten. Een voorbeeld is certificering van supermarktwinkels.
- Kijk ook naar de biologische actieplannen in noordwest Europa en zet in op harmonisatie certificering

Visie en doelstellingen

- Zet als overheid een richting, raamwerk en planning uit, een soort roadmap, met realistische doelstellingen.
- Zet het principe 'de vervuiler betaalt' in.
- De keuze voor maatregelen moet door politiek worden aangestuurd.
- De ambitie en maatregelen moeten op ketenniveau worden benaderd.

- Vermijd doelstellingen discussies. Biologische productie is een middel om andere doelen te halen.
- Waak voor het exporteren van externaliteiten naar andere landen.

Uitleg over biologisch

- Informeer de consument wat biologisch inhoudt, op eenvoudige en transparante wijze.
- Creëer bewustzijn bij consumenten door de gevolgen van het huidige voedselaanbod en consumptiegedrag zichtbaar te maken.
- Stimuleer de vraag via retail en foodservice in samenwerking met de overheid in communicatie richting consumenten.

Overig

- Er moet oog zijn voor gezondheid in de brede zin van het woord.
- Er moet rekening worden gehouden met de feitelijke juistheden van standpunten die worden ingebracht.
- Het besluit van 25% Europees biologisch landbouwareaal is al genomen, dus de vraag gaat nu over het hoe.

4. Welke persoonlijke ambitie, visie of droom heb jij voor dit vraagstuk?

Duurzaam voedsel systeem (bewustwording/voorlichting)

Het is een droom van de mensen om naar een duurzamer voedselsysteem te gaan en de wens dat die keuze in de toekomst toegankelijker en vanzelfsprekender wordt. Hiervoor is behoefte aan meer voorlichting over biologische regelgeving voor biologische bedrijven én consumenten. Bewustwording over de betekenis van biologisch helpt consument en producent keuzes te maken en een duurzaam voedselsysteem te ontwikkelen passend bij de grenzen van de aarde (hierbij niet alleen kijken naar de productiewijze, maar ook naar bijvoorbeeld vleesconsumptie).

Paradigma verandering naar duurzame landbouw en voedsel o.a. biologisch

Er is een wens dat er wezenlijk anders gekeken wordt naar voedselvraagstukken en productie. Hierbij moet niet alleen gekeken worden naar biologisch, maar ook naar andere vormen van duurzaamheid, maatschappelijke en ecologische randvoorwaarden, korte versus lange termijn, welvaart en rechtvaardigheid in de ketens. De overheid moet het goede voorbeeld geven met 100% bio in overheidsgebouw, zodat de vraag wordt gestimuleerd, biologisch eten betaalbaarder wordt. Biologisch eten moet geen luxe zijn, maar een pad naar een duurzame toekomst.

% Biologisch areaal verhogen en omschakeling stimuleren

Nederland moet gaan voor een groter aandeel biologisch. Reacties variëren van 10-100% areaal. Hierbij wordt wel benadrukt dat het een gebalanceerde groei moet zijn, passend bij de Nederlandse situatie. Boeren hebben hierin begeleiding nodig, bijvoorbeeld d.m.v. coaching, financiering, advies. Ook mag de groei niet ten koste gaan van de biologische basisprincipes. Suggestie is dat sommige teelten die goed biologisch kunnen meer ruimte te geven en de gangbare teelt af te schaffen, zodat biologisch de norm wordt.

Motivatie/visie

Er zijn verschillende visies voor de toekomst. Sommigen geven aan dat het een natuurlijk proces moet

zijn van vraag-aanbod. Anderen benadrukken het belang om de dynamiek tussen boer en natuur, die geen tegenstelling moet zijn, maar elkaar zou moeten versterken zoals bij strokenteelt en agroforestry. Ook wordt het belang van rentmeesterschap voor de natuur genoemd. Specifiek over biologische certificering gaat het om een transparante, effectieve en efficiënte aanpak o.a. door maatwerk en risicogericht toezicht.

Kortere ketens en ketensamenwerking

Om boeren en consumenten samen te brengen is meer bewustwording nodig. Door lokaler te werken, korte ketens te creëren wordt dit ondersteund. Partnerships tussen boeren, verwerkers en catering kunnen hieraan bijdragen. Ketensamenwerking en oplossingen op lokaal/regionaal niveau zijn gewenst. Hiervoor is het ook nodig om niet alleen naar winstmaximalisatie te kijken, maar ook andere maatschappelijke belangen mee te wegen.

Verdere ontwikkeling en innovatie biologische sector

Innovatie en continue ontwikkeling hebben de biologische sector gebracht naar waar ze nu staat. Het is van belang dat deze doorontwikkeling voort blijft duren. Meer areaal, moet ook leiden tot meer onderzoeksmiddelen. Boeren en verwerkers die tegen de stroom in werken moeten gesteund worden. Het biologisch keurmerk moet niet zo statisch worden dat het innovatie in de weg staat.

Integraal overheidsbeleid

Er moet niet fragmentarisch/paternalistisch gewerkt worden. Boeren hebben het idee dat ze een kakofonie van beleid over zich heen krijgen. Er is behoefte aan duidelijk omschreven duurzaamheidsdoelen. Boeren en tuinders die aan deze doelen bijdragen, moeten daadwerkelijk en structureel beloond worden (inkomen genereren uit de markt en voor diensten). Hierbij ook geen onderscheid maken tussen landbouw en natuur, maar juist verkennen hoe dat elkaar kan versterken. Ook in andere beleidsvelden moet meegenomen worden hoe biologische productie een integraal antwoord kan bieden op de maatschappelijke vraagstukken in de landbouw.

Prijsbeleid en eerlijk speelveld

Meer boeren en veehouders zouden best biologisch willen produceren, zolang er ook een eerlijk speelveld is. Dus niet via belastingen meetalen aan de maatschappelijke kosten van vervuilende systemen waardoor die prijzen kunstmatig laag worden gehouden, maar het juist goedkoper en makkelijker maken om duurzaam te produceren en zo een systeem te creëren waar iedereen een eerlijke boterham verdient.

Dierenwelzijn (niet exclusief biologisch)

In het debat over dierenwelzijn is biologisch niet de enige goede manier. Er zijn ook andere waardevolle stappen te zetten. In dit debat past nuancering en realisme over verduurzaming van de veehouderij.

5. Wat wil je dat niet met dit vraagstuk gaat gebeuren en waarom niet?

Geen woorden, maar daden

Er moet niet gepraat worden zonder actie en het wiel hoeft niet opnieuw uitgevonden te worden. Er moeten flinke stappen gezet worden die ook daadwerkelijk bijdragen aan een duurzaam landbouwsysteem.

Geen exclusiviteit voor biologisch, er zijn ook andere paden

Biologisch is een middel, geen doel. Ook andere keurmerken en niet-gecertificeerde producten kunnen goede bijdrage leveren aan verduurzaming. Blijf recht doen aan de diversiteit.

Geen wij-zij tegenstelling creëren

Voorkomen dat er een richtingenstrijd uitbarst of sprake wordt van morele superioriteit. Dit vertraagt de transitie naar verduurzaming. Zorg juist dat gezamenlijke belangen ook gezamenlijk opgepakt worden en wederzijds leren van elkaar wordt gestimuleerd.

Geen 'business-as-usual' / greenwashing

Zorg dat er geen symboolpolitiek wordt gevoerd en greenwashing met surrogaat labels wordt gebruikt. Zorg ervoor dat er daadwerkelijk een verschuiving naar meer biologisch plaatsvindt.

Geen verwatering of stagnatie biologische standaard (norm omlaag)

Zorg ervoor dat de biologische normen niet door lobby worden verwaterd en dat de principes van biologische landbouw daardoor worden ondermijnd. Hou vast aan de principes, zoals telen in de grond en de IFOAM principes.

Niet de vraag is leidend, maar de omslag naar verduurzaming

Uitgangspunt moet zijn dat we willen verduurzamen en er met elkaar aan werken om dit te bereiken. Zorg ervoor dat het onderwerp niet plat geslagen wordt door teveel te focussen op de vraag van de consument. De overheid kan veel krachtiger ingrijpen om verduurzaming te stimuleren dat is ook op andere onderwerpen gedaan (bijvoorbeeld legbatterij-eieren, roken, etc.). De boer moet geen speelbal worden van de omgeving, maar juist vanuit nieuw eigen leiderschap hierin stappen zetten en zo eigen oplossingen ontwikkelen.

Niet de markt/evenwichtige groei verstoren

Zorg ervoor dat de overheid zich niet teveel gaat mengen in het marktmechanisme, laat de markt vraag-aanbod zijn werk doen. Geen subsidieregeling om de productie te stimuleren, zorg ervoor dat de structurele barrières worden weggenomen. Anderzijds zou het wel een overweging kunnen zijn om een koppeling te maken tussen een stijging van het aanbod en met extra stimulans van de vraag.

Verplicht niet, voer geen top down beleid

Biologisch telen moet bij je passen en vraagt veel arbeid. Leg het niet op zonder voldoende draagvlak. Wetgeving zou een sluitstuk moeten zijn, kijk eerst naar mogelijkheden om gedrag te beïnvloeden. Focus niet op KPI's of percentages, kies voor een bottom up aanpak en kijk wat er nodig is.

Biologisch als exclusief/duur voedsel (ontoegankelijk)

Zorg ervoor dat biologisch niet alleen toegankelijk is voor bepaalde groepen, zoals consumenten met geld. Zoek naar manieren om het mainstream te maken. Subsidieer het eventueel, zodat ook lagere inkomens biologisch voedsel kunnen kopen. Overweeg accijns op niet bio producten te heffen, zodat die duurder worden en bio producten goedkoper.

Geen integraal overheidsbeleid

Zorg ervoor dat er geen blinde doelstellingen worden gepropageerd, zonder goed naar de gevolgen te kijken. Het stimuleren van biologisch is niet gebaat bij enkelvoudige oplossingen. Zorg voor goede verbanden en integraliteit met andere beleidsontwikkelingen, zoals op het terrein van stikstof en klimaatbeleid.

Onrealistische doelen

Stel geen onrealistische doelen. Biologisch kan niet overal, wees daar eerlijk in. Hou rekening met de mogelijke gevolgen. Verduurzaming is goed, maar zorg ervoor dat de stappen ook daadwerkelijk gezet kunnen worden anders mislukt het plan.

Te smal kijken naar de meerwaarde van biologisch

Kijk niet te smal naar de meerwaarde van biologisch. Niet alleen focussen op het rendement op korte termijn. Ook de ecosysteemdiensten zijn relevant en doen er toe. Laat het vraagstuk daarom ook niet alleen aan de markt over.

6. Welke obstakels zie je om te komen tot een gedragen actieplan?

Consumptie/ vraag

Beperkte bereidheid bij consumenten om biologische producten te consumeren omdat 1) niet-biologische producten goedkoper zijn dan biologische producten en 2) consumenten niet weten waarom biologische/ duurzame producten duurder zijn (dan wel waarom gangbare producten goedkoper zijn). Aandacht voor stimulering van consumptie (mede i.r.t. consumenten met lage koopkracht). Naast supermarkten/export ook aandacht voor de rol van korte ketens/ rechtstreeks bij de boer/ lokale markten/ speciaalzaken in transitie.

Internationaal/ commercieel krachtenveld

Biologische sector opereert in een open markt, dat wil zeggen er is sprake van marktwerking en een internationale/ Europese markt. Deze open markt is lastig te sturen, denk bijvoorbeeld aan goedkopere (mogelijk niet duurzame) producten uit het buitenland.

Grondschaarste/ pacht

Grondschaarste voor omschakelaars

Regelgeving

Complexe/ achterblijvende regelgeving (niet passend bij de gewenste veranderingen) en starre houding van Skal.

(Nationaal) beleid

De afgelopen jaren was weinig aandacht voor bio dossier. Landbouwbeleid is versnipperd. Er is sprake van top down sturing, procesmatige aanpak en trage ontwikkeling door bureaucratie. Ambtenaren hebben te weinig kennis en kunde en geen notitie van de praktijk (waardoor beleid niet werkbaar/ tegenstrijdig is). De overheid spreekt zich niet (duidelijk) uit over (ambities/ doelstellingen) biologische productie. Benut bestaande initiatieven, zorg voor uitvoering van het actieplan, focus op innovator/ early majority en stimuleer (financier) samenwerking in de hele keten.

Breder perspectief (op duurzaamheid)

Een duidelijke visie op duurzaamheid waarbij biologische productie niet het enige antwoord hoeft te zijn maar één van de oplossingsrichtingen is. Het beperken niet verder versterken van de polarisatie tussen biologisch en gangbaar, want gangbaar kan van biologisch leren m.b.t. duurzamere productiemethode en biologisch kan verder doorontwikkelen (onderwijs en kennisdeling). Ook aandacht voor wat duurzamer produceren kan opbrengen (gezondheid, behoud natuur ect.) en dus

wellicht (als overheid) ook geld kan besparen.

Imago van biologisch

Biologisch wordt (door consumenten) gezien als extra kosten/ duur en voor boeren kan het een beladen begrip zijn. Biologisch zit in een eigen bubbel en er is sprake van polarisatie tussen biologisch en gangbaar. Om te groeien is er animo nodig van alle schakels in de keten (bijvoorbeeld ook van supermarkten) en is er meer samenwerking nodig in de keten. Er is aandacht nodig voor goede communicatie over biologisch en bijv. Europees biologisch promoten als (top)keurmerk. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor de overheid.

Verschillende belangen/ lobby

Er spelen verschillende (en soms tegenstrijdige of complexe) politieke/ economische belangen. Er is sprake van een lobby vanuit gangbaar en bepaalde (kapitaalkrachtige) spelers hebben er (financieel) baat bij om de status quo te behouden. Niet alle partijen in de markt voelen de urgentie om iets te veranderen. De bestaande systemen en belangen rondom gangbare landbouw spelen een belangrijke rol, zoals subsidiëring van de traditionele landbouw door de overheid.

Financiële obstakels

Bij biologische productie wordt veel vanuit het perspectief van de consument gekeken waarbij de producten duurder zijn dan gangbaar maar er is weinig aandacht voor het concept van true pricing. De transitie vergt grote investering van kleine spelers. De boeren die willen omschakelen/ de transitie willen maken hebben daarbij financiële steun nodig (vanuit de overheid) en tevens is er de wil nodig bij alle ketenpartijen om een (financiële) bijdrage te leveren aan deze transitie. Het overtuigen van de 'early majority' is van belang.

7. Hoe wil jij (verder) betrokken worden bij de totstandkoming of uitvoering van het actieplan?

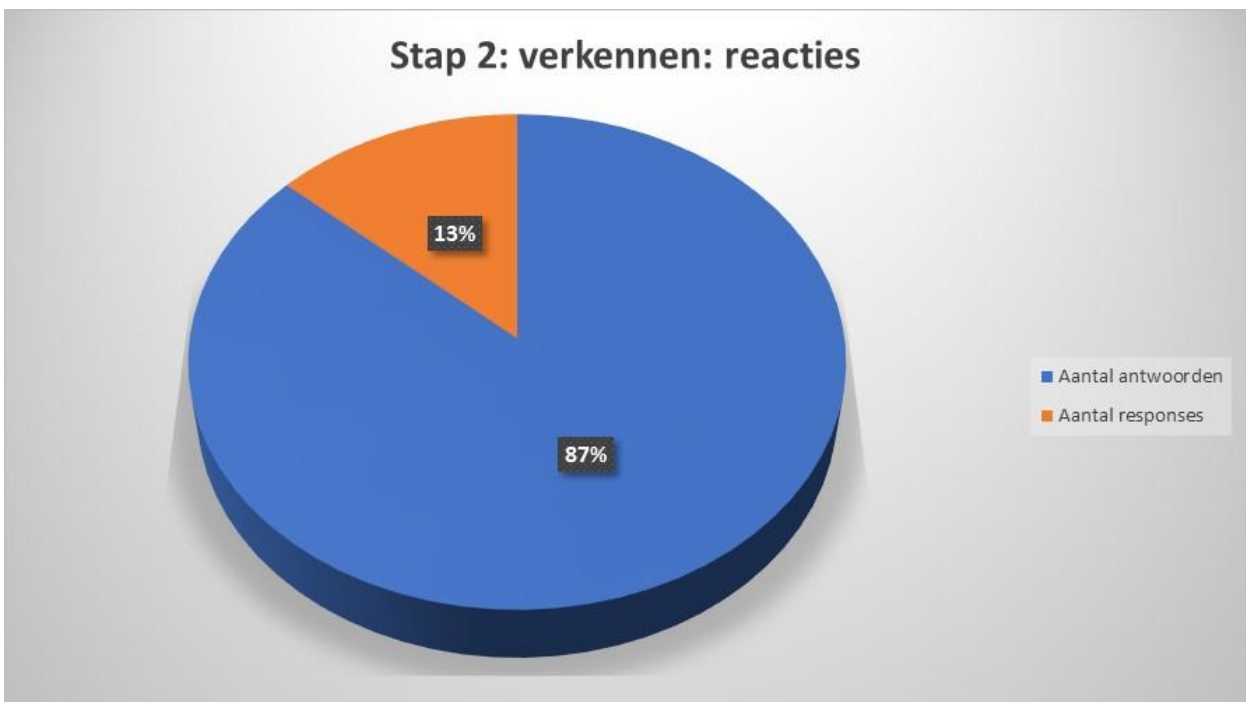
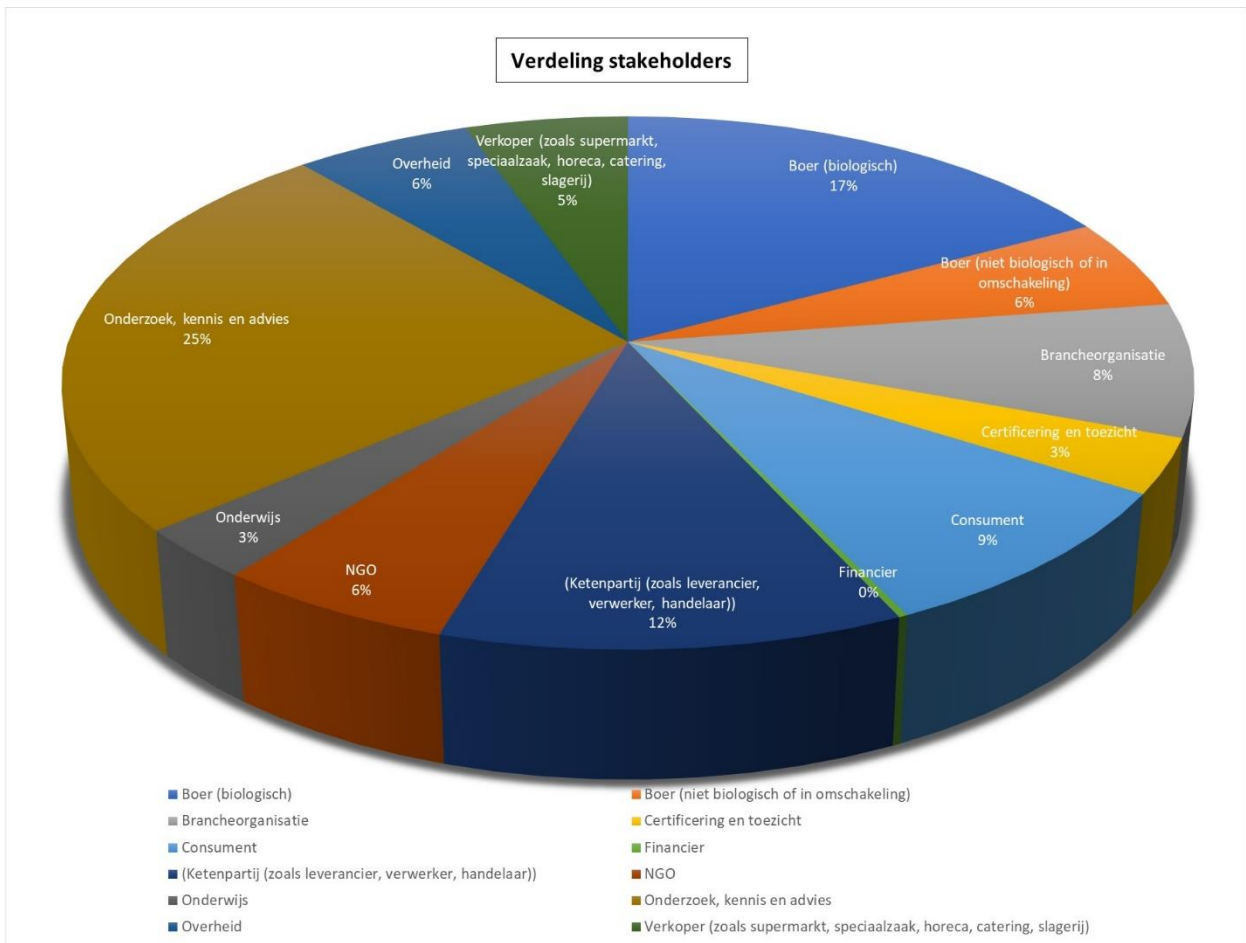
- Veel respondenten geven aan betrokken te willen zijn door middel van meedenken/inbrengen/sparren, vooral vanuit hun eigen ervaringen en expertises. Hierbij geven veel aan niet alleen kennis richting LNV te willen delen, maar ook met andere partijen. Genoemde onderwerpen zijn o.a. haalbaarheid, certificering, praktijkvoorbeelden, omschakeling, bedrijfsovername en innovaties.
- Een respondent gaf aan geen behoefte te hebben aan verdere betrokkenheid.
- Een aantal respondenten gaf aan wel betrokken te willen zijn, maar gaf hierbij wel een verwachting/voorwaarde van de richting van dit actieplan. Genoemde verwachtingen: aanpakken grondoorzaken geringe biologische consumptie, verdedigen, beschermen en bevorderen biologische landbouw, samenwerking met erkende brancheorganisaties, tegenprestatie, daadwerkelijke beweging naar gezond eten, commitment stimulerend beleid, terugbrengen verbinding tussen landbouw en sociale, economische en natuurlijke systemen.
- Een aantal respondenten gaf een concrete invulling voor hun gewenste betrokkenheid. Hier werden met name ideeën genoemd die betrekking hebben op de uitvoering van het actieplan: ketens verkorten, informatievoorziening keten/producten (in app), consumentenvoorlichting, opzetten grondbank, accijnzen niet-bio-producten. Twee ideeën waren meer gericht op de totstandkoming/ontwikkeling van het actieplan: het monitoren van de impact van het beleid en transparantie van de duurzaamheidseffecten en het verrichten van onderzoek.

8. Wie moeten er volgens jou aan deze consultatie meedoen?

Alle door de deelnemers aangedragen stakeholdergroepen zijn benaderd voor de eerste ronde van deze consultatie: boeren, ketenpartijen (zoals toeleveranciers, verwerkers, groothandels, voedingsmiddelenindustrie, importeurs), afzetkanalen (zoals supermarkten, horeca, catering), exporteurs, consumenten, banken, maatschappelijke organisaties, jongerenorganisaties, certificerende instellingen, onderzoeksinstellingen, onderwijsinstellingen, adviseurs, netwerken en overheden (met uitzondering van medewerkers van het ministerie van LNV).

In het diagram hieronder kun je zien welke stakeholdergroepen hebben deelgenomen

9. De deelnemers aan de dialoogronde 'Verkennen'.

Deel 2: integraal verslag

In deel 2 vindt u alle ongecensureerde antwoorden en reacties van de deelnemers aan deze stap.

1 Verkennen van het vraagstuk

Iedere deelnemer kijkt anders naar het vraagstuk 'vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland'. In deze stap worden, voorafgaand aan de inhoudelijke dialoog, alle verschillende inzichten, zorgen, wensen en verwachtingen over het vraagstuk zichtbaar. Onderstaand staan de acht vragen.

1.1 Welke vragen en observaties roept het vraagstuk 'vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland' bij je op?

- Het is vooral van belang om de vraag naar biologische producten te stimuleren. De out-of-home foodservice is daarvoor zeer interessant, o.a. omdat deze sector zoekt naar mogelijkheden om zich te onderscheiden en omdat het moment van een horecabezoek geschikt is om met de consument te communiceren en te inspireren om ook thuis met deze producten te komen. 'biologisch' is echter niet de meest aansprekende wijze om dat voor elkaar te krijgen. Aansluiting bij de campagne 'Biodiversiteit op je Bord' van o.a. Dutch Cuisine is waarschijnlijk aansprekender. (Onderzoek, kennis en advies)
- Het gaat eigenlijk om een totale omslag naar een gifvrije voedselproductie waarin biologische landbouw een bewezen vorm is. Daarom moet er gedacht worden vanuit de totale omslag en teruggedeneerd naar een strategie om dit stapsgewijs neer te zetten en wat daarvoor nodig is. NGO's, bio-boeren. Overheid, ketenpartijen, onderwijs en financiers zijn daarin belangrijke spelers (Certificering en toezicht)
- Biologisch lijkt soms een doel terwijl er ook andere meer duurzame productiemethodes kunnen zijn. Daarnaast is biologisch voor sommige sectoren om onderdelen duurzamer maar ook op andere onderdelen juist niet. (Overheid)
 - Absoluut. BIO is een stap in de goede richting, maar geen einddoel. Het doel is om binnen de planetaire grenzen goed te leven! Dat is erg moeilijk, maar wel mogelijk. (Boeren (biologisch))
- Biologisch vraagt om meer agrarische grond (1,5x t.o.v. gangbaar) terwijl de grond al schaars is vanwege behoefte vanuit de landbouw en andere maatschappelijke opgaven (Overheid)
 - Maar heel veel grond in Nederland wordt gebruikt voor veeteelt en voedergewassen voor vee. Als je die minder op de export richt en de productie van vlees incorporeert in natuurinclusieve landbouw komt er veel ruimte voor biologische landbouw. (Onderzoek, kennis en advies)
- Bedenk dat biologisch ook zeer grootschalig kan zijn (Overheid)
- Er zijn verschillen over wat wel of niet biologisch is. Een paprika op steenwol is hier niet biologisch maar in de VS wel, terwijl de teelt wel duurzamer is dan in de vollegrond. We moeten dus ook goed kijken naar onze voorwaarden van wat biologisch is (Overheid)
- Ook in de biologische teelt worden bestrijdingsmiddelen gebruikt. Middelen die door een mindere werking juist vaker moeten worden gespoten. Denk aan kopersulfaat dat ook persistent in de bodem blijft (Overheid)
 - Daarom is het heel belangrijk dat de goedkeuring van biologische bestrijdingsmiddelen versneld wordt. Daarnaast kan ook in de biologische landbouw strokenteelt worden

toegepast (heel goed om plagen tegen te gaan) en zijn ook landschapselementen belangrijk om natuurlijke bestrijders te stimuleren. (Onderzoek, kennis en advies)

- Deze overheidspersoon heeft meerdere comments die, net als deze comment, uitgaan van een star beeld van biologische landbouw, alsof nu voor altijd vaststaat hoe dat eruitziet en wat de beperkingen zijn. Biologische productiesystemen ontwikkelen zich maar moeten dat doen zonder noemenswaardig budget voor onderzoek en innovatie. Daarom is het een enorme prestatie dat dit nu al gebeurt met een minimale inzet van een zeer beperkte groep bestrijdingsmiddelen (zonder kopersulfaat trouwens) en een laag niveau van bemesting en toch behoorlijke opbrengsten. Wanneer onderzoek en innovatie net zoveel budget krijgen als bij gangbaar, zul je zien dat het potentieel nog veel beter wordt benut. (Boeren (biologisch))
- Biologisch is heeft voor de bulk nog steeds een geitenwollen sokken imago waar het slecht van afkomt. Dus we hebben een nieuwe marktstrategie nodig. (Brancheorganisatie)
- Het gaat niet alleen om food. denk ook aan de sierteelt. (Boeren (biologisch))
 - In de brief van Schouten over het stimuleringsplan stond dat er ook een paragraaf komt over sierteelt. Heel belangrijk: er is meer vraag naar dan aanbod van biologische bloembollen en sierplanten, terwijl met name de bloembollenteelt reusachtig veel pesticiden gebruikt. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe stimuleren we biologische voeding bij consumenten? Als er meer vraag is, zullen boeren meer gaan produceren. Maar hoe krijgen we die consument nou zo ver dat ze niet alleen naar prijs kijken, maar meer naar kwaliteit en impact op de leefomgeving? (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Dit is inderdaad volgens mij 1 van de belangrijkste sleutels tot succes. Als de vraag groeit komt de omschakeling bij boeren er zeker achteraan (Boeren (biologisch))
 - De consument kiest voor, zeg, 75% op basis van prijs. Zolang biologisch duurder is dan niet-biologisch is het dus werken tegen een keiharde economische wetmatigheid. Dat gaat hem dus niet worden. Kijk naar het beleid van de afgelopen 40 jaar en kijk wat dat opgeleverd heeft: 4% bio landbouw. Kortom: vergeet al het andere en doe iets aan de prijs. BTW verlagen is niet genoeg, zeg ik maar vast. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Er moet inderdaad iets aan de prijs gebeuren, vooral met de btw. De prijs van duurzame(re) producten naar beneden blijven drukken is niet de oplossing, duurzame productie kost nou eenmaal geld. Wellicht moet er voor een oplossing ook naar bijvoorbeeld inkomen en woonkosten gekeken worden. Verder lijkt al het andere vergeten mij niet verstandig. Wanneer ik door een reguliere supermarkt loop heb ik de grootste moeite een volledige biologische maaltijd op tafel te zetten, meestal is dit zelfs onmogelijk. Voor die andere 25% kan er dus zeker heel veel gedaan worden om biologische voeding te stimuleren bij consumenten. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Duurzaam geproduceerd voedsel is niet te duur. Gangbaar voedsel is te goedkoop. Denk aan true pricing! (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - De afgelopen jaren is de consument door de supermarkten ook opgevoed, bijna geïndoctrineerd, met reclames waarbij het vooral om de laagste prijsgarantie gaat. Terwijl eten een primaire behoefte is waarbij het gaat om je gezondheid. De maatschappij moet een heropvoeding krijgen waarbij weer meer bewustwording is 'vote with your fork'. Waar komt je eten vandaan, hoe wordt het geproduceerd en wie zit erachter. De boer en consument staan te ver van elkaar af. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Een manier om meer consumenten biologisch te laten eten is meer informatie op de winkelvloer beschikbaar maken zodat consumenten met hun vragen kunnen komen. Er is een grote groep klanten die alleen maar bio brood of bio zuivel kopen maar niet het hele assortiment. Je wint al heel wat als je light users tot heavy users maakt en bijvoorbeeld ook

- bio groenten interessant gaat vinden. Kennis op de werkvloer en vormen vinden om consument producten te laten proeven bijvoorbeeld zou belangrijk zijn. (Onderwijs)
- We ervaren een demotiverend beleid vanuit Europa m.b.t de afzet. Supermarkten schakelen weer terug naar gangbaar omdat ze zich per winkel moeten certificeren en niet per DC, als ze biologische producten niet verpakken. Het verpakken van biologische producten is niet wenselijk vooral niet als er alleen een biologische variant wordt verkocht. Dat supermarkten alleen de Bio variant verkopen moeten we koesteren. Zelfs consumenten die niet bewust Bio willen kopen, zorgen zo voor meer afzet van biologisch product in Nederland. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Denk lood-benzine. Ik vind dat we dezelfde uit-fasering moeten doen met gif-landbouw. In de jaren 1990 werd loodvrije benzine ingevoerd. Je mocht 5 jaar lang gif-benzine blijven kopen, met een duurdere accijns, maar daarna was het voorbij. Precies zo zou ik willen dat BIO-producten BTW-vrij zouden zijn per direct (of andere accijns-regeling op NIET-BIO-producten om ze duurder te maken), en dat alleen BIO verkocht mag worden over een aantal jaar. (Boeren (biologisch))
 - Spijker op de kop. Biologisch moet niet alleen wat goedkoper worden (btw eraf); biologisch moet goedkoper worden dan gangbaar door er een accijns op te zetten, zie loodhoudende benzine. Dan doet de markt de rest, zie loodvrije benzine. Géén verbod op niet-bio; regel het 'gewoon' via de prijs, dus via accijns die niet-bio duurder maakt dan bio. Klaar. (:) (Onderzoek, kennis en advies)
 - Tip: Leer van Denemarken. Paul Holmbeck heeft OrganicDenmark lang geleid en ze zijn een van de koplopers in de wereld. Praat met Paul en andere wereldkampioenen! (Boeren (biologisch))
 - BIO heeft een vaste plek gekregen in winkelschap. Tegelijk zie ik dat lang niet alle consumenten zich de meerprijs van BIO kunnen veroorloven. Kijk naar wat er gebeurt als de energieprijzen stijgen. Dat zal nog veel sterker gaan spelen als prijsniveau van voedselpakket gaat stijgen. Voor ontwikkeling en perspectief van bestaande BIO bedrijven is een vanuit de productie gestuurde opschaling een risico met lagere prijsniveaus in het verschiet. Stapsgewijs stimuleren van consumptie (met besef dat daarmee geen grote stappen in één keer te zetten zijn) draagt bij aan een groeistrategie die voor sector belangrijk is. (Brancheorganisatie)
 - Wel mee eens, maar daar hebben we helaas de tijd niet meer voor. En nee, niet de productie stimuleren (risico!) maar de vraag, en dan wél grote stappen in een keer. Maak niet-biologisch duurder dan biologisch via accijns, en de markt doet de rest. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Ontwikkeling naar minder / geen chemische gewasbeschermingsmiddelen en minder / geen kunstmest spelen niet alleen in de BIO-sector. Die ontwikkelingen gaan ook in niet-BIO productie door. Mogelijk dat focus daarmee meer zou moeten liggen op welke ontwikkelingen we willen stimuleren breed in de landbouw, en vraag of ondernemers daar het merk BIO aan willen koppelen of niet vooral aan die ondernemers laten. (Brancheorganisatie)
 - Tsjja, deze consultatie gaat over biologische landbouw. Maar inhoudelijk ben ik het hier mee eens. In het Nationaal Strategisch Plan wordt ook strokenteelt gestimuleerd (belangrijk voor natuurlijke plaagbestrijding), maar ik heb geen idee of die stimulering adequaat is. Algemeen: 'integrated pest management' is al lang door de EU verplicht, maar het PBL constateerde dat daar in Nederland niks van terecht is gekomen; ik denk dat er zoiets als SKAL voor IPM moet komen om het van de grond te krijgen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Vraag en aanbod van biologische versproducten is een uitdaging. Met de omschakeling naar bio de komende jaren moet de verkoop van biologische producten in de pas blijven. Groot risico is bij groot aanbod en weinig verkoop dat de prijzen kelderen. De omzet bij biologische bedrijven is dan kwetsbaar. Wij maken ons zorgen om deze ontwikkeling. Dit vraagt om ketenregie. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))

- Hoe krijgen we goed uitgelegd aan de consument waar biologisch voor staat? (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Betrek hierbij de gezondheidszorg. De diëtist is de specialist als het gaat om voeding en het uitleggen van het verband tussen voeding en gezondheid. Biologisch zou standaard moeten zijn in gezondheidszorginstellingen zodat dit ook een duidelijk signaal en voorbeeld geeft aan consumenten. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Eerste gedachten zijn: meer kennis en uitleg voor consumenten, maar zeker ook voor boeren. Er zijn nog verrassend veel mensen die weinig of niets over biologisch weten, niet weten wat het inhoudt of verkeerde aannames hebben. Dus goede info voor consumenten, maar zeker ook meer ondersteuning voor boeren die interesse hebben in omschakelen, bijvoorbeeld door cursussen of studiegroepen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Maak gezonder eten (bijv. biologisch en ecologisch verantwoord) voor de consument financieel aantrekkelijker (dan minder gezond eten) om te kopen. (Consument)
- Voorzie de consument van meer eenduidigheid in labels die informeren over gezondheid en ecologische footprint van het product (Consument)
- Hoe kunnen we voldoen aan de richtlijnen voor bio productie zonder dat de markt instort? Hoe kunnen we met biologisch produceren de wereldbevolking gaan voeden? (Onderzoek, kennis en advies)
 - Het vraagstuk rondom de voeding van de wereld in relatie tot biologische landbouw is een non-vraagstuk. Er is momenteel een overaanbod aan voedselenergie en eiwit, maar het bereikt niet alle mensen. Dat heeft maar heel weinig te maken met het wat lagere productieniveau van biologisch. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Zie het VN-rapport De Schutter van bijna 10 jaar geleden, onderbouwd met onderzoek: wereldwijd zou een biologische/ ecologische wijze van landbouwbedrijven meer voedselzekerheid opleveren, omdat wereldwijd kleinschalige boerenbedrijven daarin een sleutelrol vervullen en degradatie en verlies van bodemvruchtbaarheid door zulke methoden teruggedrongen zullen worden, terwijl minder dure inputs nodig zijn. Less is more. En verder is het een heel slecht idee om met onze Nederlandse intensieve landbouw de wereld te willen voeden, want we halen nu al de bodemvruchtbaarheid van armere landen binnen met alle veevoerimporten, met als gevolg een gigantisch mest en stikstofprobleem. (Boeren (biologisch))
- Kan gangbaar product worden vervangen door biologisch product maar worden we dan niet te duur? Hoe is het met de opbrengstzekerheid? De kwaliteit? Is er voldoende volume beschikbaar in NL? Wordt biologisch niet als "altijd te duur" ervaren door de consument? Is het Nederlandse klimaat geschikt voor grootschalige biologische teelt? (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Bio zal duurder zijn en duurder blijven dan gangbaar, maar bij opschaling worden ook de schaalvoordelen voor bio groter. Ja, "de consument" vindt biologisch te duur, dus doe daar wat aan, anders blijft het trekken aan een dood paard: de consument kiest nu eenmaal voornamelijk via prijs en minder via kwaliteit of mooie idealen achter een product. (Onderzoek, kennis en advies)
- Waar halen boeren het geld, de middelen en de kennis vandaan voor omschakeling naar biologisch/natuurinclusief/regeneratief? Mogelijkheden hier zouden kunnen zijn om farmer's schools op te zetten waar boeren (gratis/voor een heel laag tarief) begeleiding kunnen krijgen van experts over hun vragen/problemen waar ze tegenaan lopen en waar boeren met elkaar hun perspectieven en ervaringen kunnen delen en inspiratie kunnen halen uit ieders verhaal (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Hoe wordt de samenleving hierbij betrokken? Gaan we dit samen doen of liggen de lasten alleen op de schouders van de boer? (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Waarom kan voor veel boeren biologisch wel uit? Waarom zetten anderen de stap niet of moeilijk? Biologisch is een optie uit meerdere aanpakken, maar wel een lichtend voorbeeld

met concrete resultaten Wat is de balans in vraag en aanbod? Is wachten op de consument niet wat achterhaald? Wat kan worden afgedwongen door de overheid aan de vraagkant? (Onderzoek, kennis en advies)

- Afgedwongen klinkt wel heel zwaar. Laat de consument vrij kiezen, maar sturen kan wel. Prijsverlaging (btw eraf) is leuk maar zet geen zoden aan de dijk: bio blijft duurder dan gangbaar. True price: ook leuk, maar dan nog is er geen incentive richting het voorkómen van narigheid wat dan is biologisch en niet biologisch in theorie even duur. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Ik betwijfel of de redenering dat bij True price biologisch en niet biologisch in theorie even duur zijn. Bij een "echte" beprijzing zouden productie die schade aanbrengen aan de natuur wel eens duurder kunnen zijn dan productie die dat niet doet. Ook altijd goed om de maatschappelijke doelen daarbij scherp te houden: bestrijdingsmiddelen bijvoorbeeld geheel uitfasen (zoals hierboven gesuggereerd), in plaats van de schade die het toebrengt alleen bekampen; als het toepassen van bestrijdingsmiddelen onacceptabel wordt gevonden, dan maakt dat een "echte" beprijzing onbetaalbaar en daarmee productie die dat nodig heeft dus ook. (Consument)
- Hoe doorbreken we de vaste patronen, het korte termijn rendementsdenken, het wegmoffelen van de effecten op de leefbaarheid van de planeet door gevestigde partijen in politiek, lobbyclubs en bedrijven. Zie bijvoorbeeld het interview met CEO FrieslandCampina in de Volkskrant van zaterdag 12 Feb. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Voeg hieraan toe; zorgverzekeraars want; wilt je naar de boer? Of wil je naar de dokter! (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Hoe wordt de consument bewust hoe ze de wereld kan helpen gezondere producten te verbouwen. Door juist dus meer biologische producten te kopen (Boeren (biologisch))
- De vraag is voldoende beschikbaarheid biologische producten en acceptabele prijs voor de consument. Boeren moeten makkelijker biologisch kunnen worden en daarin goed begeleid worden. Ander belastingtarief voor biologische producten zou ook helpen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Een acceptabele prijs is een non-begrip. Duurzaam voedsel zal méér kosten dan niet-duurzaam voedsel; dat is nou net de kern van de zaak dat externe kosten niet verrekend worden. Ander belastingtarief is een druppel op een gloeiende plaat: te klein effect, biologisch blijft duurder dan gangbaar. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe kunnen op regionaal niveau producenten en consumenten van biologische producten zo goed mogelijk met elkaar worden verbonden. Dat lijkt me cruciaal om de afzet (bottleneck bij de biologische productie) te stimuleren. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Afzet stimuleren is prachtig, en op regionale basis: doen! Maar het levert echt geen 25% bio landbouw op in 2030. De consument kiest voornamelijk op basis van prijs, niet op basis van een mooi verhaal of regionale herkomst. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe kun je voor omschakelaars het traject met aanvragen van vergunningen makkelijker maken? (Onderzoek, kennis en advies)
- Gevaar bestaat dat de productie niet door de NL consument gekocht wordt en dat er weer veel geëxporteerd wordt. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoeveel ruimte hebben we in Nederland voor het vergroten van biologische productie? Aangezien biologische veeteelt bijvoorbeeld om meer ruimte vraagt dan reguliere veeteelt (Consument)
- Hoe stimuleer je biologische consumentenkeuzes, voor alle verschillende doelgroepen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Informatie geven is niet genoeg, er is meer nodig om consumenten te ondersteunen tot biologische keuzes (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe maak je biologisch mainstream? (Onderzoek, kennis en advies)

- Biologische producten moeten ook op natuurlijke wijze worden geproduceerd en dat betekent bij veeteelt, ook alleen op gras en niet met (bij)voeding met granen of ander krachtvoer. De maximalisering van opbrengst moet uit de voedselproductie. Maximalisering en optimalisering zijn allemaal naar extremen doorgeschoten doelstellingen. Grootschaligheid moet eruit, kleinschalig en lokaal is sustainable. Dat voedsel daarmee duurder wordt is minder relevant. Tegenwoordig betalen we veel minder aan voedsel dan vroeger, en gebruiken we het geld liever voor luxe consumptiegoederen. Goed, natuurlijk en gezond voedsel mag ook wat extra kosten. Boeren mogen financieel ondersteund worden om minder intensieve en meer natuurlijke productiemethoden te gebruiken, inclusief stimuleren van biodiversiteit en natuur op hun terreinen. (Consument)
 - Ook mogen niet-biologisch, niet natuurlijk geteelde producten extra worden belast waardoor het prijsverschil met biologische, natuurlijk geteelde producten kleiner wordt. Daarbij moet de boer altijd een fatsoenlijke prijs voor zijn producten krijgen waardoor deze een normaal inkomen uit zijn werkzaamheden kan halen. Bescherming tegen goedkope importproducten mag om onze boeren en voedselproducenten bestaanszekerheid te geven. (Consument)
 - Beschermen mag nou net niet, volgens het huidige economische model. We moeten dus andere middelen inzetten, en het prijsverschil moet niet zozeer kleiner worden als wel omgekeerd worden: niet-biologisch duurder dan biologisch. Daar heeft de overheid een beproefd middel voor: accijns. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Precies! Gezond goedkoper en niet-duurzaam duurder. Maak de keuze simpel. (Consument)
- Is het mogelijk de biologische boeren op een andere manier te belonen dan alleen via de producten? dit met in het achterhoofd dat de prijs van de producten in de hand wordt gehouden zodat deze aantrekkelijk blijven in de markt, maar dat een deel van de extra productie kosten op een andere manier beloond worden? (Boeren (biologisch))
 - Het belonen van 'diensten' zit al een beetje in het nieuwe EU-landbouwbeleid. Prima, maar daarmee gaan we niet 25% bio landbouw in Nederland halen in 2030. Het verschil is simpelweg te klein, waardoor gangbaar goedkoper blijft dan bio. (Onderzoek, kennis en advies)
- Er is geen enkele reden om aan te nemen dat biologische productie op zichzelf bijdraagt aan een duurzamere voedselproductie. De principes van de biologische landbouw staan soms de duurzaamheid in de weg. Kijk bijvoorbeeld naar de herkomst van de krachtvoerders en naar de co2 footprint van deze voeders, deze is in de meeste gevallen dubbel zo hoog. Kortom biologisch is niet het middel om te komen tot duurzame voedselproductie. Het kan veel beter (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Ja, biologisch kan beter, maar gemiddeld genomen scoort biologisch beter dan gangbaar. Het is dus een uitdaging voor biologisch om voorop te blijven lopen en zaken als voerimport en gebruik van gangbare dierlijke mest tegen het licht te houden. Biologisch is dus wél een middel, en ja, het kan beter. (Onderzoek, kennis en advies)
- De markt is bepalend of groei van biologische productie en consumptie mogelijk is. Gedwongen door regelgeving wekt weerstand op en schiet doel voorbij. Voedselimport en export is mondiaal georganiseerd en bepaalt hoe stromen lopen. Alleen door de Nederlandse land- en tuinbouw te belonen voor de inspanningen voor verduurzaming (biologisch ondernemen) kan groei stimuleren, waarbij een gelijk speelveld een voorwaarde is (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Een gelijk speelveld is er wel zo'n beetje. Probleem is dat dat gelijke speelveld leidt tot biologische producten die duurder zijn dan gangbare producten, en de consument kies voor een groot deel via zijn geldbuidel. Beloning voor verduurzaming zit er wel een beetje aan te komen, maar dat schiet allemaal niet op, en het wordt dan regeling nummer zoveel met bijbehorende verplichtingen. Niet echt stimulerend. En de marktgroei daardoor zal beperkt zijn omdat biologisch duurder blijft dan gangbaar. (Onderzoek, kennis en advies)

- Mijn eerste observatie is: honger en rampen met de oogst van gewassen. Biologische producten dragen niet bij aan een duurzamer landschap. De ziekte druk zal zo groot worden dat misoogsten in het verschiet liggen. De huidige biologische boeren kunnen het nog reden omdat in hun omgeving door reguliere boeren de ziekteruk laag gehouden wordt. Er zal een tekort aan voedsel ontstaan, en bovendien is een 7-voudig oppervlakte nodig om dezelfde hoeveelheid te produceren. Daarnaast komt de observatie overschot bij mij naar boven. De consument wil geen duur biologische voedsel, dat blijkt nu al in de huidige markt. Men wil of kan er niet voor betalen. Het voelt als wensdenken aan, en bovendien niet praktische uitvoerbaar. Er zijn niet genoeg arbeiders om op het land de werkzaamheden uit te voeren. Er zullen alleen al voor landarbeiders 50.000 woningen bijgebouwd moeten worden om deze mensen te huisvesten aangezien de Nederlandse mensen dit werk niet willen doen (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - De eerste drie regels van bovenstaande tekst zijn aantoonbaar niet juist of volstrekt speculatief. Daarna staat er een helder punt: de consument kan of wil er niet voor betalen. Dat klopt: de consument kies vooral op basis van prijs. Laten we daar dan iets aan doen zodat de markt verder zijn werk kan doen. Over de praktische uitvoerbaarheid valt wel meer te zeggen dan dat het niet kan. Ga eens kijken op een biologisch bedrijf en praat eens met de ondernemers. Ja, arbeid is een spannend punt, maar onoplosbaar is dat niet en er wordt in de ontwikkeling van de mechanisatie veel aandacht aan besteed. (Onderzoek, kennis en advies)
- Goede ontwikkeling. Veel maatschappelijke opgaven (waterkwaliteit, biodiversiteit, klimaatadaptatie/mitigatie, dierwelzijn, landschapskwaliteit, bodemkwaliteit etc.) worden nu via de belastinginkomsten rechtgezet en komen niet in de productprijs tot uiting. Bij biologisch wordt dit rechter getrokken. Daarbij is biologisch ook geen eindstation, maar een ontwikkelingsrichting. (Onderzoek, kennis en advies)
- De prijs zal inderdaad de belangrijkste factor blijven in de voedselkeuzes van consumenten. Als we toe willen naar een duurzaam landbouwsysteem, waar biologisch een grote rol in kan spelen, moet er inderdaad iets met de prijs gebeuren. Echter, de prijs van duurzame producten naar beneden blijven duwen is niet de juiste oplossing, het kost nou eenmaal wat meer geld om duurzaam te produceren. Er zou inderdaad iets met de btw moeten gebeuren, wellicht niet alleen een verlaging voor biologische producten, maar ook een btw-verhoging voor vervuilende producten. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - BTW is een bruikbaar en bestaan systeem voor sturen op prijs, maar het verschil dat je daarmee kunt maken is te klein: gangbaar zal goedkoper blijven, dus het effect zal gering zijn. (Onderzoek, kennis en advies)
- In de huidige biologische akkerbouw (mijn vakgebied) is de vraag naar deze producten moeizaam. Afzet naar buurlanden neemt af i.p.v. toe. De grote input van grondstoffen en energie geven biologische landbouw een achterstand zodra je deze sector uit de niche haalt. Tevens zul je moeten accepteren dat er jaren zullen zijn dat bepaalde producten er domweg niet zijn doordat oogsten steeds meer zullen mislukken zodra je boven de 10% bio landbouw komt. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Ik ben benieuwd naar de bron die aantoont dat biologische teelt in de problemen komt zodra er meer dan 10% bio areaal is. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe kan de boer via een platform een duurzame manier transport realiseren? (Boeren (biologisch))
- Hoe kan DeLokaleBoer (boeren platform) helpen op het gebied van biodiversiteit? (Boeren (biologisch))
- Binnen de voorziene beleidskaders wordt bio teelt uit de niche getrokken en mag de bio boer gaan leveren aan een gangbare prijs. Door een grote volatiliteit in opbrengst en hoge kosten voor arbeid en opslag creëert LNV een voedsel stroming die enkel en alleen door continue subsidie onderhouden kan worden. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))

- Vergroten van de consumptie is een 100-voudig grotere uitdaging dan vergroten van de biologische productie. Maar noodzakelijk omdat de hogere prijs essentieel is voor voldoende rendement voor boeren. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Helemaal mee eens. Landbouwtechnisch is sterke groei van biologisch eigenlijk geen probleem, omschakeling van boeren vraagt aandacht en begeleiding, maar de consumentenvraag zal het hem moeten doen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Vergroten van de teelt is technisch gezien geen probleem. Nederlandse boeren hebben daarvoor voldoende vaardigheden. De niet-bio teelt (door sommige mensen 'gangbaar' genoemd) is al dermate veel verduurzaamd dat de stap naar bio niet zo groot meer is. Met name in de melkveehouderij is de overstap niet moeilijk. Maar het hangt op de vraag. Als die er zou zijn, dan volgt de teelt snel. (Brancheorganisatie)
- Maak in de winkel de biologische artikelen het nieuwe normaal en geef juist over de gangbare artikelen extra uitleg waarom het klimaat en bodem en misschien ook wel gezondheid extra belast. (Consument)
 - Sympathiek idee, maar daarmee gaan we de groei van bio maar een heel klein beetje bevorderen. Met op bewustzijn gerichte campagnes is tot nu toe bar weinig bereikt. (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik zie de laatste jaren veel goede informatie in de bestel apps van sommige supermarkten. Daar leer ik veel van maar vooral wat betreft gezondheid. Kan daar landelijk invloed op worden uitgeoefend zodat er meer van elkaar geleerd wordt er beter informatie komt over de kwaliteit van de producten voor duurzaamheid? (Consument)
- De biologische productie moet gefaciliteerd worden door de vraagkant en niet middels een van bovenaf niet onderbouwde doelstelling van 25%. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Mee eens. Maar de vraagkant staat voorlopig op drie-nul achterstand door het bestaande prijsverschil tussen gangbaar en biologisch. Een ongelijk speelveld omdat de bio productie een aantal milieukosten niet veroorzaakt maar er wel duurder door wordt. (Onderzoek, kennis en advies)
- De hele keten van productie tot aan de consument verduurzamen (vergroting aandeel bio) is een systeemverandering. Het is meer dan vraag en aanbod aan elkaar koppelen, en zeker niet alleen een kwestie van wat de markt en consument willen betalen. Er zijn niet-economische factoren die net zo belangrijk zijn om mee te nemen voor het pleidooi voor het vergroten van bio productie...zoals bijvoorbeeld verkleining aandeel (potentieel)giftige stoffen in de bodem. (Overheid)
 - Sinds wanneer is giftige stoffen een niet-economische factor? Oh ja, dat is nu net het probleem: het is inderdaad geen economische factor maar zou dat wel moeten zijn! (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik zie veel boeren zoeken naar contact met de consument; dat is een mooie beweging. Andersom is er ook bereidheid bij een groep consumenten (support your locals) Deze beweging zou moeten worden aangemoedigd omdat er zo meer dialoog komt tussen producent en consument. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Door onze producten voor een klein deel via de lokale markt te verkopen, hebben we ook het gesprek met de consument. Dit vinden we erg leuk, omdat we zo ons verhaal kunnen uitdragen. Uit deze gesprekken blijkt dat vaak nog het idee bestaat dat alles wat men koopt op een boerderij/bij een boerderijwinkel biologisch is. Hier moet nog iets aan veranderen in de bewustwording bij de consument. In principe goed dat zij bewust kiezen voor lokaal, maar verschil bio-gangbaar is nog vaak onbekend. Zolang de consument een bewuste, weloverwogen keuze maakt, is iedere keuze goed! (Boeren (biologisch))
- Hoe vergroot je de consumptie? (Boeren (biologisch))

- Door meer lokaal voedsel te stimuleren en trots te zijn op Nederlandse producent en dit te belonen i.p.v. exotische producten in de schappen te leggen met enorme footprint. (Boeren (biologisch))
 - De omschakeling naar biologisch moet vraaggestuurd zijn, dus eerst de vraag, daarna pas de productie. Niet andersom. Het moet voor de consument duidelijk worden dat buitenlands producten vaak minder duurzaam, met meer/schadelijkere gewasbeschermingsmiddelen geteeld worden. Hier ligt ook een rol voor de supermarkten: niet importeren als het product ook in NL beschikbaar is. Dit gebeurt veel met aardappels. Die zouden jaarrond uit NL kunnen komen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Wat wel kan, is als we meer diversere groenteteelt in NL gaan telen, dat trekt ook meer diversiteit in dieren aan. Maar dan moeten de supermarkten die groenten niet goedkoper uit het buitenland importeren. Nu zijn deze teelten niet rendabel. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Niet in de akkerbouw, want dat gaat allemaal ten koste van de productie. Dus ofwel in weilanden, ofwel in akkerranden. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Hoe vergroten wij de biodiversiteit in ons land? (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Niet in de akkerbouw, want dat gaat allemaal ten koste van de productie. Dus ofwel in weilanden, ofwel in akkerranden. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Hoe kan de boer via een platform op een duurzame manier transport realiseren? (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Hoe leveren wij een bijdrage aan eco toerisme? (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Voor de gemiddelde consument blijft prijs de belangrijkste factor. Het krachtigste mechanisme om een omslag in de vraag te bewerkstelligen is regulier duurder maken en biologisch goedkoper. (Consument)
 - Niet alleen regulier duurder maken en biologisch goedkoper: regulier duurder maken dan biologisch! De overheid heeft de mogelijkheden daarvoor, maar niet het lef. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Eens. Het is (denk ik) niet dat biologische producten te duur zijn, maar juist gangbare producten te goedkoop. Hier liggen wel kansen om met bijvoorbeeld 'true pricing' en doorrekening van milieukosten een beter beeld te geven. (Boeren (biologisch))
- Een meer duurzame productie is iets wat door iedereen nagestreefd moet worden. De term 'biologisch' impliceert dat het altijd beter en gezonder is waarmee de gangbare landbouwsector in een kwaad daglicht wordt gesteld. Dit is niet terecht omdat deze sector ook handelt binnen de normen die door de overheid zijn gesteld. Er is denk ik geen producent die tegen biologische productie is maar dan moeten deze ondernemers wel meegenomen kunnen worden in het nastreven van dit doel. Nu roept Europa 30% in 2030 maar verder is er totaal niet duidelijk wat er moet gebeuren met nog maar 8 jaar te gaan. Daarnaast is de grote vraag waar 30% vandaan komt. De onderbouwing blijft achter. Is er afzetmarkt voor 30% biologische producten in 2030? Kan de consument de hogere kosten van biologische producten überhaupt wel betalen (zeker gezien de huidige inflatie)? Wordt de markt van biologische producten meer een volumemarkt waardoor het verdienpotentieel voor de ondernemer misschien wel slechter wordt in plaats van beter? Wat wordt de positie van de boer in de (nieuwe) keten (met de wetenschap dat de boer in de keten nu altijd het minste profiteert). Daarom veel vragen die nog beantwoord moeten worden. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Heel veel goede vragen. En een stukje antwoord is: niet op aanbod sturen maar op vraag, en dat doe je door het prijsverschil tussen gangbaar en biologisch om te draaien. De overheid heeft daarvoor de mogelijkheden. (Onderzoek, kennis en advies)
- Welk doel gaan we stellen? Ik vind dat het Europese doel van 25% areaal in 2030 ook voor Nederland zou moeten gelden. Onze overheid moet in dat opzicht wel kleur gaan bekennen. (Certificering en toezicht)

- Het krachtenveld is van belang bij dit vraagstuk. Er zijn partijen met veel invloed die tegen vergroten van biologische producten en consumptie zijn omdat dat hun geld kost. Als die de ruimte houden die ze nu hebben, gebeurt er erg weinig. Dus hoe ga je het krachtenveld benutten om je doel te realiseren. Dat is een belangrijke vraag. (Certificering en toezicht)
- Vergroten van de productie in NL betekent telen op gronden die voorheen niet biologisch waren. Hoe beschermen we bestaande en nieuwe telers op deze gronden tegen afwaardering door contaminaties met PPPs uit de niet-biologische teelt? (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Biologisch moet je niet als een eindstation zien, maar als een ontwikkelingsweg. Hoe geven we in Nederland antwoord op de vraag welke doorontwikkeling van biologisch we willen realiseren. (Certificering en toezicht)
 - Goed standpunt: bio is niet 'af'. Laten we het gesprek daarover openen binnen de biologische sector, maar laten we de consument daarbij nu eens niet vergeten. Dan kunnen we het hebben over het gebruik van gangbare mest in de bio landbouw, over de import van veevoer vanuit Verweggistan en over het gebruik van zogenaamde 'natuurlijke' bestrijdingsmiddelen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Het is een ontwikkeling die ook denk ik meer vanuit de overheid zou moeten worden gestimuleerd, daarbij vooral aandacht voor prijsstelling. Dat biologisch voedsel ook voor iedereen betaalbaar is. En marktontwikkeling verdient aandacht vanuit de sector, en balans daarin is erg belangrijk. (Onderwijs)
 - Duurzaam geproduceerd voedsel zal hoe dan ook duurder zijn dan het huidige gangbare voedselpakket. De overheid zal dus zoals dat heet 'flankerend beleid' moeten ontwikkelen om bij te sturen aan de onderkant van de inkomenspiramide. (Onderzoek, kennis en advies)
- Voor biologische landbouw is in principe niet meer grond nodig dan voor gangbaar. Bij biologisch wordt de bodem bijvoorbeeld veel beter benut voor voedselgewassen (groenten, fruit, granen), terwijl bij gangbaar veel monoculturen van niet-voedselgewassen zoals suikerbieten en fabrieksaardappelen plaatsvinden. Per saldo wordt er met biologische landbouw beter voorzien in een duurzame voedselvoorziening voor de groeiende wereldbevolking. Biologische landbouw brengt een halt toe aan de verdere bodemdegradatie en voedt veel beter dan gangbaar de bodem. (Onderzoek, kennis en advies)
- Absolute noodzaak voor een gezonde omgeving, een gezond leven en volhoudbare landbouw voor ons en voor de generaties die na ons komen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe gaan we de noodzakelijke transitie organiseren? (Onderzoek, kennis en advies)
- Sinds 1975 ben ik hier al mee bezig. Ik vind het heel schandalig dat de overheid niet veel meer stappen ondernomen heeft om dit te stimuleren. Het wordt ad boeren, de supermarkten en de consumenten overgelaten, ondanks dat al heel duidelijk is dat de gangbare landbouw schadelijk is voor diversiteit en gezondheid. Zie artikel vanochtend in Trouw over relatie tussen pesticidengebruik en Parkinson. Zo kan het afschaffen van BTW op bio producten krachtige stimulans vormen (Consument)
 - Het afschaffen van btw op bio producten is een zeer zwakke stimulans. Het prijsverschil wordt er maar een beetje kleiner door, en de consument kiest voornamelijk via prijs. (Onderzoek, kennis en advies)
- Voeg de daad bij het woord. In de 12 jaar dat ik biologische melkveehouder was, wilden vooral de boeren wel die ik sprak. Maar de markt bleef achter. Deze groeide nauwelijks. Bovendien bleken de hogere kosten nauwelijks gedekt. Daarom is oom schaalvergroting aan de orde in de bio landbouw. Om er mainstream van te maken, moet de marge voor de boer gewoon omhoog. (Boeren (biologisch))
 - De snelste manier om er mainstream van te maken is een accijns op iedere liter zuivel op consumenten-niveau die gangbare zuivel duurder maakt dan bio zuivel. Zo is het met de loodvrije benzine ook aangepakt door de overheid. Zul je eens zien hoe dat doorwerkt. (Onderzoek, kennis en advies)

- Het kan zo niet langer. Iedereen wijst naar elkaar. Er zijn mensen die actie ondernemen, maar het zijn er gewoon te weinig. Het is zo makkelijk om weg te kijken. Zeker als een overheid niet genoeg stappen zet, de producenten zeggen dat er niet genoeg markt is etc. etc. Daar hebben we marketing voor uitgevonden, mensen... (Consument)
 - Via marketing gaat de transitie niet plaatsvinden: met marketing krijg je slechts een handvol consumenten zo ver om het duurdere bio product te kopen. De rest blijft op prijs selecteren. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe doe je dit op een gezonde manier? Vanuit het stimuleren van de vraag! Anders verpest je de markt en ga je de gangbare markt achterna. Dus overheid richt je pijlen op het gezond stimuleren van de vraag door voorlichting aan de consument, dialoog met de supermarkt (zichtbaar zijn in het schap, liefst een eigen biologisch schap), dan volgt de boer vanzelf. Hij/zij is immers ondernemer! (Boeren (biologisch))
 - Helemaal mee eens! (Boeren (biologisch))
- Vraag stimuleren! Investeren in onderwijs en kennis bij consumenten vergroten (Boeren (biologisch))
- Begin bij de afzet! Omschakelen is een langdurig, kostbaar en intensief traject. En als er vervolgens geen afzet is voor de producten, is het voor niks geweest. En die afzet geregeld krijgen, dat is veel ingewikkelder dan men denkt. We spreken uit ervaring! (Boeren (biologisch))
- Duurzaam, fair, zonder chemie (biologisch) en vanuit kringlopen is de enige weg. Als we zelf op korte termijn geen hele duidelijke keuzes maken worden we als maatschappij gedwongen door milieu en sociale verhoudingen (verdeling rijk en arm over de wereld). (Certificering en toezicht)
- Hoe krijg je de boeren EN de consumenten mee? (Consument)
- Naar 25% biologische landbouw in 2030 is een doelstelling van niks! Sla A.U.B. kopspijkers! De huidige gangbare landbouw is over alle boegen hartstikke failliet door onrendabele overschotproductie met daarbij maatschappelijk zeer ongewenste bijverschijnselen. Gebruik 2022 als overgangsjaar en zet 2023 in op 100% biologische landbouw. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - 100% bio landbouw kunnen we niet in 2023 realiseren maar wel in een beperkt aantal jaren. Maak via accijns op de winkelvloer de gangbare producten duurder dan de biologische producten, en met een overgangsfase voor omschakeling heb je binnen een paar jaar 100% bio producten op de winkelvloer. Zo is het met loodvrije benzine ook gegaan, dus overheid: waar wacht je op? (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe zorgen we ervoor dat we de kleinere boeren - die vaak al een heel eind richting het biologische boeren - ook meekrijgen in de certificering en helpen met het administratieve werk dat heb vaak relatief veel tijd kost en waarvoor de kunde vaak ontbreekt. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Precies, "binnen een paar (= 2) jaar 100% bio producten op de winkelvloer". De grondstofproductie (lees: de landbouw) zal uiterlijk productiejaar 2023 volledig omgeschakeld moeten zijn. Accijns op de uit te faseren gangbare producten is niet nodig. De consument zou onrechtmatig de dupe worden van het huidige falende landbouwbeleid. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Welk deel van de bevolking krijgt straks niks meer te eten? Als we alles biologisch produceren zal er op enig moment gebrek aan voedsel ontstaan. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Heel goed dat dit nu extra aandacht krijgt!! (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe zorg je dat dat standhoudt op de lange termijn? Biologische productie en consumptie omvat een breed scala aan waarden/ voorwaarden waaraan de landbouw dan moet voldoen, hoe verhoudt dit zich tot kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw, waar ook naar gestreefd wordt? Richt dit zich op Nederlandse productie of ook op (consumptie van)

buitenlandse productie? Hoeveel coördinatie is er binnen Europa? In hoeverre draagt een streven naar meer biologische productie bij aan maatschappelijke doelen, zoals rond stikstof en klimaat? Hoe past dit streven binnen het overkoepelende plaatje van waar het met de Nederlandse landbouw heen moet? (Consument)

- Ik betwijfel of de redenering dat bij True price biologisch en niet biologisch in theorie even duur zijn. Bij een "echte" beprijzing zouden productie die schade aanbrengen aan de natuur wel eens duurder kunnen zijn dan productie die dat niet doet. Ook altijd goed om de maatschappelijke doelen daarbij scherp te houden: bestrijdingsmiddelen bijvoorbeeld geheel uitfaseren (zoals hierboven gesuggereerd), in plaats van de schade die het toebrengt alleen beprijzen; als het toepassen van bestrijdingsmiddelen onacceptabel wordt gevonden, dan maakt dat een "echte" beprijzing onbetaalbaar en daarmee productie die dat nodig heeft dus ook. (Consument)
- Het kan alleen als biologische producten voor de consument goedkoper worden dan niet-biologische producten (Onderzoek, kennis en advies)
- Op welke grond/percelen? Zolang we produceren voor de wereld in plaats van voor Nederland is vergroten onhaalbaar (Certificering en toezicht)
- Het vergroten van de productie is alleen mogelijk als ook de vraag, consumptie van biologische producten toeneemt. Bij een toenemende vraag wordt het voor boeren vanzelf interessant om om te schakelen naar bio. In een situatie waarin alleen op productie wordt gericht zal dit ten koste gaan van het verdienmodel van de boer. En zal betekenen dat boeren stoppen met biologische teelt. (Boeren (biologisch))
- Voor een gedragsverandering van het koopgedrag van consumenten, dienen we in de eerste plaats de consument te informeren over biologisch (bewustzijn creëren) m.b.t. o.a. de positieve impact van biologische producten (de duurzamere productie: dierenwelzijn, biodiversiteit, kringloop sluiten enz.), de bedrijfs- en verdienmodellen die daaraan ten grondslag liggen (in de eerste plaats door vraaggestuurd regionaal te produceren voor regionale consumptie). Consumenten dienen te begrijpen dat zij een leidende rol hebben. Door bewust te consumeren (en dat zal niet voor de goedkoopste prijs zijn, maar voor de optimale prijs, zodat eenieder in de keten geld kan verdienen) zijn zij de aanjager van een systeemverandering (markt, productie enz.). Alleen zo zal het vraaggestuurde principe werken en de productie duurzaam groeien, omdat het aantrekkelijk is en blijft voor ALLE ketenpartijen. Kortom we dienen te beginnen bij de vraagzijde en niet bij de productiezijde (EU-doelstelling). De ketenpartijen dienen samen te werken om polarisatie tussen niet-biologische en biologische ketenpartijen te voorkomen, maar veel belangrijker om de consument bewuster duurzaam te laten consumeren. Dit begint bij eerlijk en juist informeren van de consument. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Aan deze consultatie moeten vooral die partijen meedoen die open staan voor bio. Je hebt trekkers nodig die de kar willen trekken. Mensen die al langer nadenken over bio oplossingen en ook uit ervaring weten tegen welke problemen we in de praktijk aanlopen. De massa zit op de wagen en zal de trekkers volgens als een aantal hobbels kunnen worden weggenomen. De sceptici aan de achterkant van de wagen zullen slechts uit angst, onzekerheid of machtsbehoud de veranderingen ondermijnen. Je moet dus volgens mij openstaan voor bio, maar niet te optimistisch over de geformuleerde doelstelling van de EU. Er zitten heel wat beren op de weg en het vraagstuk staat niet op zich. Er is dus veel studie nodig om goed onderbouwde conclusies te kunnen trekken. De oplossing bestaat niet en het zal dus vooral een combinatie van stappen zijn die gezet moeten worden om beweging in de bio-kar te krijgen. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Voor mij persoonlijk is dit vraagstuk van belang omdat ik graag een bijdrage wil leveren aan een groener Nederland en Europa, waarbij het beheer van onze aarde in goed handen is. Inmiddels ben ik de zestig ruim gepasseerd en ben ik al veertig jaar bezig met het brede vraagstuk over voedsel, milieu en wereldbevolking. Als kleinzoon van een slager heb ik meer

dan 40 jaar geleden de stoute schoenen aangetrokken om het eten van vlees af te zweren en gedij ik al vele jaren op een vegetarische leefstijl, waarbij ik nimmer in de vertwijfeling ben gekomen om deze leefstijl weer los te laten of verleidingen heb moeten weerstaan om vlees of vis niet weigeren. Vanuit mijn vegetarische leefstijl kijk ik al meerdere decennia mee naar de verschuivingen in de markt en merk dat voor mij de stap naar 100 % biologisch ideëel maar een heel klein stapje was, maar in praktische zin nog een hele klus om er een horecabedrijf of een privé huishouden op te laten draaien. Met een actieve stimulering van de overheid naar meer biologisch op tafel kan mijn praktische zorg, sterk worden verkleind en biedt het de volgers een uitdaging om ook voor bio te gaan. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))

- Breng de verschillende routes in kaart die voedsel op het bord van de consument leveren en kijk per route welke maatregelen je zou kunnen nemen om het gebruik van biologische producten te stimuleren (belastingen) of voor te schrijven (bij verstrekken van subsidies, aanbestedingen en bijvoorbeeld bij eigen gebruik overheid). Als de vraag sterker wordt gestimuleerd, zal de vraag vanzelf toenemen en de risico's van investeerders verkleinen. Omgekeerd kun je de niet bio productie en leveringen zwaarder belasten en buitensluiten. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Net als bij de inventarisatie van de energie grootverbruikers, kan ook op het terrein van voedselproductie, samenwerking worden gezocht met grote producenten en marktleiders om ten minste een aanbod te creëren van 25 % BIO. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Verreweg het belangrijkste is het stimuleren van de consumptie. Als die groeit, gaat de productie vanzelf mee. Maar die consumptie stagneert, omdat de overheid geen kleur bekend. Als ja als overheid je handtekening onder het "farm to fork" programma zet en dus kiest voor doorgroei naar 25 % biologisch, dan moet je als overheid ook heel duidelijk zijn in je boodschap naar de maatschappij: Minder stikstof? Eet biologisch! Meer biodiversiteit? Eet biologisch! (Boeren (biologisch))
- Maar die oproep doet de overheid niet. Er wordt alleen over 'kringloop' 'duurzaam' etc. gesproken. Maar zo ga je nooit die 25 % bereiken! Dus ministerie, Durf te kiezen! Ga voor biologisch als toekomstmodel voor de landbouw! Dan gaat de retail en in haar kielzog de consument ook wel mee (Boeren (biologisch))
- Het vraagstuk is heel complex zeg ik na een leven biologisch boeren. Wat boeren willen en denken wordt volgens mij erg sterk bepaald door het OVO-drieluik. Zolang het onderwijs, de voorlichting en het onderzoek nog steeds gericht zijn op een landbouw met behulp van veel kunstmest, bestrijdingsmiddelen en krachtvoer uit verre landen is het een utopie dat boeren die door dit OVO denken gevormd zijn biologisch zullen gaan boeren. (Boeren (biologisch))
- Dit is de boerenkant, tegelijkertijd is er de consumentenkant die overspoeld worden door van alles waardoor zij het spoor kwijtraken zoals een enorm scala aan deeloplossingen en merken die van alles pretenderen zoals alle eiervarianten of zoals planet proof. Consumenten worden door deze dingen enorm op het verkeerde been gezet. Goede voorlichting aan deze groep is volgens mij van enorm belang. (Boeren (biologisch))
- Produceren = consumeren. Consumenten veranderen maar langzaam. Politiek aan zet. Belastingmaatregelen, true cost pricing. Als Marktwerving het moet doen kunnen we het meteen wel vergeten. De grote consumptie in bijvoorbeeld Denemarken is er omdat de overheid daar jaren 50-50 heeft ingezet op productie en retail. (Onderwijs)
- Voor groei van de biologische veehouderij is het van belang dat er voldoende vraag is naar biologische dierlijke producten en dat de meerkosten voor biologische productie door de veehouder worden terug verdiend. (Onderzoek, kennis en advies)
- Productiedaling is niet de grootste zorg. Gangbaar houdt de huidige productie ook niet in stand bij beperkte (kunst)mestbeschikbaarheid en beperking in middelengebruik en een nog steeds voortdurende achteruitgang van de bodem. (Onderwijs)

- Stijgende voedselprijs wordt vaak als bezwaar genoemd. Met als argument dat de laagstbetaalden in de maatschappij ook toegang tot goed voedsel moeten hebben. Voedsel mag echter niet worden gebruikt voor prijspolitiek. Toegang geven tot bestaat uit een maatschappij die mensen voldoende betaald om toegang te kunnen hebben en daar ook passende voorlichting bij geeft. (Onderwijs)
- Waarom een eenzijdige keus op biologisch? Dat stopt de zoektocht naar andere duurzame productiesystemen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Een economische wetmatigheid is dat de prijs van bulkproducten altijd beweegt rond de kostprijs. Blijkbaar is de kostprijs van bio hoger dan van gangbaar leert de economie. (Onderzoek, kennis en advies)
- De formulering van vergroting vind ik ongelukkig gekozen. Om het klimaat te redden is juist minder van onze consumptie en productie nodig. Er wordt voldoende voedsel geproduceerd, maar er is veel voedselverspilling. Bovendien hebben veel mensen overgewicht door een te groot voedselaanbod ven verkeerd eten. Het belang ligt dus vooral in een nieuwe verhouding en de vervanging van zwaar vervuilende en omgevingsonvriendelijke landbouw. Niet zo zeer in vergroting. (Consument)
- Eigenlijk is het een vreemde volgorde, in de vraag. Het zou moeten gaan om vergroten van de consumptie waardoor meer boeren en tuinders perspectief krijgen om met hun productie daarop in te spelen. (Brancheorganisatie)
- Hoe groot is de vraag naar biologische producten? Of hoe groot is de potentiële vraag naar biologische producten? Mijn observatie is dat die heel langzaam stijgt en langzamerhand naar een maximum toeloopt. Dat kan overigens nog tientallen jaren duren. (Brancheorganisatie)
- Laten we stoppen met ons eigen verlies te organiseren! Steeds weer zeggen dat de productie in jaar X het niveau Y bereikt moet hebben, leidt per definitie tot het niet behalen van de doelen. Gaan we het weer hebben over waarom het doel niet bereikt is, terwijl we het zouden moeten hebben over hoeveel de consumptie in de afgelopen jaren weer gestegen is. (Brancheorganisatie)
- Biologische productie, biologische boeren en tuinders, zijn een gewaarde groep ondernemers in de land- en tuinbouw. Die voor hun marktbehoefte produceren. Net zoals er innovatieve, natuurinclusieve, intensieve, extensieve, grondgebonden, streekgebonden, etc. boeren en tuinders zijn. Laten we asjeblieft de diversiteit koesteren en laten we vooral voortdurend van elkaar willen leren. (Brancheorganisatie)
- De lijstjes met areaal biologisch in de EU leiden steeds weer tot emoties. Waarom scoort Oostenrijk zoveel hoger dan Nederland? Schande! (Hetzelfde gebeurt trouwens ook met groene energie). Dat komt omdat Nederland nou eenmaal ligt, waar het ligt. De bodemopbouw heeft die het heeft. En de bevolkingsdichtheid heeft, die het heeft. Dus niet steeds vergelijken, maar zelfbewust verder werken aan de biologische land- en tuinbouw in Nederland. (Brancheorganisatie)
 - Nou... Dat komt mijns inziens vooral doordat de Nederlandse overheid al jarenlang zo min mogelijk visie heeft en zo veel mogelijk aan de markt overlaat. Er wordt gewoon nauwelijks op duurzaamheid gestuurd, terwijl de gangbare lobby's ijzersterk vertegenwoordigd zijn en her en der nog belastingvoordelen genieten ook. (Onderzoek, kennis en advies)
- Vraag en aanbod moet in balans met elkaar groeien. Anders gaat de prijs onderuit en trekt de boer aan het kortste eind. (Boeren (biologisch))
- De marges moeten eerlijker worden verdeeld. Een boer krijgt 25 cent per kg voor zijn gewassen biologische winterpeen. In de supermarkt ligt de peen voor €1, 82 (ex 9% BTW). Waar blijft deze €1,50? Die ertussen zit? (Boeren (biologisch))
- Ik verwacht dat binnen de huidige markt bio niet kan opschalen. Welke wijzigingen in wet- en regelgeving zorgen ervoor dat de kosten van biologisch lager worden dan die van gangbaar? (Onderzoek, kennis en advies)

- Er wordt te makkelijk gedacht over opschaling van biologisch. De markt moet hier zijn werk gaan doen en de consumptie van biologisch neemt niet toe. De consument vraagt niet om biologisch eten. Vraag en aanbod moet in balans zijn. Betekent dus niet het aanbod kunstmatig en vanuit ideologie opschalen. (Brancheorganisatie)
- De kostprijs van biologisch is hoog. Dat is bereikbaar voor een kleine groep Nederlanders. Het gros van de Nederlanders moet hard werken voor haar geld en is blij een gezonde en betaalbare maaltijd op tafel te kunnen zetten. Voedsel moet veilig, gezond, lekker, maar ook betaalbaar en dus bereikbaar zijn voor iedereen. (Brancheorganisatie)
- Vergroten van biologisch kan nooit een doel op zich zijn, waarom zo gesteld? (Brancheorganisatie)
 - Omdat het vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland bijdraagt aan een eerlijk, gezond en milieuvriendelijk voedselsysteem (zie Europese Farm to Fork Strategy) (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Er is steeds meer duidelijk welke voordelen biologische voeding heeft, een gezonde bodem is meer resistent tegen "schokken" zoals een hogere temperatuur. Hoe motiveren wij "traditionele" boeren om over te gaan op biologische landbouw? En als de productie toeneemt, kunnen wij dan wel aan nemen dat de consument dit daadwerkelijk gaat consumeren? (Onderwijs)
- De biologische sector moet maximaal transparant zijn en blijven. Kosten door berekenen waar ze thuishoren, de vervuiler betaald. De goede en positieve kanten van biologische teelt en handelswijze blijven uitleggen. Kringlooplandbouw, grotere bedrijven maar ook economisch bestaansrecht voor kleinschaliger bedrijven. Rechtvaardige prijs voor alle ketendeelnemers. De overheid moet hier een leidende rol in nemen. De markt werkt op dit moment verstorend. Alle kosten worden vooruitgeschoven naar volgende generaties! (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Ik lever biologisch product aan supermarkten. Mijn product is er alleen in een bio variant. Nu moet de supermarkt voldoen aan de Europese regel en mijn product verpakken of al zijn winkels certificeren in plaats van op hoofdkantoor-niveau. Ik ben nu mijn bioklant kwijt, omdat beide acties kostenverhogend zijn! Nu is de supermarkt weer omgeschakeld naar de conventionele variant, omdat de gemiddelde consument toch op prijs let. Wie verzint deze regels? (Boeren (biologisch))
- Het zou makkelijker moeten zijn om aan grond te komen voor het starten van een biologisch of Bio-dynamisch bedrijf. Ook bij overnames zijn de kosten te hoog. (Onderwijs)
- De keten is ingericht op 'conventioneel'. Wetgevende kaders, financieringsvereisten etc.: ieder verantwoordelijk voor zijn/haar eigen vierkante centimeter. Het grotere, met elkaar verbonden geheel wordt niet gediend. Dat vraagt om lange termijnvisie, maar hoe breng je dat teweeg in een politieke omgeving die besloten heeft visie 'vies te vinden'? (Consument)
- De overheid kan hier op verschillende manieren een rol in spelen. Wat mij betreft draait alles om het vergroten van de vraag, maar doe dat wel geleidelijk en in afstemming met het vergroten van het aanbod. Omschakelen naar biologisch kost een boer minimaal 2 jaar en de praktijk is dat dit meestal langer is (zeker in de veehouderij door lang vergunningtraject). Nu heel hard stimuleren van de vraag gaat leiden tot tekorten en daarmee frustraties bij consumenten, dat ze het wel willen kopen, maar het is er niet. Er is een lange termijnvisie voor nodig waarbij je alle schakels in de verschillende supply chains (groente, fruit, zuivel, vlees etc.) moet betrekken. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Er is al veel gezegd, we zullen moeten gaan produceren binnen de maatschappelijke en ecologische randvoorwaarden. Als dat biologisch is prima, maar dit zonder meer aan marktwerking overlaten zal niet voldoende werken. Meeste consumenten kijken weg, kunnen zich geen hogere voedselprijzen permitteren of maken liever of onbewust korte termijn keuzes. Nu de energieprijzen stijgt de belangstelling voor isolatie, warmtepompen en gasloze huizen. Voor een omslag naar ecologisch en maatschappelijk verantwoorde

productiemethoden is een cultuuromslag nodig en zal de prijsverhouding tussen biologisch en gangbaar moeten wijzigen, maar moet biologisch ook af van het huidige (terechte) imago dat dit per definitie vele malen duurder is dan gangbaar. (Onderzoek, kennis en advies)

- Mee eens, omkering van de prijs voor gewenste vs. ongewenste consumptie is het meest effectief naar de consument toe. Daarmee verander je (hopelijk) het vraagpatroon en komt er meer stimulans voor producenten om over te schakelen. De extra kosten in de consumentenprijs voor ongewenste consumptie, mogen alleen niet binnen de productie/distributieketen blijven hangen. Dus via accijns buiten de keten brengen zou dan de route moeten zijn. (Consument)
- Mee eens, ook meer flexibiliteit om bestemming in bestemmingsplan te kunnen veranderen, zou hieraan moeten bijdragen. Ik ken tuinbouwers die dolgraag extra grond zouden willen inzetten voor biologische voedselproductie, maar in de regio niet terecht kunnen omdat alles bestemd is voor weidegrond ook al is er véél meer grond voor weide beschikbaar dan waar behoefte aan is. (Consument)
- Mijn oprechte vraag: is bio logisch, als we er met een brede duurzaamheidsscope naar kijken? Ik heb te weinig échte kennis om die vraag goed te kunnen beantwoorden. Maar weet er wel voldoende van om me ernstig zorgen te maken over de bio-lobby en de gevoeligheid van de politiek hiervoor. Biologisch wordt neergezet als de standaard voor duurzaamheid en de oplossing voor veel problemen op het gebied van gezondheid, biodiversiteit, pesticiden, GGO's, het milieu en het verdienmodel voor de boeren. Het lijkt soms of het één medicijn tegen alle kwalen is. Dat bestaat niet. Het frame wordt steeds meer 'kort door de bocht', eendimensionaal, populistisch en laat nauwelijks ruimte voor nuance. Dat is een slechte basis voor afgewogen besluiten. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Volgens mij geeft dit duidelijk aan dat er nog onvoldoende kennis verspreid is over biologisch. Er zijn voldoende onderzoeken die feitelijk aantonen, wat hier als lobby taal wordt neergezet (Boeren (biologisch))
- Voedsel in de schappen is goedkoop doordat de negatieve gevolgen van de gangbare landbouwmethode (zoals slechte lucht, grond en waterkwaliteit en afname biodiversiteit) worden afgewenteld op de maatschappij. Biologisch is de locomotief van de duurzaamheidstrein die nu nog duurdere producten levert omdat de positieve bijdrage aan duurzaamheid en gezondheid niet kan worden verrekend op het product in het schap. Deze locomotief verdient alle steun die het krijgen kan. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- 'Ze' gaan toch niet aan de slag met stimuleren van de productie van en de omschakeling naar biologische land- en tuinbouw? Veel bepalender is: true pricing van productiemiddelen (grond, kennis, bedrijfsuitrusting), true pricing van landbouwproducten en het verminderen van kosten-afwentelingsmechanismen naar de omgeving, naar de toekomst en naar derden. (Overheid)
- Uiteindelijk vraag ik me toch af wat er nodig is om de consument zover te krijgen. Ik erger me wel een beetje aan het 'de schuld schuiven op de consument' en ook op het individualiseren van het probleem (dus: de oplossing moet maar van de consument komen) maar de consument zal wel moeten betalen. Hoe pakt dat uit voor mensen met minder inkomen, en moet je bijvoorbeeld simpelweg zorgen voor vooral biologische keuzes? Of moet je biologisch meer subsidiëren zodat de prijs gelijk wordt aan die van conventioneel? (Onderzoek, kennis en advies)
- Graag groei van de consumptie in balans met de groei van de productie. In mijn dagelijkse praktijk willen best veel boeren en tuinders omschakelen, maar is de markt er nog niet klaar voor. Bovendien kan - met veel productiegroei - ook bij biologisch de prijs voor de boeren inzakken. Dat lijkt me zeer onwenselijk; biologisch is nou juist een van de enige markten waar je als producent daadwerkelijk wordt beloond voor je duurzaamheidsinspanningen. Alle

andere systemen hebben geen goed keurmerk of zijn te veel afhankelijk van 1 afnemer.
(Onderzoek, kennis en advies)

- Eerlijk gezegd verdwijnt de zin om te reageren als sneeuw voor de zon als ik de vooroordelen, dogma's en een gebrek aan feiten langs zie komen. We zouden eerst de discussie eens moeten voeren in hoeverre we (politieke keuze) zelfvoorzienend willen zijn. Want dat kunnen we nu in theorie maar voor 50% en dat wordt elk jaar minder door de opkoop van landbouwgrond en bij biologisch wordt dat nog veel minder. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Wat betekent biologisch? Wat is de daadwerkelijke opbrengst voor consument, producent en dier? Kan het bestaan naast of samen met natuurinclusieve- of kringlooplandbouw? Hoe kostbaar is de investering voor het milieu? Met welke andere duurzaamheidsdoelstellingen gaat het hand-in-hand? Hoe belangrijk is het onderscheid tussen biologisch en duurzaam? (Onderzoek, kennis en advies)
- Naast het genoemde: marktevenwicht, true pricing etc. etc. is het belangrijk dat we werken aan de bekendheid van inhoud van de biologische landbouw bij de consument. De helft weet niet wat dat is, laat staan is bereid er extra voor te betalen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- De consument is geen rationeel wezen, maar reageert op primaire prikkels, die slim benut worden door de marketing voor (gangbare) producten. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Hehe, eindelijk. We zitten al jaren in de shit met de kosten- efficiënte landbouw en voeding, die alleen maar nadelen heeft. Reken even mee: miljarden subsidie uit Brussel, afbraak van biodiversiteit & natuur, miljarden kosten aan dierziekte gerelateerde ellende uit de bio-industrie, structurele ontduiking van de stikstofnormen, een gigantische bijdrage aan het klimaatprobleem, gifstoffen die onder meer Parkinson veroorzaken en allerlei gezondheidsellende en voeding waarvan gemiddeld 75% als niet gezond gekwalificeerd wordt. Als je de kosten voor deze bak ellende optelt is de zogenaamde "kosten- efficiënte" productie waar Nederland in uitblinkt, de duurste die je je kan bedenken. En dan verdient de boer er ook nog eens te weinig aan: 45% van de boeren zit onder het bestaansminimum. Het roer moet om, volledig en 25% biologisch in 2030 +50% reductie van chemische bestrijdingsmiddelen is een goede eerste stap. Met garantie voor eerlijke prijzen voor de (biologische) boer. (Brancheorganisatie)
- Bij een ambitie met heldere acties voor de toekomst van een groeiende biologische productie en consumptie is het belangrijk dat de volgende aspecten worden meegenomen:
Betrouwbaarheid: exploitanten kunnen rekenen op een eerlijke concurrentie (nationaal en internationaal) en de consument kan vertrouwen op een eerlijk biologisch aanbod.
Eenduidigheid en effectiviteit: regelgeving, implementatie en certificering is eenduidig en effectief t.b.v. de uitvoering door exploitanten en de handhaving. EU-harmonisatie: goede afstemming tussen lidstaten voor wat betreft de zienswijze in regelgeving en naleving. (Certificering en toezicht)
- Schelpdierkweek is 100% biologisch maar nog niet allemaal zo gecertificeerd. En de natuurinclusieve schelpdierkweek heeft de ambitie te verdubbelen. Kortom het is eenvoudig om deze vergroting in de kweek te realiseren. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- 25% biologisch in de teelt/kweek is alleen verantwoord als ook de afzet op orde is. Bij een groot aanbod zal de prijs zakken en het verdienmodel zakt dan ook in elkaar. Gegeven de vastheid van de routines van de consument ligt hier een nog grotere uitdaging dan bij de vergroting naar 25% teelt/kweek gaan. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Bij de bevordering van de consumptie ligt er ook een rol voor de overheid. Dit is een verandering immers tot op heden koos de overheid het standpunt, 'wij gaan de consument niet betuttelen.'. Dat standpunt kan niet gerijmd worden met de keuze 25% biologisch. Het is van twee-en één. Of we gaan niet betuttelen en de consument blijft kiezen zoals dat nu het

geval in de (commerciële) voedselomgeving die sterk stuurt in die consumentkeuze (zie onderzoek voedselomgeving) of de overheid kiest voor 25% biologisch met als consequentie dat zij stuurt /voorwaarden stelt aan de voedselomgeving (overigens niets bijzonders want de overheid doet dat op alle commerciële omgevingen). (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))

- Klemtoon van het huidige systeem ligt op productiviteit. Dat merk je aan hoe de boer tegen biodiversiteit aankijkt. Vooral niet bij akkerbouw, wel langs de randen en weiland. Cultuuromslag is nodig van productiviteit van monoculturen naar diversiteit en differentiatie; van goedkoop naar kwaliteit. Dat laatste staat NL niet bekend om. NL staat bekend om goed genoeg en lage prijs. Dit is niet vol te houden in een klein land. Dus, andere markten, businessmodellen, herpositionering en dat vereist een andere cultuur bij de boerenstand. (Onderzoek, kennis en advies)
- Welke externaliteiten worden vergroot en verkleind gegeven de transitie richting biologisch: milieukundig, sociaal en economisch (Onderzoek, kennis en advies)
- Belangrijk om te realiseren memoreren dat biologische landbouw één van de vormen van duurzame landbouw is. (Overheid)
- Het aandeel biologisch in NL is nog klein. Groei moet vraaggestuurd plaatsvinden en niet aanbodgestuurd. De balans tussen vraag en aanbod moet bewaard blijven, er moet voldoende zekerheid zijn voor afzet, ook op de wat langere termijn. (Onderzoek, kennis en advies)
- Er wordt meer dan eens aangetoond dat biologisch in veel gevallen beter is voor de gezondheid van mens, dier en milieu (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Kunnen we ons focussen om een aantal volume -items van onze dagelijkse voeding (zuivel, groente, brood), over te zetten op biologisch? In dat geval kunnen we in de keten regie voeren om voldoende aanvoer, ontwikkel capaciteit, juiste communicatie en ruime verkrijgbaarheid. De bio-premie kan dan worden beperkt tot max. 10%, hetgeen een lagere instapdrempel zal genereren (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Het verschil tussen biologisch en niet biologisch in de productie wordt steeds kleiner. Focus bij het onderscheid tussen is vooral op het vermijden van chemie en de risico's ervan op milieu en gezondheid. Waarbij biologisch soms te veel leunt op bestrijdingsmiddelen van natuurlijke oorsprong (zwavel, koper). Zowel bij biologisch als niet-biologisch wordt nog veel te veel voorbijgegaan aan de essentie van natuurlijke weerbaarheid en het daadwerkelijk investeren in natuur op het bedrijf. Natuur inclusief vraagt inderdaad opofferen van productie(grond) en wordt daarom onvoldoende ingezet. (NGO)
- Ik zie ook wat reacties over dat er met biologisch minder voedsel beschikbaar zal zijn. Ik weet niet in hoeverre dat echt waar is, maar het is misschien goed om ook na te denken over een ander dieet met daarin meer plantaardige proteïnen. Dan is er veel minder land nodig, het is beter voor het milieu en nog gezonder ook (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik vind dat het een wezenlijke vraag is over hoe belangrijk we de gezondheid van ons Nederlanders vinden. Ik vind dat gif niet meer toegestaan mag worden. Als we het daarover eens zijn, is het een simpele beleidskeuze en houdt de overgangsjaren alsjeblieft kort. Hoe eerder we stoppen met onze bodem te vernietigen hoe beter. (Onderzoek, kennis en advies)
- Biologisch heeft bij veel consumenten het beeld van duur. En aangezien we momenteel te maken hebben met oplopende prijzen na corona en nu ook met de ontwikkelingen rondom Oekraïne wordt het mijns inziens lastig om het marktaandeel van biologisch te verhogen door marktwerking. Als we willen dat meer boeren omschakelen naar biologisch moet de markt met de bijbehorende hogere prijzen er wel voor zijn. Als de balans wordt verstoord die er nu is in de biologische markt dan lopen we het risico dat de prijzen gaan dalen. Dat kan op de korte termijn vanuit het perspectief van de consument interessant zijn maar op de langere termijn is dat niet volhoudbaar voor de biologische boeren als daar geen compensatie voor is. (Overheid)
- Het tempo in de ontwikkeling van de biologische sector is door vooral door de markt bepaald. De prijsverschillen met gangbaar zijn groot. Bij de consumenten is er niet altijd een prikkel om

- voor een biologisch product te kiezen omdat (i) het niet duidelijk is waarom het product duurder is, en welke (duurzaamheids-) voordelen het heeft, en (ii) omdat de consumenten de voordelen niet zo hoog waarderen. Consumenten die wel biologische producten kopen, hebben verschillende motieven om biologisch te kopen, naast duurzaamheid en diervriendelijkheid ook smaak en gezondheid. (Onderzoek, kennis en advies)
- 25% biologisch areaal, betekent simpel geredeneerd: 25% biologisch aanbod in de winkels. Dat gaan we dan nog wat verder uitwerken en verbindend afspreken met alle ketenpartijen. (Boeren (biologisch))
 - Observaties Niet alleen de EU, ziet in de farm-to-fork strategie de voordelen van biologische landbouw, ook in diverse andere onderzoeken, soms uit onverwachte hoek, is support voor de biologische landbouw te vinden. Zo bleek uit recente berekeningen dat biologische melkveebedrijven heel goed scoren op CO₂-uitstoot per hectare. Biologische melkveehouders blijven ruim onder de streefwaarde (van 21.780 ton). Ook de ammoniakuitstoot per hectare pakt gunstig uit. Biologische melkveehouders blijven onder de 40 kilo ammoniak per hectare. Een ander onderzoek, uitgevoerd door Oxford University onderzoekers, kijkt naar de biodiversiteit en concludeert dat biologische landbouw 10 tot 30% beter scoort dan reguliere landbouw als het gaat om de bescherming en verbetering van biodiversiteit. Bovendien is het stikstofbedrijfsoverschot bij biologische bedrijven aanzienlijk lager dan bij gangbare bedrijven. (NGO)
 - Vraag stimuleren: Aan de vraagkant ligt de grootste uitdaging. Door een gebrek aan afzet (te weinig vraag) van biologische producten is het niet altijd rendabel voor bedrijven om te schakelen naar biologisch. Ze krijgen hun producten moeilijk verkocht. Pas als we een meerprijs willen betalen, is het bedrijfsmodel rond en kan de kostbare overstap gefinancierd worden. Oorzaken daarvoor worden soms gezocht in het ontbreken van een Nederlandse eetcultuur, waardoor we minder waarde hechten aan biologische ingrediënten van onze bodem en sowieso niet veel aan eten willen uitgeven. De overheid kan dat aanjagen door bijvoorbeeld de btw op biologische voeding te verlagen en zelf biologische producten in haar kantines te leggen, zoals dat in Zweden al gebeurt. Aan de aanbodzijde kan de overheid met grondbeleid verdere intensivering afwenden. (NGO)
 - Investeringskosten: De overstap naar een duurzamere productiemethode, die transparant en aantoonbaar positieve impact heeft op klimaat, dierenwelzijn en biodiversiteit vraagt om investeringen. In de overgangsfase zijn deze investeringen voor veel voedselproducenten risicovol en nog niet rendabel, zowel voor primaire bedrijven als voor bedrijven in de rest van de keten. De overheid moet deze ondernemers hiertoe krachtiger stimuleren met een transitie subsidie. (NGO)
 - Verpakkingsvraagstuk: Veel consumentenklachten bij supermarkten gaan over de grote hoeveelheid plastic verpakkingen om groente en fruit. Zeker als het gaat om biologische producten vragen consumenten zich af waarom juist deze in zoveel plastic verpakt zijn. Supermarkten, retailers en groenteleveranciers hebben de klachten serieus genomen en zijn volop aan het innoveren om plastic verpakkingen te verminderen. Vanaf 1 januari 2022 geldt de nieuwe EU-verordening biologische landbouw (2018/848). In deze nieuwe verordening worden, al vanaf januari 2021, strengere eisen gesteld aan de controleerbaarheid van het biologische product. Fraude met biologisch moet te allen tijde voorkomen worden. Van volledig verpakte producten weet je zeker dat er onderweg geen vermenging met gangbaar heeft plaatsgevonden. Banderollen, ouwels, stickertjes voldoen niet aan de definitie van verpakking. Daarmee wordt het biologisch product gezien als onverpakt en dat is volgens de nieuwe EU-verordening niet toegestaan. Supermarkten en andere verkopers staan nu voor een dilemma: biologische producten weer volledig verpakken? En terug naar de plastic verpakkingen? Plastic geeft tenslotte de meeste zicht op het product. En weg met de onlangs ingevoerde stickertjes, en banderollen? En hoe dat dan uit te leggen aan de consument, die juist blij was met de vermindering van plastic verpakkingen om groente en fruit? (NGO)

- De EU-verordening staat de verkoop van onverpakte biologische producten wel degelijk toe alleen moet de verkoper dan gecertificeerd zijn. Daar zit voor de supermarkten het probleem: certificatie (van alle vestigingen afzonderlijk) is lastiger / duurder dan uitsluitend verpakte biologische producten verkopen. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Grondprijs: Omdat Nederland niet groot is, halen we alles uit de beschikbare vierkante meters: een efficiënte, intensieve landbouw dus. Dit wordt nog eens versterkt door de grondprijs, die de 60.000 euro per hectare al heeft overschreden. Voor biologisch boeren is meer grond nodig en valt de productie per hectare wat lager uit. Verschillende initiatieven als Aardpeer en Land van Ons pleiten voor nieuwe grondpolitiek en pachtwetgeving. Daarnaast kopen ze landbouwgrond aan en verpachten ze het tegen een gunstig tarief aan natuurvriendelijke boeren. Lagere grondprijzen nemen de reden weg om nog verder te intensiveren en maken de stap naar biologisch kleiner. De meeste boeren willen ook natuurvriendelijker werken, maar zitten vast in een systeem dat ze tot andere keuzes dwingt. (NGO)
- Om het marktaandeel te vergroten is het nodig om de consument beter voor te lichten over de meerwaarde van biologische producten/landbouw. Deze meerwaarde verklaart de meerprijs van biologische producten t.o.v. gangbaar geproduceerde producten/landbouw. Het publiek heeft te weinig kennis dat de maatschappelijke en milieukosten van gangbare landbouw niet worden doorberekend in de prijs. (NGO)
- Hoe verhoudt het vraagstuk zich tot andere ontwikkelingen op het gebied van verduurzaming, zoals eiwittransitie, korte ketens, verminderen afval, verminderen voedselverspilling. (Overheid)
- Is het vraagstuk opportuun als het gaat om het vergroten van gezondheid (Overheid)
- Zijn andere topkeurmerken dan alleen de biologisch gecertificeerde keurmerken aanvaardbaar (Overheid)
- Hoe bereik je in verband met prijsverschillen brede lagen van de bevolking? (Overheid)
- Een belangrijk aspect is de hoge grondprijzen. Deze stimuleren intensivering en schaalvergroting in de landbouw. Meer opbrengst staat ook gelijk aan meer pesticiden en meer kunstmest. Landbouw is de basis van ons bestaan. Het is de bron van ons voedsel en bepaalt grotendeels de kwaliteit van onze leefomgeving. Een gezonde aarde, een gezonde voeding en een gezonde economie. Dat is waar biologische landbouw voor staat. Dat kunnen we niet overlaten aan de speculanten. (NGO)
- De uitdaging en opgave voor de landbouw wordt breed uitgemeten. De problematiek op het gebied van stikstof, klimaat en biodiversiteit staan boven op de agenda en brengen de gemoederen in beweging. Gebrek aan ruimte voor woningbouw, infrastructuur, energie, landbouw, wateropslag en natuur maken deze uitdagingen alleen maar complexer. Boeren, consumenten en beleidsmakers weten dat de situatie is urgent en heeft grote invloed op de kwaliteit van onze leefomgeving. (NGO)
- Waarom heet gangbaar nog gangbaar we willen dat dat minder gangbaar wordt? (Boeren (biologisch))
- Het concept biologisch (dynamische) landbouw is een holistisch verhaal die een antwoord geeft op de huidige vraagstukken en knelpunten van de gangbare landbouw (klimaat, verdienmodel boer, biodiversiteit, milieu, dierenwelzijn) per product. Het heeft een duidelijke toegevoegde waarde ten opzichte van 'duurzame' producten uit de gangbare landbouw die differentiëren op klimaat-, biodiversiteit-, diervriendelijk. Opscaling van biologische productie en consumptie is dusdanig gewenst en noodzakelijk. Echter, vergroten van het aandeel biologische moet niet leiden tot schaalvergroting in de keten zelf; zodat de biologische keten niet in dezelfde ratrace komt als de gangbare sector. Belangrijk is dus nieuwe biologisch (dynamische) boeren, nieuwe verwerkers, nieuwe supermarkten en niet per se uitbreiding van bestaande stallen en bedrijven etc. etc. De overheid heeft een rol om de consument mee te

- nemen in de transitie naar meer biologisch. Bepalend zijn dan regels en beleid op prijs, promotie en assortiment. (NGO)
- Binnen biologisch is 'vis' nog een keten wat aandacht vraagt. Het enige wat we kennen voor wildvang is MSC en ASC maar een biologisch keurmerk met aandacht voor biodiversiteit en dierenwelzijn ontbreekt. De overheid zou hier extra onderzoek naar moeten financieren, pilots faciliteren en experimenteerruimte moeten creëren. (NGO)
 - Een vraag die de overheid zou moeten onderzoeken is; welke gangbare boeren hebben de geografische mogelijkheden om over te schakelen op biologisch (dynamische) landbouw en wat is ervoor nodig om deze boeren te laten omschakelen? (NGO)
 - Moeten we niet starten met eerst de consumptie te vergroten en dan aansluitend de productie in plaats van andersom? Anders produceren we als boeren voor een te lage prijs. (Boeren (biologisch))
 - Biologische productie is in vergelijking met conventionele productie niet altijd even duurzaam: biologische productie op dezelfde schaal als conventionele productie een grotere impact kan hebben op het klimaat. Om de belasting op het klimaat te verminderen zijn oplossingen nodig: zowel op het gebied van technologie als de inrichting van de productieketens. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Ik zie het keurmerk (de spelregels) biologisch als de toekomstige ondergrens voor landbouw in Nederland en Europa. Het zou goed zijn om daar als overheid ook duidelijk over te zijn. (Overheid)
 - Hoe gaan we de consumptie van biologisch onder consumenten stimuleren? Biologische aankopen zijn nu nog maar een klein deel van de gehele consumptie. In het verleden is er aandacht besteed aan o.a. wat de motivaties van consumenten zijn om biologisch te kiezen, maar minder aan de meer onbewuste factoren als gewoontes en emoties, terwijl deze juist voor ook gedragsinterventies interessant kunnen zijn. Welke gedragsinterventies zijn het effectiefst voor het stimuleren van biologische aankopen en voor wie/welke consumentensegmenten? (Onderzoek, kennis en advies)
 - Voor een evenwichtige groei van biologisch is een vragende consument nodig. Hoe gaan we die bereiken en informeren? (Boeren (biologisch))
 - Vaak hoor je het argument dat biologisch te duur is. Hoe gaan wij dat veranderen, hopelijk niet door de marge van een biologische boer te verminderen. (Boeren (biologisch))
 - Op dit moment is er maar weinig onderzoeksgeld voor biologisch beschikbaar. Een reden daarvoor is dat het bedrijfsleven moet bijdragen aan de financiering. Maar als het bedrijfsleven kan kiezen tussen een bijdrage aan een onderzoek naar een nieuw middel dat zij kan verkopen of kan bijdragen aan een onderzoek naar hoe door een andere vruchtwisseling/bouwplan ziekten en plagen worden voorkomen, dat lijkt mij wel duidelijk waarvoor wordt gekozen. (Boeren (biologisch))
 - Waarom wordt er bij verpachting door overheid/waterschap enz niet gekeken naar hoe het land wordt gebruikt? (Boeren (biologisch))
 - Op welke landbouwscholen kan je afstuderen in biologische landbouw en dan nog het liefst in jouw sector. (Boeren (biologisch))
 - Biologisch is gezonder, waarom mag dat niet aan de consument worden verteld op de verpakking (Boeren (biologisch))
 - Hoeveel % van de inkoop van de verschillende overheden is biologisch. Waarom is dat geen 100%. (Boeren (biologisch))
 - Biologisch moet niet gebonden zijn aan de regels voor een ander landbouwsysteem, maar als zij regels krijgt die samenwerken met het biologische systeem, dan kan zij niet alleen in omvang groeien, maar daarnaast nog duurzamer werken (Boeren (biologisch))
 - Afzet vergroting in Nederland moet absolute prioriteit hebben de primaire producent volgt dan vanzelf!!!! Primaire productie groeit harder dan vraag, ongezond voor verdienmodel primaire producent (Boeren (biologisch))

- Duidelijker communiceren wat biologisch is en waar het minder slecht is voor de maatschappij dan gangbaar (Boeren (biologisch))
- Zou elk supermarkt keten met 30% producten laten aanbieden, en als mensen dat kopen 50% korting laten geven op de zorgpremie als via kassa bon dat kunnen aantonen om zo gezond voedsel te stimuleren en te financieren en zo minder zorg kosten als mensen en omgeving gezond kan leven zonder gif en kunstmest, productie omhoog grond gebonden (met dirogatie buiten natura 2000 gebieden +-4a5 km met +-2.5 gve met 20.000 kg melk per ha) en zonder dirogatie 1.5 gve 15.000 kg melk per ha, en biologisch 11.500 kg melk per ha als basis ook op natuur grond om zo grond gebonden natuur inclusieve landbouw te krijgen rond natuur veen en zand grond extensieve, buiten natuur op klei grond intensieve landbouw zou krijgen we eerlijk verdeling van grond en boeren en met verdien model en zo kan ook 30a50 kg melk per ha de basis is dat vind ik een goed idee!, en veder alle via kringloop en regionale afzet om zo weinig mogelijk co2 uitstoot te krijgen met korte keten. (Boeren (biologisch))
- De inleiding van het ministerie begint al verkeerd. Er wordt geschreven over het vergroten van de productie en consumptie van biologische producten. Dit zou moeten zijn: consumptie en productie, in die volgorde. En eigenlijk zou het enkel over consumptie moeten gaan, de productie volgt dan vanzelf. Het stimuleren van productie is de dood in de pot, het bederft de markt voor biologische producten. De huidige situatie van hogere prijzen voor primaire behoeften zoals olie/gas maakt het voor veel mensen toch al minder aantrekkelijk om juist voor dat duurere biologische alternatief te kiezen. (Boeren (biologisch))
- Biologisch boeren is fantastisch, het geeft veel voldoening om een bijdrage te leveren aan minder chemie in de natuur, meer circulair, een grotere plantendiversiteit en een beter dierenwelzijn(!). Echter, dit vergt een grotere inspanning, hoge investeringen en brengt ook onzekerheden. De boeren die biologisch telen moeten hiervoor worden beloond met een goede, marktconforme vergoeding. (Boeren (biologisch))
- Een disbalans ligt altijd op de loer. Kortdurend hoeft dit op zich geen probleem te zijn. Hier moet echter niet in gefaald worden, omdat de biologische landbouw een belangrijk onderdeel is van de totale transitie van de Nederlandse landbouw. In de basis heeft de biologische landbouw het meeste (regelgeving en borging) prima op orde. De uitvoering van de IFOAM-principes, als onderdeel van die basis, zullen nog wel moeten worden verbeterd. Een ontwikkelagenda is hiervoor noodzakelijk. Bij groei van het productie en consumptievolume zal hier voldoende (financiële) ruimte voor gehouden moeten worden, zodat hierin verder geïnvesteerd kan worden. Vanuit deze basis is het noodzakelijk de gehele keten, van boer tot en met consument, hierin mee te nemen. De overheid, als eigenaar van het biologische (top)keurmerk, heeft hierbij een belangrijke rol. (Brancheorganisatie)
- Wat mij opvalt is dat voortaan het huismerk biologisch van de jumbo best wel heel betaalbaar is. Scheelt soms maar 10tallen centen. Vraag me af hoe dat komt en of er geen andere merken of supermarkten zijn die dit ook kunnen en dat we het assortiment veel breder kunnen trekken. (Onderwijs)
- Belangrijk om zowel naar productie als consumptie te kijken, deze vraagstukken kunnen niet los van elkaar behandeld worden. (Brancheorganisatie)
- Naast biologisch bestaan er ook diverse andere duurzame vormen van voedselproductie en consumptie. Kijk bijvoorbeeld naar Planet Proof en Beter Leven Keurmerk. Biologisch is niet altijd dé oplossing passend bij elke consument. (Brancheorganisatie)
- Belangrijk dat alle ketenpartijen zich inzetten voor de stimulans van biologische producten. Voor alle partijen moet het haalbaar en betaalbaar zijn. Inclusief de consument. (Brancheorganisatie)
- De vragen die bij mij opkomen zijn: - Hoe kunnen we het evenwicht tussen vraag en aanbod behouden, zodat er een eerlijk prijs wordt betaald voor om te komen tot een goed inkomen voor de producenten, zodat de productie niet opnieuw ten koste zal gaan van de natuur. Nu wordt de prijs voor te goedkoop voedsel betaald door de natuur, afname van de gezondheid

van ons ecologisch systeem. - Biologisch voedsel moet bereikbaar en beschikbaar zijn voor iedereen. - Kunnen we door een duurzaam dieet met minder dierlijk eiwitten en meer plantaardige eiwitten (van 70-30% naar 30-70%) bijdragen aan afname van welvaartsziekten zoals obesitas, diabetes en kanker. - Als we minder dierlijk eiwit consumeren, kunnen we de veehouderij extensiveren (minder dieren, minder voedingsgewassen voor vee, meer plantaardig voedsel voor de mens. - Hoe kunnen alle stakeholders in de voedselketen bijdragen aan de transitie naar een duurzamer landbouw- en voedselsysteem (Overheid, producent, retail, consument) -Hoe verhouden deze vragen zich tot de overkoepelende vragen zoals eiwittransitie? - Inzet op alleen biologisch is niet voldoende. We moeten inzetten op totaaloplossing. Klimaat, stikstof, biodiversiteit, waterbuffering, dierwelzijn, omgevingsvraagstukken, volksgezondheid (fysiek, mentaal, sociaal, ecologisch), inclusieve samenleving, respectvolle en rechtvaardige omgang tussen mens, dier en natuur, eerlijke prijs - Hoe kan de landbouwsector inspelen op de veranderende vraag naar juist kwalitatief goed voedsel. (Financier)

1.2 Waarom is dit vraagstuk voor jou van belang?

- Ik ben lid van de Raad van Advies van Dutch Cuisine en betrokken bij de ontwikkeling en lancering van de campagne 'Biodiversiteit op je Bord', die tracht om via de horeca/catering nieuwe verdienmodellen te genereren voor biodiversiteitsvriendelijke voedselproducenten. Biologische producten zullen daarin een belangrijke rol spelen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Omdat we het dramatische verlies aan biodiversiteit en de intensieve dierhouderij moeten stoppen om nog enigszins kans op een leefbare toekomst te hebben. Daar strijd ik al tientallen jaren voor vanuit diverse functies, nu als aanjager van de biodynamische landbouw (Certificering en toezicht)
 - Eens! (Boeren (biologisch))
 - Eens! (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Helemaal mee eens, niet alleen voor Nederland, voor de hele wereld. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Omschakelen naar biologisch is niet het doel maar wel naar een transitie van duurzamer produceren van zaadje tot aan consument waarbij we in het nu kunnen blijven produceren maar het gehele platteland vitaal houden voor toekomstige generaties (Overheid)
 - ... én van consument naar zaadje. We moeten de nutriëntenkringlopen sluiten. Zoals in "Farmers of Forty Centuries" van prof. dr. King. (Boeren (biologisch))
- Duurzaamheid is een topic voor alle organisaties in de food. Ook voor retailers en kleine ambachtelijke bedrijven. (Brancheorganisatie)
- Wij benutten onze capaciteit als supermarkt kanaal voor biologische voeding slecht, en wij willen zoveel mogelijk mensen aan echte kwaliteitsvoeding helpen (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Het is een manier om weer waardering te krijgen voor de gezonde voeding die wij produceren. Residu hoort niet op je bord. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Ik wil iets eten in de toekomst. Dan moeten we binnen de Planetaire Grenzen opereren (Zie Rockström et al 2009, of wikipedia https://nl.wikipedia.org/wiki/Planetaire_grenzen). De belangrijkste overschreden grenzen op globaal niveau zijn Biodiversiteitsverlies, N- en P-overbemesting en erosie. Alle drie gedreven door landbouw. BIO is een zeer belangrijke eerste stap, maar volgens mij niet duurzaam genoeg. Eerst BIO, dan "regeneratief". (Boeren (biologisch))
- Voor toekomstperspectief voor voedselproductie en een vitaal landelijk gebied waarin we veel verschillende functies combineren is beweging naar chemievrij (gewasbescherming en meststoffen) een belangrijke opgave. BIO loopt daarin voorop. Belangrijk om die kennis met elkaar te delen. (Brancheorganisatie)
- Eerst oog hebben voor de afzet dan voor productie. Wanneer we te veel focussen op omschakelen naar BIO zal het aanbod de vraag overstijgen en prijzen dalen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Vraag en aanbod moet in balans met elkaar omhoog, cruciaal om dit continue goed op elkaar af te stemmen. Te veel aanbod en te weinig vraag werkt voedselverspilling in de hand. Te veel vraag en te weinig aanbod werkt fraude in de hand. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Het is belangrijk dat er duurzamer wordt gewerkt in de Nederlandse landbouw. Boeren moeten meer stilstaan bij de impact van hun manier van veehouderij/telen. Er moet beter worden nagedacht over de eigen bedrijfsvoering, en niet doen wat we altijd doen of kijken naar zo groot mogelijk. Belangrijker is wat past bij jou, je bedrijf en de omgeving. (Onderzoek, kennis en advies)

- De mensheid plaatst zich momenteel boven de natuur, het leeft de natuur en onze bodem uit. Het Westers voedselsysteem is exemplarisch hiervoor. Enkel door regeneratief te leven met de natuur kunnen we ons berstaan voor de lange termijn borgen. (Consument)
- Transitie van de landbouw is nodig. Biologisch lijkt daarbij nogal eens gemarginaliseerd te worden terwijl het voor meerdere vraagstukken een antwoord kan zijn. Dat zichtbaar maken is de uitdaging. Ook Nederland moet die aangaan en daar draag ik graag aan bij. (Onderzoek, kennis en advies)
- Reguliere, monocultuur is een ramp voor de leefbaarheid van onze planeet. Regeneratieve, biologische landbouw voor een gezond en lekker plant-based menu kan die ramp afwenden. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Dit is toch wat we willen. Zonder kunstmest en bestrijdingsmiddelen (Boeren (biologisch))
- Transitie naar biologisch, kringloop ecologisch is nodig om de natuur te beschermen, de biodiversiteit te behouden en voor de gezondheid van de mens. Beseffen dat dit niet los van elkaar staat. (Onderzoek, kennis en advies)
- De biodiversiteitscrisis bedreigt het voortbestaan van de mensheid. Biologische landbouw is een belangrijke bijdrage aan het herstel van de biodiversiteit. (Onderzoek, kennis en advies)
- Het is mooi om gezamenlijk aan een duurzame landbouw te werken: meer aandacht voor dierenwelzijn en een schonere productie, hoewel er nog voldoende uitdagingen zijn om op te lossen. (Onderzoek, kennis en advies)
- De uitdagingen waar wij voor staan, zoals biodiversiteitsverlies, stikstofcrisis en opwarming van de aarde, vragen om een transformatie van ons huidige systeem. Biologische landbouw kan een oplossing bieden door een betere balans te vinden tussen productie en de kwaliteit van de natuur en het land. (Consument)
- Relevant om onderzoeksresultaten te vertalen naar beleid. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe kun je relevante inzichten en intenties omzetten in lange termijn gedrag (Onderzoek, kennis en advies)
- Omdat ik zie dat intensivering en grootschaligheid een acute bedreiging vormen voor de leefbaarheid van mijn directe omgeving, van de natuur en ecologische toestand in mijn omgeving, provincie en Nederland. (Consument)
- Er is een groot belang dat de biologische productie gestimuleerd wordt, echter moet dit wel vanuit de vraag kant gebeuren. (Boeren (biologisch))
- Omdat dit de toekomst van de landbouw en de voedselvoorziening bepaald (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Omdat ik wil leren hoe zo een consultatie gaat (Onderzoek, kennis en advies)
- Een landbouwsysteem moet oneindig lang mee kunnen; zolang er gegeten wordt (Onderzoek, kennis en advies)
- Dit is wat wij willen (Boeren (biologisch))
- - (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Waar gaat het voedsel vandaan komen dat "de massa" gaat voeden vandaan zodra je als Nederland besluit om je huidige teeltsysteem en voedselveiligheid bij het grofvuil te zetten. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Welke toekomst er nog voor onze verwerkende industrie zoals bijvoorbeeld frites-suikerzetmeel? Deze basis grondstoffen kunnen biologisch niet geproduceerd worden door significante kostprijs stijging. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Hoe kan DeLokaleBoer (boeren platform) helpen op het gebied van biodiversiteit? (Boeren (biologisch))
- Het is belangrijk omdat het huidige voedselproductie systeem niet duurzaam is. Nederland gebruikt daarvoor vele malen de oppervlakte van ons eigen land, de insecten sterven uit door het gebruik van pesticiden, en de grond degradeert. Wij moeten een leefbare aarde achter laten. (Onderzoek, kennis en advies)

- De voedselvoorziening moet en kan gewoon op een meer natuurlijke manier. Als consument wil ik bewust mijn invloed uitoefenen, maar ik vind het een naar idee dat gangbare artikelen vaak goedkoper zijn om redenen die ik niet overzie maar waarschijnlijk ook omdat de kostprijs niet eerlijk berekend wordt. Ik wil dat als inwoner van een rijk land invloed op uitoefenen (Consument)
- In 2010 heeft de vorige generatie besloten om te schakelen naar biologisch omdat de boer toen al inzag dat schaalvergroting een ratrace to the bottom is. Een zoektocht naar meer waardering voor ons product begon in het zelf verwerken van onze biologische melk. 2 jonge bedrijfsopvolgers zoeken een toekomst voor hun biologisch familiebedrijf. De aarde hebben we te leen van onze kinderen! (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Ik maak me als consument zorgen om de teloorgang van biodiversiteit. Biologische landbouw is de sleutel naar het stoppen van de zorgwekkende afname van de flora en fauna. (Consument)
- Positie van de producent in de voedselketen; continuïteit van de onderneming en transitie naar de toekomst (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Omdat de leefbaarheid van de aarde voor de langer termijn in het geding is. Dit vraagstuk is ook een manier om bewustzijn bij de burger te creëren over invloed op de leefbaarheid van de aarde; zijn of haar keuzes doen ertoe. Biologische voeding is een belangrijke pijler bij dat bewustzijn. (Certificering en toezicht)
- Leefbaarheid van de aarde is in het geding door onze manier van produceren en consumeren. Biologische landbouw is een systeem dat integraal verantwoordelijkheid neemt van duurzaamheid. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Voor onze studenten, om ze een bredere kijk ook op de landbouw mee te geven, en dat biologisch ook een rendabele bedrijfsvoering kan zijn. Biologisch kan een oplossingsrichting zijn voor de problematiek die nu speelt in de sector. (Onderwijs)
- Ik wil maximaal bijdragen voor een duurzame en vreedzame planeet voor deze generatie en de generaties die na ons komen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Vanwege risico's op zoönose door intensieve milieuvervuilende bio-industrie en het dramatische verlies aan biodiversiteit in NL. Er is op de intensieve bewerkte graslanden nauwelijks meer een vogel te zien. Schande. (Consument)
- Vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland is voor mij van belang omdat ik wil dat we voor onze kinderen en kleinkinderen en voor de toekomstige generaties in het algemeen een gezonde bodem achterlaten. Chemische pesticiden werken de duurzame voedselzekerheid tegen en maken ons ongezond. Ze vervuilen het grond- en oppervlaktewater, de lucht en ons voedsel. Dat moet stoppen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Omdat het anders kan. En omdat ik hier in deze internet consultatie veel onzin tegen kom. De meeste mensen die roepen dat alles en iedereen bio moet, hebben geen flauw idee waar ze over praten. Daar probeer ik evenwicht in aan te brengen. (Boeren (biologisch))
- Waarom zou het niet van belang zijn? (Consument)
- Ik ben een biologische boer in omschakeling en geloof dat de biologische teelt bijdraagt aan een gezonder mens en een gezondere planeet. Graag wil ik daar een bijdrage aan leveren maar ben bang dat alle stimulerende maatregelen (van de overheid) nu te veel gericht zijn op het stimuleren van het aanbod en niet op het stimuleren van de vraag. (Boeren (biologisch))
- Ik gun collega-boeren een manier van werken die zoveel meer voldoening oplevert! Maar doordat het een lang, ingewikkeld traject is, waar forse financieringen mee gemoeid gaan, is de stap vaak te groot om te nemen. Daarnaast, overheid en maatschappij willen we graag meer bio, maar kennen zij de praktijk? Weten zij wat erbij komt kijken, wat er nodig is? Ik zou zo ontzettend graag de praktijk (wij als boeren) in contact willen brengen met die overheid en maatschappij, om samen te zoeken naar een manier om deze omschakeling voor alle partijen (dus ook de boeren!) zo plezierig mogelijk te laten verlopen. (Boeren (biologisch))
- We kunnen niet doorgaan met uitbuiten en vergiftigen van de aarde. (Certificering en toezicht)

- De noodzaak voor transitie naar duurzaamheid wordt eindelijk gezien. Biologisch biedt een blauwdruk. In het huidige systeem betalen we te weinig voor ons Voedsel. De consument heeft ook geen idee wat de gevolgen van zijn koopgedrag zijn want daarover wordt hij nauwelijks geïnformeerd. Dat moet veranderen: true pricing! I.p.v. de boeren en het milieu op te laten draaien voor productie onder de kostprijs beter de bijstand verhogen daar waar mensen het echt niet kunnen betalen. (Consument)
- We moeten toe naar een voedselsysteem dat eerlijker is voor mens en de aarde. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Met destreekboer.nl willen we een weg van boer naar bord creëren die eerlijker en transparanter is. Daar hoort ook bij dat we toewerken naar een systeem waar de consument een eerlijke prijs betaalt voor voedsel en de boer op een manier produceert waardoor het bedrijf over 100 jaar ook nog bestaansrecht heeft. Omschakelen naar biologisch is hierin een belangrijke stap. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Als beoogd bedrijfsopvolgster zie ik veel kansen om dit stukje aardkloot hetzelfde (maar het liefst nog beter) achter te laten voor volgende generaties. Hier draagt de biologische landbouw in mijn optiek erg aan bij! (Boeren (biologisch))
- Ik vind het belangrijk dat we de huidige boer koesteren en uitdragen dat we er gezond en duurzaam geproduceerd wordt. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Biologisch leidt tot een betere balans in de bodem, meer biodiversiteit en uiteindelijk ook tot gezondere mensen (Onderzoek, kennis en advies)
- De manier waarop veel gangbare voedselproductie nu plaatsvindt is onhoudbaar, door bijvoorbeeld haar klimaatvoetafdruk, nutriëntenoverschot, effecten op ecosystemen buiten Europa (zoals bijvoorbeeld door import van veevoer), en effecten van bestrijdingsmiddelen. Een streven naar meer biologische landbouw kan een deel van deze nadelige effecten ondervangen. (Consument)
- Omdat anders de wereld onleefbaar wordt en daar maak ik me zorgen over. (Onderzoek, kennis en advies)
- Omdat we nu veel geld verspillen door de gangbare landbouw in de benen te houden of door deze af te bouwen met miljarden. Wanneer biologische producten voor de consument goedkoper worden dan andere producten kost het de overheid niets en verdwijnt de gangbare landbouw vanzelf, want die wordt biologisch. Die nieuwe biologische boeren gaan meer verdienen dan nu, want door de lagere productie van de hele landbouw die dan bio is gaan de prijzen voor de boeren omhoog. (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik ben kleinschalig biologisch boerin (Certificering en toezicht)
- Ik vind dat we als landbouw verder verduurzamen, op een betere manier met inputs en onze natuurlijke omgeving omgaan. De Biologische landbouw laat zien dat landbouw zonder chemische inputs en met behoud van biodiversiteit mogelijk is. Om een (systeem) verandering mogelijk te maken is het goed dat er wordt ingezet op groei van de biologische landbouw. Ik vind het daarbij wel belangrijk dat er naar de hele keten wordt gekeken. Dus ook naar afzet/ consumptie toename, maar ook meer kennisontwikkeling voor biologische landbouw. (Boeren (biologisch))
- We dienen te verduurzamen voor het behoud van onze planeet en perspectief te behouden voor toekomstige generaties. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Als de vraag naar biologische dierlijke producten achterblijft, staat dit een verdere groei van de sector in de weg. Voor bepaalde sectoren, zoals bijvoorbeeld biologische kip, is de kostprijs voor biologisch een stuk hoger en dit leidt tot fors hogere prijzen in het supermarktschap. Groeien zonder groei van de afzetmarkt is geen realistisch scenario. (Onderzoek, kennis en advies)
- Biologisch is niet dé oplossing, maar wel een sector waar systeemdenken een fundament is. Daarnaast is de sector gewend om ecologie boven economie te stellen, al werkt het uiteraard niet als de economie niet meebeweegt. (Onderwijs)

- Een betere omgang met onze leefomgeving is voor iedereen van belang dus ook voor mij. Als moeder vind ik het belangrijk om een leefbare aarde achter te laten. Als Christen ervaar ik verantwoordelijkheid voor Gods schepping. (Consument)
- LTO Nederland heeft vele leden die biologisch produceren. Een deel van de contributie van die leden wordt afgedragen aan Biohuis/Bionext (die de 'sectorale' belangenbehartiging doen). Biohuis zit, ik formuleer het even wat bondig, in alle commissies/besturen van LTO Nederland (e.e.a. conform samenwerkingsafspraken). (Brancheorganisatie)
- LTO Nederland is lid van Copa Cogeca en opereert dus ook in Brussel (in de betreffende Commissie van COPA, bij EP en bij ECie). Altijd in afstemming met Biohuis. (Brancheorganisatie)
- Biologische sector is gewaardeerd onderdeel van de land- en tuinbouw familie. We kunnen van elkaar leren. En we kunnen elkaar versterken. Bijvoorbeeld op vraagstukken van arbeidsmarkt, CAO, gewasbescherming. (Brancheorganisatie)
- Wij vertegenwoordigen de varkenshouderij in Nederland. Wij zien een al jarenlang een roep om verduurzaming, kostenverhoging en een markt die nauwelijks meebeweegt. Het verdienmodel van boeren staat onder hoge druk. Verdere kostenverhoging, zonder marktbeveiliging, is onmogelijk. (Brancheorganisatie)
- Het is belangrijk dat ons voedselsysteem beter schokken kan verdragen, de aankomende jaren zal dit alleen maar meer worden. Laten we samen ervoor zorgen dat ons voedingssysteem beter tegen zulke schokken kan. (Onderwijs)
- Helemaal mee eens, niet alleen voor Nederland, voor de hele wereld. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Lijkt me dat biologisch één van de oplossingen kan zijn voor de grote vraagstukken in ons voedselsysteem. Maar laten we vooral elkaar geen methoden gaan voorschrijven maar van elkaar leren. (Brancheorganisatie)
- Gezond -toxidevrij en bouwstoffenrijk- voedsel is een essentieel onderdeel van gezondheid. Gezondheid in de brede context: verantwoording nemen voor je eigen gezondheid, dieren, planten. (Consument)
- Ik sta voor het verbeteren van dierenwelzijn en het milieu en vindt biologische landbouw een vorm van landbouw die daarbij past. Zo doorgaan als we dat de afgelopen decennia hebben gedaan kan niet en we zullen een leefbare wereld voor onze kinderen en hun kinderen achter moeten laten. Biologische landbouw kan ook een inspiratie zijn voor agrariërs die willen verduurzamen en niet per se om willen schakelen naar biologisch. Wat mij betreft brengen we deze werelden ook dicht bij elkaar. Het afzetten tegen elkaar van de verschillende productiemethoden leidt tot niets en heeft vaak te maken met onwetendheid over de betreffende productiemethode. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Zoals gezegd, doorgaan op de huidige manier gaat niet willen we een leefbare wereld aan ons nageslacht doorgeven. We moeten zoeken naar productiemethoden die passen binnen de maatschappelijke en ecologische randvoorwaarden én daarbij niet alleen aan onszelf denken. (Onderzoek, kennis en advies)
- Vee hoort in de weide te grazen op gras en struiken/bomen, elke andere vorm voedsel is onnatuurlijk. Zorg dat er een gesloten kringloop is van voedselinname en mestproductie door vee. Daarmee verdwijnt ook het probleem van uitspoeling van nutriënten en vrijkomen van broeikasgassen. (Consument)
- Als verkopende ketenpartij is dat belang minder primair. Simpelweg omdat je meer mogelijkheden hebt om met vraag en aanbod om te gaan. Het is wel van belang om een gezonde keten te hebben waarin een breed aanbod beschikbaar is waardoor je de verschillende behoeften van klanten kunt invullen. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Om de boer weer een toekomst te geven, en die hoeft helemaal niet per se biologisch te zijn, maar wel duurzaam (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))

- Omdat ik wil dat de consument het begrijpt en dat de boer niet de kwaaië piet krijgt toebedeeld, ze zijn ook maar meegegaan met de ontwikkelingen, gestimuleerd door de wetenschappers in Wageningen, en nu blijkt dat ze meedoen op een doodlopende weg (Consument)
- Omdat de groei van biologische landbouw een rol speelt bij de verduurzaming van de Nederlandse Land- en Tuinbouw. (Overheid)
- Omdat biologisch de meest betrouwbare manier is van duurzaam produceren. Omdat biologisch de landbouw als geheel kan inspireren. Omdat biologisch ook nog verder wil leren en ontwikkelen. Dat kan het beste met een sector van enige omvang, en niet als je altijd 'calimero' bent (Onderzoek, kennis en advies)
- Gedragsverandering van de consument. Kijken naar kwaliteit in plaats van kwantiteit. Maar ook de redenen achterhalen waarom biologisch zo'n ondergeschoven kindje is en blijft. Het is daarnaast geen eenrichtingsverkeer, maar biologisch heeft invloed op een heleboel andere natuurprocessen die bijdragen aan andere duurzaamheidseisen. Het biedt daarnaast de mogelijkheid balans, in plaats van een schuldige aanwijzen, en kán draagvlak vanuit verschillende uitersten krijgen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Als Korte Ketenbioboer is groei in afzet voor ons van levensbelang. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Omdat we nog maar zeer beperkte tijd hebben om een leefbare wereld voor onze kinderen achter te laten. (Brancheorganisatie)
- Om ons werk als certificeerder en handhaver effectief uit te kunnen voeren is eenduidigheid en transparantie van belang. (Certificering en toezicht)
- Omdat biologisch een van de manieren is om onze biodiversiteit te redden - althans, de 15% die ons nog resteert in NL en 35% in Europa. (Onderzoek, kennis en advies)
- Omdat biologische een van de manieren is om onze gronden voor nu en naar de toekomst toe te beschermen tegen verdere uitholling zowel van kwaliteit van de grond zelf maar ook van het produkt dat van deze grond komt. Omdat biologische een van de manieren is om onze biodiversiteit te beschermen en dus het leven. Omdat biologische een van de manieren is om onze gezondheid te beschermen; er is voldoende bewijs van de correlatie en causatie van sommige 'landbouwgiften' en kanker, Parkinson, Alzheimer. (Onderzoek, kennis en advies)
- Biologisch werkt als systeem in op productie en consumptie en indirect op de voedselproductie in Nederland en elders. Alle effecten en trade offs zijn niet of nauwelijks bekend. Als onderzoeker op terrein van true cost accounting boeien dergelijke vraagstukken. (Onderzoek, kennis en advies)
- Met een aantal ketenpartners binnen de bakkerij zien wij kans om een substantieel deel van die markt om te zetten naar biologisch. We kunnen dan naast het voorbeeld wat er in de zuivelindustrie al is met bijv. Arla, ook in de bakkerij een significante verandering initiëren. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Ik heb mij hiervoor aangemeld omdat ik als biologisch melkveehouder zorgen maak over alle maatregelen die uitgerold worden over onze hele sector maar eigenlijk niet voor de biologische producent zouden moeten gelden. Voorbeeld uit verleden; Sector wil derogatie behouden, invoering van fosfaatrechtenstelsel. Derogatie geldt niet voor biologisch maar wij hebben nu wel te maken met kostprijsverhoging. Binnen de mestwetgeving zijn er zo ook meerdere voorbeelden te noemen waar regelgeving over de gehele sector uitgerold wordt omdat er een probleem veroorzaakt wordt door handelingen in bij de intensieve productiebedrijven. Als boer die met de natuur meewerkt heb ik hinder van deze regelgeving. Graag zou ik hier verbetering in zien. (Boeren (biologisch))
- Zowel biologisch als niet biologische productie stelen nog geen eisen aan het bevorderen inrichten van natuur op het eigen bedrijf (NGO)

- Als mens zijn we afhankelijk van onze planeet, die moeten we behouden. Alle systemen die daar niet opgericht zijn zouden moeten worden veranderd. True pricing zou verplicht moeten zijn, net als de vervuiler betaald. (Onderzoek, kennis en advies)
- Verduurzaming van de landbouw heeft topprioriteit. Er komen veel vraagstukken op ons af op het gebied van o.a. stikstof, CO2, bodem en water. Deze komen allemaal samen bij de landbouw. Of biologisch daarop het antwoord is daar ben ik wel benieuwd naar. (Overheid)
- Het voedselsysteem is op dit moment onvoldoende duurzaam. Dat betekent dat productie en consumptie van voedsel op dit moment negatieve effecten heeft op milieu, mens en dier, zowel in Nederland als in het buitenland, zowel heden als in de toekomst. Bij verduurzaming is een rol weggelegd voor alle stakeholders in de voedselketen inclusief de consumenten en de burger. Dus dit is ook voor mij van belang. Biologisch is een van de oplossingsrichtingen die de moeite waard zijn om te verkennen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Duurzaam en gezond voedsel voor een eerlijke prijs ligt binnen handbereik. De leden van de Smart food Alliance zetten hun kennis en ervaring in, om het voedselsysteem toekomstbestendig te maken. Binnen productgroepen zijn er, afhankelijk van de productiemethode, bijzonder grote verschillen in impact op klimaat, biodiversiteit en dierenwelzijn. De Smart Food Alliance wil, binnen productgroepen, de meest hoogwaardige en duurzame normen voor voedselproductie stimuleren. (NGO)
- Het systeem van gangbare landbouw heeft al zoveel kapot gemaakt en je ziet het nog steeds verder doorgaan: dode akkers, groene woestijnen, overhoekjes, singels, insecten en vogels verdwijnen, pesticiden zitten ook al in de natuurgebieden.....het ligt niet aan de gangbare collega's persoonlijk, het is the race to the bottom van steeds meer produceren voor steeds lagere prijzen en het verdienmodel van de agro-industrie. Dit moet doorbroken worden en nu is bio het enige bruikbare en controleerbare systeem (inclusief EKO en Demeter!!) om dat te gaan doen, maar zeker geen eindpunt, ook bio kan nog veel beter. En daar wordt binnen EKO en Demeter aan gewerkt, dus vergeet die vooral ook niet! (Boeren (biologisch))
- Ik doe op dit moment onderzoek naar het vergroten van biologische consumptie binnen de Rijksoverheid (Overheid)
- Ik coördineer een aantal facilitaire inkoopcategorieën binnen de rijksoverheid, waaronder Consumptieve Dienstverlening waar ook catering en warme dranken onder vallen (Overheid)
- Het aandeel van de biologische landbouw in Nederland is nu 4%. Zonder actieve regulatie van de grondmarkt zal het lang duren voordat we op 25% van het areaal zitten. (NGO)
- Honderd jaar mechanisatie, rationalisatie en schaalvergroting in de landbouw hebben gezorgd voor een enorme groei van de opbrengsten en productiviteit, met meer dan evenredige verlaging van de voedselprijzen voor de consument. Maar de maatschappelijke prijs is hoog en die wordt betaald door de bodem, de natuur, de bevolking in arme gebieden elders, toekomstige generaties. Voor de boeren is veel verloren gegaan: vrije handelingsruimte op en om het erf; de positie in de toeleverende en afnemende ketens, hun kennis van de bodem en de natuurlijke systemen. Het (schijnbaar) hoog presterende landbouwsysteem is losgeraakt van het sociale, het economische en het natuurlijke systeem waaruit het is ontstaan. Veel agrarische ondernemers ervaren dat ze gevangen zijn komen te zitten tussen overheid, maatschappij en markt, met steeds kleinere marges en steeds meer kritiek en afkeuring. (NGO)
- Als door stimulansen aan de aanbodkant het aanbod toeneemt terwijl de vraag niet minimaal evenredig meestijgt door (1) betere vermarkting of (2) overheidsingrijpen (bijv. btw-voordeel) dan daalt de prijs en stagneert de ontwikkeling van bio segment (Boeren (biologisch))
- Biologisch (dynamische) landbouw biedt op holistische wijze een antwoord aan de huidige maatschappelijke vraagstukken (klimaat, biodiversiteit, verdienmodel, dierenwelzijn). Dit in tegenstelling tot bepaalde bovenwettelijke keurmerken die zich richten op 1 bepaald vraagstuk (of dierenwelzijn, of klimaat) (NGO)

- Ammoniak-kunstmest wordt gemaakt met fossiel gas van Rusland (GAZPROM). Om dit te vermijden kunnen we beter EKO boeren. Nog een goede reden om te sturen op 100% biologische landbouw. (Boeren (biologisch))
- Als biologische boer willen wij een marktconforme prijs voor onze producten en waardering voor onze inzet (Boeren (biologisch))
- De huidige manier van voedselproductie is niet duurzaam op de lange termijn en er moeten dergelijke oplossingen/veranderingen komen om de klimaatcrisis tegen te gaan. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- De samenleving wordt geconfronteerd met verschillende duurzaamheidsproblemen. Eén van de oorzaken hiervan ligt in onze huidige voedselproductie en -consumptie. Deze is namelijk niet altijd duurzaam, en dit heeft negatieve impact op bijvoorbeeld milieu en dierwelzijn. Om deze impact te verminderen moet er duurzamer geproduceerd en geconsumeerd worden. Biologische producten bestaan al lange tijd en vormen één van de voorbeelden van duurzamer geproduceerd voedsel. (Onderzoek, kennis en advies)
- Wij zijn sinds 2021 gecertificeerd biologisch en staan volledig achter deze keuze. Echter, als we meer biologische productie willen, zal er ook meer vraag moeten zijn bij de consument. De meesten zien/ kennen de meerwaarde niet en/ of kiezen met hun portemonnee. Daarnaast zijn collega-boeren vaak niet enthousiast over biologisch. "Prima dat jij het doet, maar ik begin er niet aan." Dus ook aan daar is werk te verzetten. (Boeren (biologisch))
- Omdat ik denk dat biologische landbouw een goede vorm van landbouw is, die voor mij, mijn bedrijf en mijn omgeving grote voordelen heeft en het verdient om eens wat positieve aandacht wat de overheid te krijgen (Boeren (biologisch))
- Biologisch is veel minder belastend voor de planeet en per saldo ook goedkoper als de kosten voor waterzuivering etc. worden meegenomen die vanuit de gangbare landbouw worden veroorzaakt (Boeren (biologisch))
- We staan op dit moment op een belangrijk punt als het gaat om het vergroten van de biologische productie en consumptie in Nederland. Vanuit onze belangenorganisatie 'de Natuurweide' zijn we hier direct bij betrokken en spelen we een verbindende rol zowel binnen de biologische zuivel, binnen de biologische sectoren en de gehele biologische (zuivel)keten. (Brancheorganisatie)
- Ik maak me zorgen om de gezondheid van de bodem, de plant, en de mens. (Onderwijs)
- Voor behoud van onze leefomgeving en voor de volgende generaties (Onderwijs)
- Biologische landbouw is één van de manieren om een duurzaam voedselsysteem in te richten. (Brancheorganisatie)
- Dit vraagstuk is van belang, omdat: - het huidige landbouw- en voedselsysteem ten koste gaat van de gezondheid van mens, dier, bodem, gewassen, klimaat, biodiversiteit, waterkwaliteit en bufferend vermogen - Respectvol en rechtvaardig omgaan met landbouwhuisdieren - Dit onderzoek moet niet gericht zijn op deeloplossingen, maar moet behandeld worden als een holistisch vraagstuk dat oplossingen biedt voor de transitie naar een duurzaam en veerkrachtig landbouw- en voedselsysteem (Financier)

1.3 Wat vind jij belangrijk om rekening mee te houden bij een dialoog over dit vraagstuk?

- Voldoende betrokkenheid van ketenpartijen, o.a. uit de out-of-home foodservice. (Onderzoek, kennis en advies)
- Focus op een toekomstbestendige landbouw en niet op dat biologisch de oplossing is voor alles (Overheid)
 - Biologische productie van voedsel is inderdaad maar één van de manieren om op een duurzamere manier voedsel te produceren. Duurzame voedselproductie kan ook door kringlooplandbouw en natuurinclusiviteit behaald worden. Dat heeft LNV in kamerbrieven ook aangegeven. * De bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie werken al jaren aan verduurzaming. Zij ontwikkelen, op eigen initiatief, eigen bedrijfsbeleid en programma's om hier continue verbetering te realiseren. * Bedrijven zouden moeten worden gestimuleerd en gesteund in verduurzaming en het inzetten van keurmerken is een onderdeel. Het bedrijfsbeleid en duurzaamheidsprogramma komt niet altijd tot uiting met een keurmerk op producten. Het promoten van het bio-keurmerk vanuit de overheid heeft mogelijk als schadelijk effect dat andere inspanningen worden benadeeld of als minder duurzaam worden gezien. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Beschikbaarheid grond (Overheid)
- De hele keten tot aan de consument moet mee (Overheid)
- Betaalbaarheid voor kleinbedrijven die biologisch willen voeren en communiceren. (Brancheorganisatie)
 - Blijven zorgen dat het vraaggestuurd blijft. Dan worden de extra kosten en risico's vergoed. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Beperken van de import uit andere landen. Importheffingen weer introduceren. Opheffen van het vrijhandelsverdrag met Oekraïne. Eten is niet een machine die je over de hele wereld zou willen vershippen om bij de goedkoopste leverancier te kunnen shoppen. Eten moet weer lokaal worden. Lokale kringlopen (inclusief de mens) is de toekomst. "Vrijhandel" is niets voor voedsel. (Boeren (biologisch))
- Niet in valkuil stappen dat we iedereen gaan verplichten BIO te worden. Diversiteit in de sectoren is en blijft groot. Belangrijk dat ook in niet-BIO sectoren veel meer de BIO kennis gebruikt gaat worden. Ga dus echt met elkaar in dialoog! (Brancheorganisatie)
- Niet iedereen wil of kan biologisch worden, zoals al genoemd kan je ook van elkaar leren. Geen wij-zij discussie, maar open met elkaar informatie uitwisselen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Mee eens. (Boeren (biologisch))
- Informeer de consument op eenvoudige en transparante manier. Respecteer de keuzevrijheid van de consument. Richt wet- en regelgeving (en daarmee uiteindelijk ook de beprijzing) zo in dat consumenten kiezen voor gezonder eten. (Consument)
 - Eens. In principe is iedere keuze van de consument goed, zolang deze maar weloverwogen en op basis van juiste informatie wordt genomen. (Boeren (biologisch))
- Grond, grondprijzen en de mogelijkheden om bio en gangbaar gezamenlijk nieuwe kennis te laten ontwikkelen. Maar wel kennis die ook bij Bio aansluit (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat producenten en bedrijven hun (groene) verantwoordelijkheid nemen, overheid reguleert en stimuleert en de consument wordt verleid met smakelijk, gezond en duurzaam eten. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- De prijs. Het is echt veel duurder wanneer je volledig biologisch gaat eten. Nu betalen we misschien 10 procent van ons inkomen aan voedsel maar het gaat zeker naar boven de 30 procent van het inkomen. Daar is niets mis mee maar dan is het fijn te weten wat het ons oplevert (Boeren (biologisch))
- Het thema speelt al jaren maar het blijkt moeilijk meer biologische producenten en consumenten te krijgen. Het is belangrijk te achterhalen waar dit aan ligt. Het moet niet zo zijn

dat junkfood goedkoper is dan biologisch voedsel, dat is nu wel zo. (Onderzoek, kennis en advies)

- Erg belangrijk. Zo gaat het als je het aan de "vrije markt" overlaat. Op junkfood zit er meer marge dan op wortels, en daarom heerst dat in de reclame. Meer sturing vanuit de overheid is nodig. BIO zonder BTW bijvoorbeeld. (Boeren (biologisch))
- Dat zoveel mogelijk mensen worden betrokken bij het voedselsysteem. Nu let de consument vooral op de prijs (en daar concurreert de supermarkt ook op). Roep burgers op om een Herenboerenproject te starten, om mee te doen met CSA-projecten, vraag aan het IVN om met kinderen langs te gaan op biologische bedrijven, vraag aan supermarkten om niet alleen biologische producten te verkopen maar er ook een panel bij te zetten waarom ze belangrijk zijn. Verbindt de burger weer met het voedselsysteem! (Onderzoek, kennis en advies)
- De wetenschap dat er ook in de biologische veehouderij nog heel veel mineralen geïmporteerd worden en verloren gaan (via de lucht en de bodem). (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat biologische landbouw op dit moment een kleine "niche" is waar sommige boeren niet direct van profiteren en niet alle consumenten geld voor hebben. Biologische landbouw is daarmee veelal ook gelinkt aan hoe veel geld mensen hebben, dat mag niet vergeten worden. (Consument)
 - Dit gaat ook over het aandeel van ons budget dat we aan voeding willen besteden. Er is heel veel geld in Nederland. Laten we niet doen alsof de meerderheid geen biologisch eten zou kunnen betalen. (Certificering en toezicht)
- Consument niet zien als een groep die alleen maar op prijs let (Onderzoek, kennis en advies)
- Slagkracht biologische sector vergroten (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe kleinschaligheid te stimuleren en te behouden. Alleen kleinschaligheid zie ik als sustainable. (Consument)
 - Belangrijk. Schaal speelt een rol. Maar hoe klein moet het zijn? Wat is het optimum? Wat is de juiste schaal voor elk soort gemengd bedrijf? (Boeren (biologisch))
- Wat betreft klimaat en stikstof gaat het om de verliezen die er in het systeem zitten op te sporen en toe te werken naar een gesloten kringloop. Kennis vanuit de biologische landbouw kan daarbij nuttig zijn, maar evenzo ook kennis uit de niet biologische sector. We moeten werken aan vernieuwing van systemen en ons vooral niet blindstaren op de biologische sector ook die heeft forse beperkingen (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Aandacht voor de bestaande biologische sector, opgebouwd en inmiddels in een volwassen fase en klaar om de kracht achter deze transitie te zijn. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Het is belangrijk om de risico's niet op het bordje te leggen van de primaire sector. Meer biologisch betekent meer risico op kwaliteit en oogstzekerheid. Dit houdt ook in dat er meer aandacht moet zijn voor biologische beheersing van ziekten en plagen. Dit kan ook de gangbare sector (nog altijd minimaal 75%) ook helpen om verder te verduurzamen (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Voedsel zekerheid, arbeid en duurzaamheid (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Een brede kijk. Bij een smalle blik wordt geoptimaliseerd op een specifiek aspect (bijv. productie per hectare) zonder andere aspecten te betrekken (waterkwaliteit, landschap, bodemkwaliteit, biodiversiteit, dierwelzijn, productkwaliteit etc.). Dat geeft onevenwichtigheid in de discussie. Betrek dus de bredere scope. (Onderzoek, kennis en advies)
- Hoe houdt een overheid voldoende voedsel zekerheid in de benen. En met name betaalbaar voor 90% van de maatschappij welke niet gepamperd worden door de staat. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Laten we niet doen alsof voedselzekerheid een productieprobleem is. Het is namelijk een verdelingsprobleem. (Certificering en toezicht)

- Een brede kijk op ons hele voedsel systeem, dit vraagstuk moet onderdeel zijn van de transitie van ons voedselsysteem naar duurzamer, veiliger en gezonder. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat er door de overheid een richting, raamwerk en planning uitgezet wordt zodat daar door ketenpartijen op geanticipeerd kan worden. Vergelijk met klimaat en toekomstbestendige 'slimme' zorg (Consument)
- Het realiteitsgehalte in de doelstelling zowel aan de vraagkant van de consument en de beschikbare arbeid. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Praten met in plaats van over! Er moet dialoog en betrokkenheid zijn met de mensen die er dagelijks mee te maken hebben. Perspectief voor boeren en een lange termijnvisie op landbouw. (Bij een situatie dat een bio boer 10 koeien in moet leveren omwille van de derogatie is geen sprake van een visie) (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Betrek alle partijen in de dialoog. Maak werkgroepen waarin boeren, ketenpartijen, foodbedrijven, retail, NGO, overheid en consumenten vertegenwoordigd zijn. Het moet uiteindelijk leiden tot een convenant waarin alle partijen hun positie kennen en waar samenwerking binnen de keten waarin alle partijen toekomst in hebben het belangrijkste resultaat moet zijn en waarbij de consument uiteindelijk een gezond, duurzaam product tegen een marktconforme prijs kan kopen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Sluit ik me helemaal bij aan! (Boeren (biologisch))
- Houd rekening met het belang van tegenstanders. Je zal een oplossing moeten hebben voor bv kunstmestproducenten die hun afzet zien verkleinen. (Certificering en toezicht)
- De consument moet leren dat biologisch een onderdeel is van de oplossing maar niet per definitie residu vrij betekent (door erfenis PPPs en 'rommel van de burens'. Overigens ook belangrijk dat de EC dit inziet. Daarnaast van belang om te beseffen dat de doelstelling voor biologisch in 2030 reeds in 2028 gerealiseerd moet zijn waar het landbouw betreft (i.v.m. omschakeltermijn) (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Consument en producent/ handel en overheid samen werken en vooral praten en dan doen! (Onderwijs)
- Inclusiviteit: Iedere gezichtspunt mag er zijn. Psychologische Veiligheid: Iedereen moet zich hierin openhartig kunnen uiten. Deskundigheid: De opvatting is gebaseerd op feiten. Respectvol: Respect voor elkaars zienswijzen. Luisteren: Elkaar constructief beïnvloeden. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat het principe de vervuiler betaalt gerespecteerd moet worden. Verdisconteer de kosten van de milieuvervuiling in de gangbare producten en maak bioproducten goedkoper. Die dialoog bestaat al (50 jaar en heeft weinig resultaat opgeleverd. (Consument)
- Bij een dialoog over dit hoofdstuk moeten we rekening houden met een klein maar hardvochtig trollenleger aan ecomodernisten, die met hun feitelijk onjuiste standpunten over biologische landbouw willen dien geloven dat de gangbare intensieve landbouw beter is voor de natuur. Daarbij gaan zij voorbij aan het feit dat de vervuiling door chemische pesticiden, kunstmest en broeikasgassen zich niets van de grenzen van de boerderij aantrekken. (Onderzoek, kennis en advies)
- Prijs product maken naar wat het kost om het te maken. En geen goedkope import toestaan. Gelijk speelveld dus. (Boeren (biologisch))
- Dat de dialoog gevoerd wordt op basis van feiten. Ook onder ogen zien dat biologisch voedsel gewoon duurder is en dat niet het goedkoper maken daarvan de markt vergroot. Accepteer dat iedereen een keuze heeft waaraan hij/zij zijn geld besteedt (en dat wij nu nog maar ruim 8% aan voedsel besteden). (Boeren (biologisch))
 - Bedenk dat de productie als zodanig inderdaad duurder is voor de boer en tuinder, en dat dit wel betaald moet worden. Maar ga wel in gesprek met de ketenpartijen, want die hogere prijs voor de boer speelt vaak maar een zeer beperkte rol in de prijsstelling van het product en de keuze van de consumenten. Het is ook een hardnekkige mythe dat de bioproducten

- altijd duurder zijn. Voorbeelden AH: Douwe Egberts koffie 6,99 per 500 g, AH bio koffie 6,39 per 500 g/ Campina yoghurt halfvol 1,35 - AH bio halfvol 1,19 / Bolletje beschuit 1,15 - AH bio beschuit 0,79. Waarom worden de gangbare Douwe Egberts, Campina en Bolletje producten toch op grote schaal gekocht? Het is dus ook een kwestie van marketing, positionering in het schap, perceptie van de consument. (Boeren (biologisch))
- Dat hetgeen welles-nietes tussen gangbaar vs. bio wordt. Met alle meningen schieten we weinig op. De kennis over gezonde voedselproductie is schandalig laag, zelfs onder boeren en plattelanders. Er zijn allerlei redenen voor, hoe deze kennis zo hard achteruit is gegaan; hier kunnen we van alles van vinden - maar belangrijker: laten we investeren in het weer op niveau brengen van kennis bij zowel boer als consument. En niet via hippe projecten, maar simpelweg via onderwijs (alle niveaus). (Boeren (biologisch))
 - Enerzijds: welke wens leeft er bij de consument/ burger en wat heeft die ervoor over? Welke aanpassingen moet ik als boer doen om het deze partijen naar de zin te maken? Anderzijds verwacht ik ook een luisterende houding van die partijen naar boeren toe: wat zijn de (on)mogelijkheden? Waarom? En welke oplossing kunnen we met elkaar vinden? (Boeren (biologisch))
 - Prijzen voor voeding zijn te laag en in de rijke landen wordt op te grote voet geleefd. De keuze voor maatregelen moet door de politiek worden aangestuurd (strengere milieueisen en of passende voedselprijzen, betere welvaartsverdeling). (Certificering en toezicht)
 - Hoe zorgen we ervoor dat de consument begrijpt wat de eerlijke prijs van voedsel is en dat ook wil betalen? (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Boeren die niet biologisch boeren geven vaak aan dat de manier waarop zij produceren ook tegen bio aanzit en dat sommige aspecten van bio helemaal niet beter zijn dan deze gangbare wijze. Hoe gaan we om met dit vraagstuk zonder dat het polariseert? (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Heb ook oog voor het onderwerp gezondheid in de brede zin van het woord. (Boeren (biologisch))
 - Wat is duurzaam? Voedsel de wereld over slepen is niet duurzaam. Dus ons eetpatroon zal moeten wijzigen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Dat biologisch ook veel weerstand oproept (Onderzoek, kennis en advies)
 - Dat een voldoende brede groep meedoet aan de dialoog en dat er oog is voor integriteit: dit raakt aan veel andere maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen in de landbouw. (Consument)
 - Zorg dat de hele keten betrokken is. Van boer tot en met consument. Maar ook aanverwante partijen zoals veredeling, onderzoek, financiers (Boeren (biologisch))
 - De nu niet zichtbare systemische gevolgen van voedselproductie en gevolgen van het huidige voedselaanbod en consumptiegedrag van consumenten zichtbaar maken voor de consument om bewustzijn te creëren. Het gaat om duurzame voedselproductie en consumptie t.b.v. een duurzame bevolking en planeet. Dat kan biologisch zijn, maar er zijn hoogstwaarschijnlijk andere duurzame mogelijkheden. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Vraagstuk: afzet voor biologische dierlijke producten vergroten. Hier kan zowel worden ingezet op het beter vermarkten van deze producten (bv. dierenwelzijnslabel, meer onderscheidend maken, korte ketenbenadering) als op nadenken over verdere verbeteringen van de biologische veehouderij zelf. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Open houding voor iedereen die onderdeel is van de uitdaging. Geen tegenstelling tussen bio en gangbaar. Leren van elkaar. (Onderzoek, kennis en advies)
 - De betaalbaarheid van de oplossingen is een belangrijke kwestie. We zullen vooral moeten kijken naar wat het zal kosten als we onze omgang met onze aarde niet aanpassen. Daarnaast gaat het om waarden, identiteit en missie. Wat vinden we belangrijk? Wie willen we zijn? Op dat niveau kun je het niet altijd eens zijn, maar het is wel nodig om er over te praten. (Consument)

- Open houding voor iedereen die onderdeel is van de uitdaging. Geen tegenstellingen tussen bio en gangbaar. Leren van elkaar. (...ik kopieer hier letterlijk een inbreng die eerder is geleverd vanuit onderzoek, kennis, advies. Helemaal mee eens!). (Brancheorganisatie)
- Vermijd doelstellingendiscussies. Die monden altijd uit in 'kan het iets minder zijn' of 'mag het iets meer zijn'. Dat is zinloos. (Brancheorganisatie)
- Absolute voorwaarde dat de consument in deze dialoog mee gaat doen. En dan een doorsnee van de Nederlandse consument! (Brancheorganisatie)
- Absolute voorwaarde dat de supermarkten in deze dialoog worden betrokken. Organiseer een setting waarbij één supermarkt kan spreken (en voorkom een rol van CBL of een setting waarin meerdere supers met elkaar spreken; dan blijft het meel in de mond. En moet vanwege mededinging ook vaak in de mond blijven...) (Brancheorganisatie)
- Wetenschappelijke kennis is nodig. Wat zegt het onderzoek over consumententrends, voedselclaims, consumentengedrag, drivers, etc. (Brancheorganisatie)
- Ons dieet. Biologisch is alleen maar productie. Voor een duurzaam voedselsysteem moet je kijken naar wat we eten. Met name hoeveel vlees, want dat kost relatief veel landgebruik, en kent daarmee ook relatief de hoogste milieubelasting. (Onderzoek, kennis en advies)
- Markt is een spel van vraag en aanbod. Dat is niet ideologisch te sturen met plannen. (Brancheorganisatie)
- Neemt het grondgebruik veel toe met de overstap naar biologisch? Biologisch is slechts een klein aspect van het duurzaamheidsspectrum, een goede helicopterview is nodig om beslissingen te maken of biologisch daadwerkelijk de beste keuze is. Kunnen wij iedereen op een duurzame manier voeden met biologisch voedsel? En wat zijn hiervan de impacts op de prijs voor de consument? (Onderwijs)
- Het 'vraagstuk' vraagt een totaal andere systeemaanpak, krijgen we alle belangrijke partijen in de keten voldoende mee. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Het gaat om de keten. Het kan nooit bij 1 partij belegd zijn (worden). Dan is het slechts voor de Bühne. Gezondheid -in de brede context van welzijn- is een verantwoording die we met z'n allen dragen. (Consument)
- We zullen veel meer moeten doen aan communicatie over biologisch richting de consument. De overheid kan dit stimuleren door de partijen die veel kennis hebben over biologische productiemethoden te ondersteunen bij die communicatie. Ook vind ik dat je als overheid een voorbeeldrol vervult en zou je, zoals bijvoorbeeld in Denemarken en Zweden is gebeurd, kunnen besluiten om alle publiek gefinancierde maaltijden van biologische producten te laten maken. Vergeet dan a.u.b. niet om ook de budgetten hierop af te stemmen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Creëer geen morele klassenmaatschappij: als je voor biologisch bent ben je moreel superieur, zo niet dan deug je niet. Daar moeten we vooral weg blijven en op zoek gaan naar hoe we in de benodigde omslag zoveel mogelijk mensen kunnen meenemen. Misschien moet de term 'biologisch' wel op de helling omdat dit historisch gezien bepaalde suggesties wekt. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Idd biologisch (dynamisch) heeft dat aan zich hangen en daarmee krijg je ook dat consumenten zich daartegen gaan afzetten. Die laten zich niet vertellen door een ander wat ze moeten gaan doen. (Overheid)
- Niet hoe klein moet het zijn, maar hoe klein/groot is voldoende. Bedienen van lokale markten zou voldoende moeten zijn om diverse kleinschalige bedrijven lokaal te rendabel te houden. Ik zie graag véél kleine producenten die alleen hun lokale markt bedienen, dan weinig grote bedrijven die hele regio's/landen bedienen. En die steun ik in praktijk dus ook. Geen supermarkt voedsel bij mij. Vermindering van Haagse/Brusselse regeldruk kan hier enorm bij helpen om de boer vooral aan zijn producten te laten werken. (Consument)

- Het is geen echt vraagstuk meer. Er is al een besluit genomen (in 2030 moet 25% van het Europese landbouwareaal biologisch zijn), dus de dialoog voelt als mosterd na de maaltijd. Dit gaat alleen maar over de manier waarop we dat met elkaar moeten gaan fixen. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Leg duidelijk uit waarom biologisch toch duurzamer kan zijn dan gangbaar terwijl de opbrengst misschien toch 20% lager uitvalt. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Dat biologisch niet altijd de beste keuze is voor biodiversiteit en bodemkwaliteit. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Leg eens uit. Wanneer is BIO niet beter dan chemisch-industriële landbouw? (Boeren (biologisch))
- De portemonnee van de minderbedeelde consument - en wat daaraan te doen is (Onderzoek, kennis en advies)
- Zowel bestaande biologische boeren en tuinders als nieuwe toetreders tot de markt. (Onderzoek, kennis en advies)
- De stem van producenten. Consumentenverantwoordelijkheid. Focus op kwaliteit. Subsidie voor de hogere prijzen (richting producenten en richting de kleine portemonnee) (Onderzoek, kennis en advies)
- De helft van de consumenten weet niet wat biologisch inhoudt, laat staan dat ze extra ervoor willen betalen. Werk aan de winkel dus voor onze vertegenwoordigers. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Uitvoerbaarheid voor exploitanten, betrouwbaarheid voor de consument, transparantie in de keten. Er zal gestuurd moeten worden op een evenwichtige groei van biologische productie en consumptie. De sector dient in Nederland op zodanige wijze te groeien dat een volwaardige biologische productieketen neergezet kan worden, die flexibel kan inspelen op ontwikkelingen in de markt en minder afhankelijk wordt van gangbaar uitgangsmateriaal (ontheffingen). Dit zou met nieuwe ambities en een sterke groei meer in balans moeten komen. (Certificering en toezicht)
- Het opschalen van biologische landbouw en voeding is een ketenverantwoordelijkheid. De supermarkten en merkhouders kijken te makkelijk weg van hun verantwoordelijkheden. Geef hen de verantwoordelijkheid om in 10 jaar tijd van 3 of 4% biologische verkoop naar 25% te groeien en hun klanten daarin mee te nemen. Dan is de opschaling vraag gedreven en is er behoefte aan omschakeling van telers naar biologische, die daarvoor dan ook de juiste prijs krijgen (omdat het een vraagmarkt is. De overheid kan dit versterken met de juiste fiscale maatregelen, b.v. 0% BTW op biologisch en extra heffingen op vervuilende en schadelijke teelt en productie van voeding, plus omschakeling naar 100% biologisch in de publieke catering en investeren in promotie van bio en bewustzijn van de consument. (Brancheorganisatie)
- Dat er ook biologisch voedsel in de zee wordt gemaakt (en zeer duurzaam) (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- De ambitie en maatregelen moeten op ketenniveau worden benaderd (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Ook biologisch voedsel is een import en exportmarkt, zeker in NW Europa. Het is van belang dat de actieplannen in NW Europa (tenminste België, Frankrijk, Duitsland) ook bij deze consultatie worden gevolgd. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Totale impact van transitie naar meer biologische landbouw; in en buiten Nederland. We zijn het beste jongetje van de klas als we al het voedsel importeren maar dan leggen we alle externaliteiten bij andere landen op de stoep. Daar moeten we voor waken (Onderzoek, kennis en advies)
- Herstel van biodiversiteit is zowel bij biologisch als niet biologische productie ene vereist onderdeel van bedrijfsvoering (inrichting en beheer) (NGO)
- Staar je niet blind op alleen biologisch. Er is meer winst te behalen op het gebied van verduurzaming als we de grote massa gangbare bedrijven stap voor stap een transitie laten

maken naar het gebruik van minder externe input en daarmee meer richting kringlooplandbouw gaan. (Overheid)

- Verduurzaming is niet biologisch alleen. De grootste delen van landbouw zijn niet biologisch. Daar zijn de grote winsten voor verduurzaming te halen. Alle opties moeten open staan: van uitbreiding van biologisch tot andere manieren om de reguliere landbouw te verduurzamen. Als het maar effectief is. (Onderzoek, kennis en advies)
- De rol van ketenregisseurs in biologische productie en consumptie. Middelgrote bedrijven in Nederland nemen vaak een centrale rol in als ketenregisseur. De nationale strategie moet koploperbedrijven faciliteren een krachtige regierol in te nemen in de keten. (NGO)
- Stimuleren van vraag via retail en communicatie naar de consument. Foodservice en (online) supermarkten vormen een cruciale schakel in de communicatie over biologisch naar de consument. Bij een informatiecampagne over biologisch, zou de overheid moeten samenwerken met deze partijen. (NGO)
- Certificering van lange ketens. Nederland is een groot import/export land. Nederland moet meer inzetten op harmonisatie in internationale biologische certificering, om zo ook internationale biologische ketens te versterken. (NGO)
- Roadmap naar biologisch. Voor veel bedrijven is omschakelen naar biologisch lastig. Door in de nationale strategie een aantal tussenstations te benoemen naar biologisch, biedt de strategie ook perspectief voor bedrijven waarvoor biologisch (nog) niet haalbaar is. (NGO)
- Biologisch is niet de enige route naar duurzame landbouw. Het is belangrijk om uit te lichten wat aan biologisch belangrijk is (bijvoorbeeld biodiversiteit en bodemvruchtbaarheid), meer dan aandacht voor biologisch per se. Biologisch richt zich niet specifiek/direct op het reduceren van klimaatimpact, dus kunnen aanvullende maatregelen nog steeds voordeel bieden. Ook is het relevant te noemen dat biologische productie vaak wat minder efficiënt is, hoewel dit in combinatie met een ander voedingspatroon (naar meer plantaardig) geen probleem hoeft te zijn in het licht van het mondiale voedselvraagstuk. (NGO)
- Uiteindelijk moeten we naar een duurzame landbouw waar biologisch een belangrijke motor in kan en wil zijn. Maar dan moet de dialoog daar vooral over gaan: mogelijk maken dat veel meer boeren biologisch kunnen produceren, zoveel mogelijk voor de regionale markt (en dan bedoel ik dit stuk van Europa, dus Nederland en ongeveer alle landen om ons heen, niet dogmatisch dus). En waarbij biologisch ook als ontwikkelmodel voor duurzame landbouw en niet als een statisch systeem wordt bekeken. (Boeren (biologisch))
- Dat de insteek bij veel ketenpartijen verduurzaming is, eiwittransitie, fair trade, dierenwelzijn en dat biologische productie een middel is om deze doelen te bereiken. Het vraagstuk zou in combinatie met andere doelen opgepakt moeten worden. Het vraagstuk zou via een stapsgewijze aanpak opgepakt moeten worden. (Overheid)
- Tweederde van de biologische boeren zitten in de komende jaren voor een bedrijfsovername vanwege hun leeftijd. De grondprijzen in relatie tot economische opbrengst maakt financiering steeds weer een heel lastig of niet op te lossen vraagstuk voor jonge boeren (NGO)
- De gevraagde veranderingen in de landbouw staan niet op zichzelf. Maatschappelijk is er een breed gedeeld besef dat we op tal van terreinen voor ingrijpende veranderingen staan. De moderne samenleving lijkt te zijn voorgeprogrammeerd op een reis naar de afgrond. We offeren onze leefomgeving op aan economisch gewin op korte termijn en bovendien leidt toenemende individualisering tot het verdwijnen van sociale verbanden. Tegelijkertijd zijn er veel politici die weliswaar de noodzaak van ingrijpende veranderingen onderschrijven maar die een rotsvast vertrouwen hebben dat een moderne samenleving in staat is om tijdig de noodzakelijke maatregelen te nemen. Uit de praktijk blijkt dat het niet eenvoudig is om systemen te veranderen. Wat ambitieus begint levert vaak betrekkelijk geringe veranderingen op. We kunnen treffend en herkenbaar problemen benoemen maar daarmee is nog niet helder waarom die problemen blijven voortbestaan en waarom pogingen tot verandering niet

het gewenste effect hebben. Belangrijk is de vraag waarom problemen zo hardnekkig zijn. (NGO)

- Dat er een grote diversiteit aan boeren is en er op een manier wordt gesproken zodat de boeren die ambitie en wil tot verandering hebben de mogelijkheid krijgen om zelf aan het roer te staan (Boeren (biologisch))
- Zorg dat alle partijen betrokken worden; niet alleen de boer maar ook de rest van de keten, financierders, onderzoekers en maatschappelijke partijen. Denk ook aan transitiewetenschappers, die aan de hand van transitieeler kunnen aangeven wat er nodig is van welke partij (NGO)
- De consument heeft een belangrijke plaats in deze discussie. Vergeet deze niet. (NGO)
- Dat degene die meepraten met de dialoog vooral degene zijn met kennis van zaken. Niet degene die regeltjes bedenken vanachter hun werktafel op kantoor. (Boeren (biologisch))
- Het is belangrijk om de praktijk en de toepassing dicht bij te houden bij het implementeren van oplossingen. Door samen te werken met verschillende partijen, van elkaar te leren en samen ook de investeringen dragen om verder te komen is absoluut waardevol. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- ALLE partijen die invloed hebben op productie en verkoop aan tafel. (Boeren (biologisch))
- Wij denken dat de consument weet wat bio is, maar in de praktijk is dat zeer beperkt. Een deel weet wel geen kunstmest en geen chemische gewasbeschermingsmiddelen. Maar wat daarachter zit, de keuze voor een beter bodemleven, het werken met weerbare rassen, de vele uren werk, de hogere biodiversiteit enz., enz. is bij bijna niemand bekend. (Boeren (biologisch))
- Verantwoordelijkheid nemen in de gehele keten, geen woorden maar daden!!!! (Boeren (biologisch))
- De IFOAM-principes. Deze vormen de basis van de biologische systeemlandbouw. Dit is belangrijk omdat bij het vergroten van productie en consumptie, ondermijning van Gezondheid, Eerlijkheid, Ecologie en Zorg op de loer ligt. Dit is dan ook de reden dat we gezamenlijk, gehele keten (van boer t/m consument) en de overheid, dit moeten oppakken. Alles voor een optimum aan resultaat en het behoud en verder versterken van de IFOAM-principes. (Brancheorganisatie)
- Niet alleen de primaire sector en handel betrekken, maar vooral ook de burger en consument medeverantwoordelijk laten zijn. (Onderwijs)
- Dat een brede groep stakeholders wordt gehoord in consultaties en dialogen. Daarbij is het belangrijk dat ketenpartijen van door de hele keten heen, zowel aan de vraag als aanbod kant, worden meegenomen. (Brancheorganisatie)
- Om biologisch beter op de kaart te zetten is actie van alle stakeholders nodig: ketenpartijen, maatschappelijke organisaties en de overheid. De overheid kan bijvoorbeeld bijdragen aan het verbeteren van het imago van biologische producten zodat deze beter op de kaart komen te staan bij de consument. (Brancheorganisatie)
- Voldoende vraag vanuit de consument is een voorwaarde om productie te kunnen vergroten. Er moet wel markt zijn voor een verhoogd aanbod. (Brancheorganisatie)
- Het is belangrijk om naar alle randvoorwaarden te kijken nodig om productie en consumptie te vergroten. Om de biologische producten betaalbaar te houden is het belangrijk dat kritisch wordt gekeken naar het toevoegen van kosten. Een voorbeeld is certificering van supermarktwinkels. Aangezien er al door de hele keten al gecontroleerd wordt op de betrouwbaarheid van biologische producten heeft een extra controle slechts beperkte toegevoegde waarde. Daar staat tegenover dat dit wel leidt tot kostenverhoging in de keten waardoor de betaalbaarheid van biologische producten nog meer in het geding komt. (Brancheorganisatie)

1.4 Welke persoonlijke ambitie, visie of droom heb jij voor dit vraagstuk?

- Binnen drie jaar zijn minimaal 250 horecabedrijven/cateraars actief met 'Biodiversiteit op je Bord' (biologische producten zijn daarin belangrijk). Daarnaast is 'Biodiversiteit op je Bord' geïntegreerd in MVI en in opleidingen voor bestaande en aankomende koks. (Onderzoek, kennis en advies)
- De vraag vanuit de consument neemt toe en deze is ook bereid om hiervoor te betalen en kan dit ook betalen. (Overheid)
- Daadwerkelijk die 25 % landbouw in 2030 realiseren in NL (Brancheorganisatie)
- Vergroten van ons biologisch areaal afgestemd op de vraag. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Duizenden fruit- noten- en groentebomen planten. (Boeren (biologisch))
- 100% biologisch realiseren. En dan verder verduurzamen. (Boeren (biologisch))
- Voorlichting geven over de regelgeving voor biologische bedrijven. (Onderzoek, kennis en advies)
- Bewust kiezen van gezond eten inkopen i.p.v. prijs leidend laten zijn in wat en waar ik inkoop. (Consument)
- Bij te dragen aan een duidelijk en transparant traject om echt stappen te zetten naar 25% bio in Nederland (Onderzoek, kennis en advies)
- Lokale korte ketens van regeneratieve/biologische boer tot bord. Partnership boeren, verwerkers en bedrijfscatering met honderden uitgifte punten. 500 ha gekeerd van conventioneel naar regeneratief in 5 jaar (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- De consumenten en boeren samenbrengen. Consumenten worden zich meer bewust van waar hun eten vandaan komt, hoe de omstandigheden zijn voor de boeren en de gewassen en dieren. Consumenten en boeren werken samen om voedsel te produceren (e.g. moestuintjes in iedere speeltuin of school waar leerlingen leren hoe eten groeit, bezoeken bij boerderijen, boeren komen in de klas vertellen over hun boerderij, vrijwilligerswerk doen bij boerderijen, werknemers meer tijd vrij geven om zich in te zetten voor een betere samenleving (ofwel door bij een boer te werken 1 dag(deel) in de week of door bijv. bij een verpleeghuis te werken of iets)). (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Heel belangrijk. Mensen moeten weer leren dat voedsel niet komt uit een bakje of een zakje. Ik koop inmiddels ook alleen direct van kleine producenten en heb een goede relatie opgebouwd met deze boer(in)en. Ook denk ik mee over verbeteringen in bedrijfsvoering/landgebruik/-inrichting om te komen naar meer NIL. (Consument)
- Boeren worden begeleid in het maken van een eigen plan en de uitvoering hiervan voor de verduurzaming van hun boerderij (e.g. doordat de overheid coaching voor de boeren financiert en/of farmer's field schools opzet waar kennis kan worden gedeeld over manieren van natuurpositief boeren, waar boeren samen kunnen komen en hun ervaringen kunnen delen, waar ze consultancy kunnen zoeken bij eventuele obstakels waar ze tegenaan lopen, waar ze worden geholpen om een duurzame visie te maken voor boerderij) (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Bewustwording van consument en producent dat de aarde ons voedt en we daar met respect mee moeten omgaan. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat in alle regio's plannen worden ontwikkeld voor korte ketens waarin productie en consumptie van gezond en duurzaam voedsel aan elkaar worden gekoppeld. (Onderzoek, kennis en advies)
- Veehouders willen best kleinschaliger produceren, als de prijzen maar hoger zijn (consumenten dierlijk eiwit meer gaan waarderen). (Onderzoek, kennis en advies)

- Ik hoop dat biologische landbouw meer steun krijgt, zodat het aantrekkelijker wordt voor boeren om over te gaan op biologisch en dat ze daarbij niet tegen veel obstakels aanlopen. Voor de consument hoop ik dat biologisch eten meer de norm wordt en toegankelijk is voor meer mensen. (Consument)
- Biologisch aantrekkelijker neerzetten voor consumenten (bijv. door positieve framing en sociale omgeving) en daarmee gedragsverandering te bewerkstelligen (Onderzoek, kennis en advies)
- De terugkeer van de lokale boeren, akkerbouwers en privé producenten, met lokale distributie en verkoop. Terug naar de kleinschalige landbouw, met productiemethoden zoals moeder natuur heeft bedacht, zonder door mensen 'opgefokte' productiemaximalisering. (Consument)
- Wij boeren krijgen op dit moment een kakofonie van meningen en geluiden over ons heen. Waar ik behoefte aan heb is een duidelijk omschreven duurzaamheidsdoelen, en de vrijheid om onze vakkennis ondernemerschap en creativiteit en ervaring in te zetten om dit doel te halen. Waar ik geen behoefte aan heb is een vooropgezet plan naar meer biologisch, omdat dit te veel beperkend is om de doelen te halen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Een voedselsysteem dat de aarde een betere plek maakt in plaats van een systeem die de aarde afbreekt en uitput. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Dat we eens stoppen met wensdenken, en normaal gaan kijken naar de boer en onze voedselvoorziening. Vlees uit Brazilië.....kiwi's, bananen uit Verweggistan..... Waarom onze voedselvoorziening van eigen bodem, veilig en gezond verkwanselen voor een visie die niet haalbaar is (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Biologisch geen museumstuk laten worden, maar blijvend laten innoveren. Over een tijdschaal van 20 jaar zie je dat dat werkt. Grasklaver is nu vrij gebruikelijk en er is meer aandacht voor bodemkwaliteit en functies buiten productie alleen. Dat komt voort uit de biologische landbouw. Aldus niet stil blijven staan, maar verder ontwikkelen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Eens; biologische landbouw moet geen doel op zich zijn, maar een ontwikkelingsrichting die telkens bijgesteld/verbeterd kan worden. (Boeren (biologisch))
- Mijn droom is dat we onze voedselkeuze en wat we daar aan besteden laten sturen door een duurzame toekomst voor onze kinderen, en niet door korte termijn genot. Mijn droom is ook dat de overheid hierin eindelijk eens een leidende rol in gaat spelen, door niet biologisch (niet duurzaam) voedsel zwaar te belasten (duurder te maken) zodat biologisch voedsel de vanzelfsprekende keus wordt. (Onderzoek, kennis en advies)
- Als we naar een verdrievoudiging van het areaal willen, stel 12%, dan ook 12% van alle onderzoeksmiddelen reserveren voor onderzoek in biologische landbouw (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Dat gezond en duurzaam eten toegankelijk is voor iedereen en dat het met liefde voor het product geproduceerd wordt (Consument)
- Ik heb geen enkele droom en ik vind dat het een natuurlijk proces moet zijn van vraag en aanbod. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- In mijn visie zou er een gelijk en eerlijk speelveld m.b.t. regels en eisen voor voedselproductie moeten zijn binnen de EU, in Nederland alles verbieden en overhevelen naar wens natuur en biologische productie gaat niemand helpen behalve de programmamakers en slimme marketing mensen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Duurzaam en zo gezond mogelijk voedsel is de norm i.p.v. produceren naar zoveel en zo goedkoop mogelijk. De boer als producent van een eerste levensbehoefte en voor zijn maatschappelijke diensten wordt hier weer voor gewaardeerd (financieel en emotioneel) (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Schaf bij producten die eenvoudig biologisch te produceren zijn (zoals rode en witte kool en wortelen) de gangbare teelt af. Als regulier niet meer verkrijgbaar is, koopt iedereen automatisch biologisch. (Consument)

- Een wereld waarin we beter met elkaar samenwerken in de keten waarbij voedselzekerheid (zowel kwantiteit en kwaliteit afgestemd in de tijd) als ook duurzaam wordt geproduceerd waarbij de bronnen niet verder uitgeput worden en de natuur ook de ruimte heeft om zich te ontwikkelen en versterken. Een wereld waar economie en MVO zo optimaal tot hun recht komen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Een NL waarin boeren weer boer zijn met de natuur (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Een Agro & Food sector met gezonde producten voor de consument, volhoudbaar voor de omgeving met winstgevendende waardeketens voor de boeren en andere ketenpartners (Onderzoek, kennis en advies)
- Dit vraagstuk heeft mij aangezet tot het inventariseren van veel peer-reviewed wetenschappelijk onderzoek en praktijkvoorbeelden die samen met mijn eigen landbouwkundige kennis en ervaring hebben geleid tot de conclusie dat biologische landbouw de beste papieren heeft voor een toereikende duurzame voedselvoorziening van de groeiende wereldbevolking. Mijn droom is onder meer dat Nederland als tweede exporteur van pootaardappelen ter wereld toonaangevend wordt in de groene veredeling voor biologisch uitgangsmateriaal. Daarvoor bestaat onder meer al het bedrijsvennetwerk Organicseeds.NL. (Onderzoek, kennis en advies)
- Lokaal, regionaal produceren en consumeren. Bescherm de lokale biologische markt door goedkope import te verbieden. (Boeren (biologisch))
- Een duurzame en dierzame wereld. (Consument)
- Graag wil ik een bijdrage leveren voor een duurzamere wereld door het gesprek aan te gaan/voorlichting te geven/kijken naar nieuwe samenwerkingsvormen tussen alle verschillende partijen (Boeren (biologisch))
 - Daar sluit ik me helemaal bij aan! (Boeren (biologisch))
- Onze visie is gebaseerd op onze levensovertuiging: Rentmeesterschap is voor ons al jaren de belangrijkste term als we nadenken over de toekomst van ons bedrijf: zorg voor de Schepping; voor de koeien in de wei, maar ook voor de vogels die er vliegen. Zorg voor voedsel voor de mens, maar ook voor de bodem waar het bedrijf op draait. Zorg voor de maatschappij, maar ook de zorg voor ons eigen gezin. (Boeren (biologisch))
- Steunen van boeren en verwerkers die tegen de stroom in zelf kiezen voor veel verder dan biologisch en gesloten kringlopen. (Certificering en toezicht)
- Mijn visie is dat de overheid het lef moet tonen om in één klap een heleboel problemen op te lossen door via accijns op de winkelvloer gangbare producten duurder te maken dan biologische producten. Dan regelt de markt de rest, het kost de overheid niets, en we kunnen een flink aantal hoofdpijndossiers sluiten zoals het stikstofdossier en het dierenwelzijnsdossier. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat het voor iedereen normaal wordt om biologische of anderszins duurzaam geproduceerde producten te consumeren. (Consument)
- Iedereen in Nederland moet op een gemakkelijke manier toegang krijgen tot voedsel dat lokaal geproduceerd is op een regeneratief bedrijf (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Duidelijk maken dat gangbaar geproduceerd in Nederland het meest veilige voedsel is. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Het halen van de farm to fork doelstellingen (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat we in de toekomst zoveel mogelijk boeren met de natuur in plaats van tegen de natuur en dat we op alle niveaus (lokaal, regionaal, mondiaal) een goede manier vinden om met elkaar een afweging te maken van wat belangrijk is (Consument)
- Bio goedkoper dan niet-bio (zie Sustainability.eu) waardoor er 100% biologische landbouw in no time ontstaat en waardoor de inkomens van alle boeren hoger worden door collectief

- duurzaam en minder produceren, waardoor de boerenprijzen omhooggaan. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat we als sector en gehele keten gezamenlijk en met volle overtuiging inzetten op de transitie naar biologische landbouw en natuur-inclusieve landbouw omdat we inzien dat het de toekomst is. (Boeren (biologisch))
 - Dat het normaal is dat consumenten transparant geïnformeerd worden om weloverwogen te kunnen consumeren. Daarvoor is het nodig dat ketenpartijen transparantie bieden over de positieve en negatieve korte en lange termijn gevolgen van hun werkwijze. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Een overheid die economische groei niet meer ziet als het ijkpunt van welvaart, maar kwaliteitswaarden van de samenleving veel meer uitdrukt in verantwoord beheer van de aarde en de opbrengst van die aarde naar ratio verdeeld onder al wat leeft op deze wereld. Geluk, gezondheid en liefde zijn nog steeds niet te koop en alleen daarom zou de rol van geld en de wijze waarop we dat verdelen en belasten niet langer de graadmeter moeten zijn. Hoe kun je gemak vertalen naar verantwoord. Dat begint met een overheid die het goede voorbeeld geeft. Streven naar 25 % bio voor ons allemaal, is al een eind op weg met een overheid die zelf gaat voor 100 % bio in overheidsgebouwen, etc., voor een overheid die een aanbod stimuleert die groter is dan de vraag, waardoor bio betaalbaarder wordt, geen luxe is, geen schaarste kent maar basic wordt voor onze toekomst. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Vanuit dierenwelzijn geredeneerd, zie ik dat niet alleen biologisch op een goede manier bezig, maar dat er ook tussenvormen tussen gangbaar en biologisch ontstaan die ook waardevolle stappen zetten op het vlak van dierenwelzijn en duurzaamheid. Ik denk dat het goed zou zijn om ook de verbinding te leggen met dat 'tussensegment' en dat je kunt onderzoeken hoe je elkaar kunt versterken. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Geen scheiding tussen landbouw en natuur. Nederland is cultuurlandschap, richt landbouw zo in dat het met natuur combineert. (Onderwijs)
 - Mijn droom is een leefbare aarde voor onze kinderen toekomstige generaties waarin de onderlinge afhankelijkheid tussen mens en omgeving ervaren wordt en er op een empathischer manier met dieren en dierenwelzijn wordt omgegaan. Deze omgang zal zich ook doorvertalen naar hoe mensen met elkaar zullen omgaan. (Consument)
 - Mijn droom is dat we niet stoppen bij biologisch, maar gaan voor een vegan agro-ecologisch voedselsysteem, waarbij niet alleen duurzaamheid, maar ook rechtvaardigheid centraal staat. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Dat boeren en tuinders, die een maatschappelijke dienst leveren, daar daadwerkelijk structureel voor beloond worden. Het verdienmodel van boeren en tuinders, biologisch en niet-biologisch, is een mix vanuit marktinkomen en beloning van diensten. Als we dat laatste niet gaan organiseren resteert de bekende route: schaalvergroting en efficiency verhogen. Ook in de biologische sector. (Brancheorganisatie)
 - Dat we tevreden zouden zijn met een stabiele productie van biologische producten in Nederland (die hoger ligt dan nu). (Brancheorganisatie)
 - Dat biologische boeren en tuinders nog meer als ondernemer gezien worden. Als ondernemer in een bepaald marktsegment met een goed verhaal. (Brancheorganisatie)
 - Nuanceren en realisme in het debat over verdere verduurzaming van de veehouderij (Brancheorganisatie)
 - Een gezondere bodem die leeft en ons ondersteunt met onze voedselproductie. Een gezonde bodem zal resulteren in gezonder voedsel en een gezonder mens (Onderwijs)
 - Bio- in de ruimste zin van het woord - is de norm! (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))

- Dat we ophouden het fragmentarisch te benaderen. Dat we het grote geheel gaan zien. Dat we niet vanuit paternalisme handelen, maar vanuit de overtuiging dat we daadwerkelijk betrokken zijn bij en onze verantwoording nemen voor onze habitat. (Consument)
- Ik ben van mening dat het van essentieel belang is om de doorontwikkeling van de biologisch sector (en het biologische certificaat) meet te nemen in het traject. De focus binnen dit vraagstuk lijkt met name te liggen bij het vergroten van de productie en afname. Hier valt uiteraard veel te halen omdat biologische verre van de norm is. Ondertussen zien wij dat de biologische certificering nauwelijks wordt doorontwikkeld, de recente nieuwe wetgeving verhoogd niet de ambitie met betrekking tot duurzaamheid in vergelijking met de voorgaande wetgeving. Als er een actieplan voor biologische landbouw wordt ontwikkeld zou ik hier zeker oog voor hebben. Er zijn boeren genoeg die verder willen kijken dan biologische teelt, het zou goed zijn dat hier een systeem voor wordt ontwikkeld (een soort Bio+). (Overheid)
- Mijn droom is om biologische ketens te bouwen waarin een goeie balans zit, streven naar een optimum in de keten. In de agrarische opleidingen (MAS, HAS, WUR) ligt vaak de focus op maximalisering (opbrengst, groei, marge etc.). Wat mij betreft is dit een grote misvatting en moet er veel meer gekeken worden naar de balans tussen deze verschillende zaken. Maximaliseren van het één gaat bijna zonder uitzondering ten koste van iets anders, gevolg is onbalans, onvrede etc. Ketensamenwerking draait hierom. Als iedereen in de keten tevreden is heb je een duurzame keten. Die balans is fragiel en er zal door communicatie steeds gewerkt moeten worden aan het in stand houden van die balans. Mijn visie is dat dit is hoe we een situatie kunnen creëren voor een duurzaam verdienmodel voor de boeren. Als alle ketenpartners dit snappen; boeren, verwerkers, retailers etc., bouwen we aan een Nederlandse landbouw die een voorbeeld zal zijn voor veel andere landen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Produceren binnen maatschappelijke en ecologische randvoorwaarden is geen droom, maar een must en voedsel zal duurder worden. Belangrijk om burgers daarin op te voeden. Korte termijn welvaart (consumentisme, vliegvakanties, wintersport) inleveren voor lange termijn duurzaamheidsdoelen. Minder feesten, terug naar tevredenheid. (Onderzoek, kennis en advies)
- De ambitie zou volgens mij moeten gaan over het duurzaam voeden van mensen. Met aandacht voor alle aspecten die daar een rol in kunnen spelen. Biologisch kan er één van zijn, maar is niet de enige route naar die ambitie. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Wet- en regelgeving voor de landbouw stimuleert agro-ecologisch gedrag en denken, grondgebondenheid; geen of minder gebruik van kunstmest. Bijvoorbeeld aanpassen mestwetgeving etc. op dit gebied. Verbinden landbouw en natuur, niet scheiden (Onderzoek, kennis en advies)
- Goedkoper en makkelijker maken om duurzaam te produceren: bijvoorbeeld BTW op biologische producten afschaffen - kan nu tenslotte ook voor AGF. Bijvoorbeeld kosten controle Skal als maatschappelijke kosten, dus via belasting betaald en niet via individuele ondernemer. Het is toch raar dat je kan met gewasbeschermingsmiddelen spuiten en dat de kosten van eventuele vervuiling daarvan voor de maatschappij zijn (waterzuivering etc. etc.) maar dat de kosten voor het schoon produceren en controle daarop voor een ondernemer zijn? (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat biologisch ook écht biologisch, en geen greenwashing. En exclusiviteit is niet vies, maar brengt gedragsverandering tot stand, maar wel met een inclusieve samenleving. (Onderzoek, kennis en advies)
- Onze ambitie als certificeerder is een transparante, effectieve en efficiënte aanpak bij registratie, certificatie en toezicht. Dit willen we onder andere doen door een maatwerk aanpak voor de verschillende soorten exploitanten en een risicogericht toezicht. (Certificering en toezicht)

- 100% biologisch en zeer beperkte consumptie van vlees (Brancheorganisatie)
- Een duurzaam voedselsysteem voor het milieu, natuur, mens, gemeenschap waarbij iedereen een eerlijke boterham verdient. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat we ons consumptiepatroon aanpassen, een integraal duurzaam voedselproductiesysteem ontwikkelen en bereid zijn daarvoor te betalen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Alle agrarische bedrijven in NL hebben minimaal 10% van hun bedrijf met (agrarische) natuur ingericht (NGO)
- Dat we integraal kijken naar de opgaven die er liggen op het gebied van verduurzaming en dat we daarbij breder kijken dan alleen biologisch want daarmee gaan we onze doelstellingen niet halen. (Overheid)
- Mijn droom is een duurzaam voedselsysteem dat ons voorziet in wat we nodig hebben. (Onderzoek, kennis en advies)
- Biologische productie is een van de meest duurzame manieren om voedsel te produceren. Maar niet de enige manier om voedsel te verduurzamen. Het is de ambitie van de Smart Food Alliance om het voedselsysteem, als geheel, om te buigen naar een duurzamer, gezonder en eerlijker systeem. Stimuleren biologische productie, maar ook van verwerking van biologische producten en stimuleren van het aanbod bij retail en out-of home zijn hierin een belangrijke stappen. (NGO)
- Dream on (Boeren (biologisch))
- Heldere en eerlijke communicatie door de overheid over wat nodig is voor verduurzaming van het voedselsysteem, zonder vertroebeling door economische en politieke belangen. Durf leiderschap te tonen. (NGO)
- Een ander paradigma, waarin wezenlijk anders wordt gekeken naar voedselvraagstukken en dat die worden gerelateerd aan het tegengaan van klimaatverandering en vernietiging van ecosystemen. (Overheid)
- Instelling van een nationale grondbank of bundeling van grondinitiatieven die met diverse modellen boeren weer mogelijk maken bijvoorbeeld door het uitgeven van grond tegen lagere pachtprizen. We voorkomen daarmee de opwaartse spiraal van de speculatie of perverse marktprikkels als de liberale pacht. (NGO)
- Dat we eerlijke en de echte prijzen gaan betalen voor alle landbouwproducten. (NGO)
- Belangrijk is de vraag waarom problemen zo hardnekkig zijn. Dan gaat het om factoren als gedrag, cultuur en vooral politieke en economische belangenstructuren. We doen misschien wel een poging om groener en inclusiever te zijn, maar in wezen blijft het een technocratische checklist van modernistische politieke recepten geformuleerd in kwantificeerbare termen en gericht op lineaire vooruitgang, volgens de logica van economische groei en mondiaal kapitalisme. Deze handelwijze bestendigt de processen van uitsluiting, structureel imperialisme en uitputting. We weten dat economische groei en duurzaamheid niet samengaan, maar het is nu eenmaal het paradigma van het systeem. (NGO)
- Met onze aanpak Route Regeneratief 2040 gaan we het platteland weer cool en waardevol maken :-). (Boeren (biologisch))
- Dat de overheid ziet dat biologisch (- dynamische) productie en consumptie een integraal antwoord biedt op de huidige crises waar de landbouw nu voor staat. Dat het beleid van de overheid (op stikstof, klimaat, kringlooplandbouw en dierwaardige veehouderij) erop gericht is om de biologisch (- dynamische) productie en consumptie te vergroten. Tot nu toe is het beleid gericht geweest op intensivering en schaalvergroting van de gangbare landbouw, met alle gevolgen van dien voor de boer, biodiversiteit, milieu en dierenleed (NGO)
- Om zo goed mogelijk bij te kunnen dragen aan een duurzame toekomst door continue innovatie. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Landbouw en natuur zijn geen tegenstellingen. Intensieve natuur werkt niet, en intensieve landbouw ook niet. Natuurinclusieve landbouw wel. Terug naar de basis, werken met de natuur biedt boeren en TBO's kansen. (Boeren (biologisch))

- Laten zien dat het ook anders kan, strokenteelt, agro forestry op grote schaal toepassen sinds 2016 (Boeren (biologisch))
- Een gebalanceerde groei voor zowel productie als consumptie, met behoud en versterking van de IFOAM-principes. Hiervoor zullen op alle beleidsterreinen (waaronder de groei van consumptie en productievolume) van de biologische landbouw een apart spoor bewandeld dienen te worden (eigen context). (Brancheorganisatie)
- 25% bio in 2030, en dat de gangbare landbouw opschuift naar meer natuurinclusieve landbouw en leert van elementen uit de bio landbouw en omgekeerd. (Onderwijs)

1.5 Wat wil je dat niet met dit vraagstuk gaat gebeuren en waarom niet?

- Dat uitsluitend als 'biologisch' gecertificeerde producten worden gepromoot. Ook andere keurmerken en niet-gecertificeerde producenten kunnen een zeer goede bijdrage leveren aan behoud en/of herstel van biodiversiteit. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Dit wil ik nu juist niet. Want dit gaat nu een keer wel over een actieplan voor gecertificeerde producten, nota bene het enige in wetgeving vastgelegde keurmerk. Bio kan zeker nog beter en daar moeten we ook aan werken. Dat gebeurt ook: denk aan de geborgde plus bovenop bio van het EKO-keurmerk en het Demeter keurmerk. Laten degenen die vinden dat zij ook goed bezig zijn, vooral zorgen dat dit ook overtuigend geborgd wordt. Maar niet meeliften op bio. (Boeren (biologisch))
- Een wij-zij discussie met discussies over kleine en dichtbij. Daarmee voeden we de stad niet. (Overheid)
- Het kan niet overal dus wees daarin ook eerlijk (Overheid)
- Niet verplichten om te telen. Het moet bij je passen, is risicovol en vraagt ook veel arbeid. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Dat de industrie de biologische normen verder vervagen. In de VS is de USDA Organic door lobby verwaterd. (Boeren (biologisch))
- Dat biologisch als standaard niet verder door ontwikkelt en verbetert (door alleen maar bezig te zijn met vergroten van vraag en aanbod) (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Er is geen 1 superieure oplossing, dus dat geldt ook niet voor biologisch. Open staan voor andere methoden. Voor sommige bedrijven heeft bio certificering ook niet voldoende meerwaarde. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat dit vraagstuk gekaapt gaat worden en als goedmaker gebruikt gaat worden zodat mainstream vooral zo klein mogelijke stapjes hoeft te zetten. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat er alleen naar korte termijn rendement wordt gekeken, zonder inzicht in alle kosten - inclusief de ge-externaliseerde kosten - en biologisch daarmee weggezet wordt als te duur en te lage opbrengst. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Dat SKAL biologisch wordt gezien als 'de oplossing waar iedere boer aan moet voldoen', terwijl er ook andere methodes zijn die beter zijn voor de natuur (e.g. natuurinclusief, regeneratief, permacultuur, etc.) die misschien niet altijd als SKAL of onder een label gecertificeerd, maar wel degelijk bijdragen aan een biologische boerderij. Iedere boer zou begeleid moeten worden in het vinden van duurzame praktijken die bij die specifieke boer&boerderij past en goed voelt. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Niet vernauwen tot alleen biologisch ook gangbare boeren kunnen duurzaam produceren en veel melkveehouders zijn ecologisch wel goed bezig zonder SKAL-certificaat. Het gaat om de instelling waarmee het voedsel wordt geproduceerd, niet alleen om het label bio. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat we als NL ook met bio weer het grootste deel van de productie gaan exporteren (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat biologische landbouw alleen maar beschikbaar is voor de consument met meer geld. Ik hoop dat biologische producten door iedereen kunnen worden aangeschaft in de toekomst (Consument)
- Dat biologisch wordt neergezet als een product voor specifieke groepen. Juist zoeken naar manieren voor een mainstream product (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat hier d.m.v. 'technologische vernieuwingen' op onnatuurlijke wijze grootschalige productie wordt gestimuleerd, die biologisch mag heten omdat bepaalde benoemde chemische middelen worden vermeden. (Consument)

- Dat er een soort onrealistische plaatje ontstaat gedreven door politiek en ver weg van de praktijk. Alle mensen die in de landbouw praktijk werken weten dat het niet kan en niet haalbaar is zonder hele grote gevolgen voor de voedselvoorziening, voor de positie van de Nederlandse landbouw en dus voor onze economie (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Versmallen van de discussie naar kilogram per hectare; dat doet onrecht aan alle ecosysteemdiensten die extra geleverd worden in de biologische landbouw. (Onderzoek, kennis en advies)
- Het moet niet blijven bij een vaag actieplan. Het actieplan moet daadwerkelijk aanzetten tot actie. Er moeten flinke stappen gezet worden welke ook daadwerkelijk bijdragen aan een duurzaam landbouwsysteem. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Dit vraagstuk kent een antwoord; namelijk de beleidsrichting welke door LNV gepredikt wordt onder het mom van druk uit Brussel. Je zou je mogen afvragen of dergelijke wijze van beleid organiseren terecht is en recht doet aan de huidige vaak sterk ontwikkelde staat van het huidige landbouwsysteem. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Wat ik niet wil is dat we verzanden in eindeloze discussies of met biologisch de wereld wel te voeden is. Daarin zijn minstens twee scholen en die hebben een totaal verschillende visie hierop. Mijn visie is dat biologisch weliswaar een productievermindering van 20-30% geeft, maar dat kan makkelijk gecompenseerd worden door minder vlees eten en minder verspilling van voedsel (samen goed voor een winst van 30-50%). Vanuit de huidige situatie is een verschuiving naar meer biologisch een noodzaak. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat het opgelegd wordt zonder voldoende draagvlak. Dat de natuur niet als stakeholder wordt gezien (Consument)
- Dat we het als een blinde weer als beleidsdoelstelling gaan propageren (vooral politiek) zonder de gevolgen goed in ogenschouw te nemen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Praten zonder actie (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Dat een politiek doel wordt nagestreefd dat niet realistisch is. De politiek elite in Brussel als ook in nationale overheden staan vaak ver af van de praktijk en roepen veel en weten vaak weinig. Gevoelsmatig gebeurt dat nu ook door onze eigen Frans Timmermans. Een doel voor een betere wereld nastreven is helemaal prima maar het moet ook kunnen binnen de kaders die er nu zijn. Anders is het gedoemd te mislukken. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Dat wetgeving als oplossing wordt gezien om de transitie te realiseren. Wetgeving is een instrument. Wat mij betreft een sluitstuk als andere instrumenten niet effectief zijn gebleken. Kijk bijvoorbeeld eerst naar de mogelijkheden van gedragsbeïnvloedingsinstrumenten. (Certificering en toezicht)
- 1) Dat we steeds kleine stapjes nemen en we de illusie hebben dat we goed bezig zijn maar dat er intussen niets veranderd. 2) Dat ketenpartners in de verdrukking komen omdat er niet voldoende naar ze geluisterd wordt. (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik zou niet willen dat dit vraagstuk wordt gepresenteerd als een schietschijf voor de industriële lobby en andere conventionele partijen maar als een weldoordachte beleidsvisie van het ministerie van LNV. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat er e.a. opgelegd wordt zonder fatsoenlijke boterham voor de primaire producent. En dan vooral door marktvernieuwing en niet door subsidies!! Subsidie is leuk om een vernieuwing te kickstarten, maar op de lange termijn moet het uit de markt komen. Bescherm die en subsidieer eventueel de lage inkomens zodat die ook bio kunnen kopen. (Boeren (biologisch))
- Dat iedereen in z'n eigen hokje blijft zitten en niet verder kijkt dan z'n neus lang is. We hebben gezamenlijke belangen, laten we die gezamenlijk aanpakken. (Consument)
- Dat de overheid zich te veel gaat mengen met het marktmechanisme door het ongezond stimuleren van het aanbod. (Boeren (biologisch))
- Ik wil absoluut niet dat biologisch boven gangbaar verheven wordt; heb respect! Het moet niet zo zijn dat er alleen aandacht is voor die heel vernieuwende boeren (lees: boeren die eigenlijk

geen boer zijn, maar menen dat ze wel met een lapje grond even kunnen laten zien hoe het moet), maar juist voor de gehele agro sector. Ga in gesprek, luister en veroordeel niet, want juist dan kun je mooie dingen bereiken. (Boeren (biologisch))

- Biologisch is het startpunt en moet geen doel op zich worden. Er zijn veel grotere veranderingen nodig op gebied van milieu, markt en cultuur. (Certificering en toezicht)
 - Helemaal mee eens! (Boeren (biologisch))
 - Eens (Boeren (biologisch))
- Geen vooringenomen stellingen, als de uitkomst is dat we zo goedkoop mogelijk voedsel willen produceren we dat dan ook gaan doen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- De discussie openen over of biologisch goed is of niet, dat geeft alleen maar vertraging. Er is tenslotte maar een wettelijk keurmerk (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat het leidt tot meer maatregelen: stel duidelijke doelen (en de biologische landbouw heeft al een mooie set aan voorwaarden voor productie); maar geef vrijheid om daaraan te voldoen. Maak van biologisch boeren een voorbeeld in plaats van iets wat klem komt te zitten in allerlei regels. (Consument)
- Dat men denkt dat het niet kan. dat klopt bij de huidige consumentenprijzen, maar wanneer er accijns op niet-bio wordt geheven worden bio-producten goedkoper dan niet-bio-producten en dan heeft het alleen maar voordelen zowel voor de boeren als voor de consumenten (Onderzoek, kennis en advies)
- Geen geneuzel over of biologisch de wereld wel kan voeden want dat is de vraag niet. De vraag is of:1 (Boeren (biologisch))
- Wij die wereld moeten voeden of anderen (Boeren (biologisch))
- 2 of er straks nog een leefbare wereld is om te voeden (Boeren (biologisch))
- Dat het geen eenzame dood sterft als blijkt dat de 25% niet gehaald gaat worden, omdat de vraag er nog niet is. Uitgangspunt moet m.i. zijn dat we willen verduurzamen en daar moet vanaf nu dagelijks aan gewerkt worden hoe we dat gaan bereiken. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Dat het wiel niet opnieuw wordt uitgevonden. Sinds de club van Rome weten we al dat we de verkeerde kant op gaan en we als overheid van de problemen zijn weg blijven kijken. Dat doen we inmiddels al meer dan een generatie lang! De effecten van kunstmest en het gebruik van pesticiden is al jaar en dag bekend en nog steeds staan we het gebruik ervan toe. Zolang je als overheid niet het lef hebt om je verantwoording te nemen en in hoofdzaak te pappen en nathouden, heeft het geen zin om discussies te blijven voeren en rapporten te blijven schrijven. Het is dus de kern van de macht die fundamenteel mee moet gaan in ambitieuze plannen en doelstellingen, anders gaan we het niet redden. De tijd om de consument zachtjes te blijven kneden hebben we niet meer. Van bovenaf moeten drastisch ingrepen voor een structurele verandering gaan zorgen, ten minste als je de doelstellingen wilt halen. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Onderwerp is plat te slaan door te zeggen dat de consument niet bereid is om meerprijs te betalen voor biologisch vlees (en in mindere mate voor zuivel en eieren). Ik denk dat er nog veel gedaan kan worden op gebied van beter informeren van burgers en consumenten en dat er andere stappen mogelijk zijn om afzetmarkt te vergroten. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dit moet niet leiden tot een eenrichtingsoplossing. De noodzaak voor een duurzaam voedselpakket in de toekomst is niet gebaat bij enkelvoudige oplossingen. Alle kennis en kunde is nodig om dit te realiseren. (Onderzoek, kennis en advies)
- Voorkomen dat de polarisatie verder gaat. De kloof gangbaar/bio was best aan het slijten. Die wordt weer op scherp gesteld door de Europese koers, een deel van 'gangbaar' ervaart bio als bedreigend. Zo spreken studenten die bio zien zitten of van een bio bedrijf komen zich daar minder makkelijk over uit dan enkele jaren terug. Dat is niet gezond. (Onderwijs)
- Alles mag niet blijven zoals het is. Een fundamenteel andere inrichting van hoe we met voedsel en onze aarde omgaan is van levensbelang. (Consument)

- Geen richtingenstrijd. Geen welles/niets. Niet afzetten tegen elkaar. (Brancheorganisatie)
- ...en vooral, de politiek hier zo lang mogelijk buiten houden. (Brancheorganisatie)
- Dat dit aan de markt wordt overgelaten. (Onderzoek, kennis en advies)
- Sturing vanuit politiek en NGO's, dat gaat niet werken. Laat de markt, vraag en aanbod hier zijn werk doen. (Brancheorganisatie)
- Greenwashing: Greenwashing is een marketingtruc. Bedrijven gebruiken die truc om duurzaam te lijken en zo hun imago op te poetsen. Ze hebben veel mooie praatjes over groen zijn, terwijl ze gewoon doorgaan met klimaat en milieu vervuilen. De grootste vervuilers maken het meest gebruik van greenwashing (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Window-dressing. Het doen voor de Bühne, omdat je er mee scoort, omdat het politiek correct is te doen alsof je hiermee bezighoudt. Het zou geen gimmick van de marketing & communicatie moeten zijn. (Consument)
- Heel veel sturen op vergroten van de productie en onvoldoende rekening houden van de vraag. Biologische producten zijn per definitie duurder. De consument bepaalt of hij bereid is om meer te gaan betalen. Dit laatste is de meest onzekere factor in het streven naar groei. Het creëren van overschotten kan fataal zijn voor met name agrariërs die fors hebben geïnvesteerd om de omschakeling te maken. Dit zullen we te allen tijde moeten proberen te voorkomen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Niet uitsluitend aan de markt overlaten, geen richtingenstrijd ontketenen, geen morele superioriteit. (Onderzoek, kennis en advies)
- Het mag niet leiden tot een 'heiligverklaring' van biologisch en gekaapt worden voor politieke doelen op de korte termijn. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Niet weer een subsidieregeling om de productie te stimuleren. Belangrijker is het om structurele barrières weg te nemen in de regulering van de markt, waardoor de echte kosten worden afgewenteld op de omgeving, op de toekomst en naar derden. Zonder nieuwe marktregulatie is zo'n subsidie dweilen met de kraan open of weggegooid geld. (Overheid)
- Dat dit wordt gezien als de enige oplossing voor klimaat-, biodiversiteit- en (bodem)gezondheidsproblemen. Het mag geen excuus worden om niet ook naar andere (natuurinclusieve) oplossingen te kijken van landbouw. (Onderzoek, kennis en advies)
- Geen onevenwichtige groei van of de markt of de productie (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat het wordt ondergewaardeerd, niet juist wordt uitgelegd, wordt misbruikt en vooral niet dat het lang onaangetast op de plank blijft liggen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat m.b.v. greenwashing de gangbare sector met surrogaat labels etc. van de faciliteiten, die gaan komen voor biologisch, gaan mee snoepen. Er worden dan geen serieuze stappen richting duurzaam gezet. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Er zijn verschillende scenario's mogelijk waarbij vraag en aanbod van biologische producten niet in evenwicht is. Zowel bij te veel vraag en te weinig aanbod (risico: gangbare producten worden als bio verkocht), als bij te veel aanbod en te weinig vraag (lage prijs, dus risico op het zich niet houden aan de voorschriften) worden de uitdagingen op het gebied van certificering en toezicht groter. Er zal dus goed doordacht te werk gegaan moeten worden om dit soort verstoringen zoveel mogelijk te voorkomen. (Certificering en toezicht)
- Het herhaalscenario van de afgelopen 20 jaar opnieuw laten gebeuren: discussiëren in groepen van honderden en daarna doen wat LTO, Friesland Campina, Vion, Unilever en de Rabobank wil om haar eigen investeringen en belangen (goedkope grondstoffen) veilig te stellen. (Brancheorganisatie)
- Niet verzanden in tegenstellingen die de transitie in het voedselsysteem belemmeren/ sterk vertragen (Onderzoek, kennis en advies)
- Dat er over 5-10 jaar nog niet zichtbaar iets veranderd is. 2010 had ook een mijlpaal moeten zijn 10% van de markt biologisch. Dat er daadwerkelijk rekening houdend met natuurlijke

- omgeving, volgens gebiedsgerichte aanpak wordt geproduceerd. Dan kunnen er stappen worden gemaakt. (Onderwijs)
- Oeverloze discussies over welke bestrijdingsmiddelen nu wel of niet veilig zijn voor mens en milieu. (NGO)
 - Ik vind het jammer dat er steeds naar de consument wordt gewezen. Natuurlijk moet er ook vraag zijn en natuurlijk zijn er mensen die niet willen betalen, maar de overheid kan hier wel veel krachtiger in zijn. We hebben ook geen legbatterij-eieren meer omdat we dat niet meer wilden. Zo is er veel meer afgeschafte. Denk aan sigaretten die niet meer overal beschikbaar zijn. En je ziet dat het maatschappelijke denken daarover ook verandert. Dus de overheid moet m.i. gewoon actie ondernemen. En dat kan ook op andere manieren, bijvoorbeeld door alle voeding in scholen en ziekenhuizen en gevangenissen etc. alleen nog biologisch aan te bieden. Ook daarmee creëer je markt (Onderzoek, kennis en advies)
 - Eeuwig polderen en geen beleidskeuzen maken. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Dat de markt overspoeld wordt met biologische producten waar geen meerprijs is voor te realiseren. (Overheid)
 - Biologisch is een middel en geen doel. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Biologische productie is belangrijk, maar is niet de heilige graal. Ook die (agrarische) bedrijven en consumenten die (nog) geen stap kunnen maken naar biologische producten moet perspectief geboden worden. Bijvoorbeeld in de glastuinbouw telen telers op substraat, hierdoor is, ondanks het niet/lage gebruik van bestrijdingsmiddelen en de (zo goed als) CO₂-neutrale teelt, biologische certificering niet mogelijk. Daarnaast zijn er veel boeren/telers produceren niet biologisch maar voldoen wel aan de eisen van 'On the Way to PlanetProof'. Ook hun verduurzamingsstappen moeten beloond worden. (NGO)
 - Biologisch niet heilig verklaren, maar wel aangeven dat dit nu gemiddeld het beste is wat we hebben en dat het nog beter kan en dat er daarom ook veel financiële middelen naar onderzoek, innovatie en ontwikkeling moeten gaan, waarvan ook onze vernieuwende gangbare collega's kunnen profiteren. (Boeren (biologisch))
 - Dat er geen of te weinig aandacht is voor de benodigde verandering van voedingspatroon (eiwittransitie). Geen eenzijdige focus op biologisch maar bredere focus op verduurzaming. Biologisch is een middel en geen doel. (NGO)
 - Dat het vraagstuk onderdeel van symboolpolitiek wordt (Overheid)
 - Dat pijnlijke keuzes uit de weg gegaan worden (Overheid)
 - Dat we het vraagstuk aan de markt overlaten (NGO)
 - Het is aan de boer om nu op te staan en tegen de stroom in, op eigen erf en land, in de ketens en met de omgeving en consumenten nieuwe wegen in te slaan. Het slagen van dit nieuwe boeren leiderschap is van groot maatschappelijk belang. Zolang de boer speelbal is van de belangen en het directief van anderen, blijven veranderingen cosmetisch. De boer dient weer hoeder van gebiedskennis te worden en spilfunctionaris in regionale waarde creatie. De boer verbetert stelselmatig de kwaliteit van en het leven in de bodem en het wateren en verbindt als voedselproducent natuur en maatschappij. Hun overleven en groei is het overleven en de groei van de maatschappij, onze moderne samenleving, en de natuur. De groei en ontwikkeling van deze vernieuwende boeren is van levensbelang voor de samenleving als geheel. Dat rechtvaardigt waardering, steun, en passende handelings-condities. De boer wordt weer maatschappelijk ondernemer op eigen erf en land en ontwikkelt eigen oplossingen voor de grote collectieve opgaven van dit moment. (NGO)
 - Dat het een top down verhaal wordt dat gaat over KPI's, procenten en ruimtelijke functies. We hebben niets aan abstracties in een transitie die - anders dan de Mansholt aanpak na WOII - vraagt om een bottom-up, van weiland tot weiland en akker tot akker aanpak (Boeren (biologisch))
 - Dat het een apart programma wordt binnen de Rijksoverheid zonder dat het integraal verbonden is met stikstof- en klimaatbeleid en andere beleidsontwikkelingen. Er moet getoetst

worden dat al deze beleidsdossiers de biologisch (dynamische) productie en consumptie zouden moeten stimuleren. Als dat niet zo is, dan heeft een additioneel plan weinig zin en is het meer voor de Bühne (NGO)

- Ik wil niet dat het te theoretisch wordt en de oplossingen nu niet toepasbaar zijn. De oplossing van morgen hoeft niet ook de oplossing van over 5-10 jaar te worden, zolang er maar wel stappen vooruit kunnen worden gemaakt. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Dat het bij praten blijft. Dat er oplossingen uitkomen die niet toepasbaar zijn in de praktijk. (Boeren (biologisch))
- Dat alleen de makkelijk stappen als vergroten van aanbod worden bereikt. Maak er een verplichting van dat als het aanbod met x % stijgt ook de vraag zo moet worden gestimuleerd, dat zij met x% stijgt. (Boeren (biologisch))
- Dat zelfs in dit actieplan niet alleen voor biologisch wordt gekozen. (Boeren (biologisch))
- Dat anderen gaan bepalen wat de regels voor bio zijn. Biologisch is telen in de grond. Als een collega wil telen op substraat, is dat zijn keuze. Maar ga dan niet zeggen dat het dan ook biologisch moet mogelijk moet zijn om op substraat te telen. (Boeren (biologisch))
- Ondernijning van de biologische landbouw. De IFOAM-principes zijn daarin leidend. In de praktijk zien we bijvoorbeeld dat er in sommige landen waar de consumptie en productie (door stimulering) sterk is toegenomen, de opbrengstprijzen voor de primaire sector niet in voldoende mate mee ontwikkeld. Hierdoor kan de biologische landbouw in de basis het hoofd niet boven water houden, kan men amper voldoen aan de biologische regels en wordt er niet meer geïnvesteerd in de doorontwikkeling van de biologische bedrijven/landbouw. Dit soort ontwikkelingen werken uiteindelijk contraproductief voor het oorspronkelijke doel (groei van productie en consumptie). (Brancheorganisatie)
- Niet een wij-zij discussie maar wederzijds leren van elkaar! (Onderwijs)

1.6 Welke obstakels zie je om te komen tot een gedragen actieplan?

- Als uitsluitend wordt gestuurd op vergroting van het aanbod. (Onderzoek, kennis en advies)
- Europese wetgeving met open grenzen (Overheid)
 - Erg belangrijk. Er is een "race-to-the-bottom" met prijsvechten tegen goedkopere landen. De huidige onbeperkte "vrijhandel" is niet compatibel met een duurzame toekomst. (Boeren (biologisch))
- We werken in een internationaal krachtenveld (Overheid)
 - Inderdaad. De voedselketen is een zeer internationale keten. De invloed die je op de balans vraag en aanbod kunt uitoefenen (als je daarop al invloed hebt), is heel klein. Je acties zouden dus niet beperkt moeten zijn tot Nederland. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Toenemende vraag naar voedsel in de wereld (Overheid)
- Schaarste aan grond voor omschakelaars (Overheid)
- Veel grond wordt gepacht en er vindt vruchtwisseling plaats. (Overheid)
 - ... en de rechten van de pachters is verzwakt. De rechten van de rijken/eigenaren zijn de laatste jaren versterkt. Een slechte zaak. (Boeren (biologisch))
- SKAL is op dit moment vrij star als toezichthouder en niet echt behulpzaam. Ik heb gehoord dat het veel meer collegiaal was voordat de EU-richtlijn was gekomen. Ik wens een meer ondersteunende houding zodat we meer van elkaar kunnen leren. (Boeren (biologisch))
- Tegenstrijdige regelgeving (verplichting om te verpakken) Stijgende kosten en hoger risico moet wel uit markt betaald kunnen worden. Skal gaat uit van minimaal vertrouwen in producenten (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Complexe regelgeving, te weinig kennis over regelgeving, te veel bureaucratie en erg juridisch denken. Houd het vooral ook simpel voor de landbouwondernemer. (Onderzoek, kennis en advies)
- Consensus bereiken waar er veel strijdige (vooral economische) belangen spelen. (Consument)
- De kracht van een Nederlands actieplan is sterk afhankelijk van hoe de aansluiting vindt bij aanvliegroutes van stakeholders buit onze grenzen (m.n. binnen EU). (Consument)
- Gebrek aan politieke wil en te veel belangen die eigenlijk niet richting Bio willen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Dat dus. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Overheidssubsidies voor conventionele landbouw, gebrek aan inzicht true costs, gebrek aan steun voor boeren die transitie willen maken. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Verschillende waarheden en doelen + Niet meedenken met de boeren over welke stappen richting biologisch/natuurinclusief/regeneratief bij de context van hun boerderij en hun werkwijze passen en met strakke universele regels komen die in de praktijk voor veel boeren lastig uit te werken zijn of gewoon niet hoe zij willen boeren. Ik hoop dat de transitie naar 'biologisch boeren' er een kan zijn waarin de boeren een boerderij realiseren die is zoals ze hun boerderij zouden willen hebben (dus niet het gevoel hebben dat de boerderij is zoals is opgedragen door de samenleving of de overheid) en tegelijkertijd gezond eten geeft dat een inkomen geeft voor de boer, de consumenten trots op zijn om te eten en bereid zijn en mogelijk zijn om te betalen en dat bijdraagt aan een gezond, levend landschap. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Complexe regelgeving, Skal is star in het naleven naar de letter en niet naar de geest van de wet. (Onderzoek, kennis en advies)
- Schaarste aan grond en te veel N-verliezen via de lucht (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik zie een aantal obstakels. Allereerst dat de vergroting van de biologische landbouw niet snel genoeg gaat. Ten tweede dat de boeren niet genoeg subsidie of hulp krijgen voor de transitie naar biologische landbouw. En tot slot dat biologische landbouw een label wordt, waarbij er

niet per se goed voor het land wordt gezorgd, maar "iets beter" dan reguliere landbouw. Ik hoop dat biologische landbouw streeft naar het verbeteren en niet naar het behalen van het label biologisch voor hun producten. (Consument)

- Daarom is het van belang dat biologische blijvend en flexibel doorontwikkeld voor de Nederlandse markt. Het EKO-keurmerk kan daar een belangrijke rol in spelen. (Certificering en toezicht)
- Verkeerde communicatie naar consumenten (Onderzoek, kennis en advies)
- Invloeden van lobbyisten die grootschaligheid stimuleren en daarmee maar een klein (maar vermogend en invloedrijk) deel van de producten/consumenten keten vertegenwoordigen. (Consument)
- Te veel de verwachting dat bestaande systemen en ketens het moeten regelen. Als we verwachten dat 'de supermarkten' het moeten gaan doen, dan wordt het een lange opgave. Gebruik juist de ketens die wél al willen, zoals de speciaalzaaksector en laat dit het vliegwiel voor de verandering zijn. Als steeds meer mensen binnen deze keten of rechtstreeks bij de boer gaat kopen, voelt de supermarkt dit financieel en komt vanzelf de noodzaak om mee te bewegen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Het ontbreken van kennis en kunde van beleidsmakers die op papier goed weten hoe het eruit zou moeten komen te zien, maar geen notie hebben van de praktijksituatie en regelgeving die soms tegenstrijdig is in uitvoering. Voorkom wensdenken en luister naar de praktische uitvoerders, neem ze in gelijkwaardigheid mee. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Wereldmarkt en de rol van Retail. Als met niet voor producten wil betalen of het goedkoper in het buitenland haalt met andere (biologische)regelgeving. Beursgenoteerde bedrijven gaan voor winstmaximalisatie en tevreden aandeelhouders. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Ziekte druk, onkruid druk, niet voldoende grond beschikbaar, misoogsten, arbeid-beschikbaarheid, afzet, kostprijs voor voedsel. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Mijn grootste zorg is dat de nationale overheid niet het lef heeft om grote ambities (25% bio landbouw) om te zetten in een duidelijk en effectief actieplan. 40 jaar beleid heeft bio laten groeien van 0% naar 4%. Als datzelfde beleid, met hier en daar een schapje er bovenop, wordt voortgezet kun je zo uitrekenen waar we in 2030 zijn. Een groei van 10% per jaar is een fantastische prestatie die afgelopen jaren deels gehaald is, en als we dat wensdenkend doorzetten zitten we in 2030 op 10% bio landbouw, Geweldig, maar niet genoeg. Het moet sneller en het kan sneller. (Onderzoek, kennis en advies)
- Er is een grote groep belanghebbenden die zich richt op hoge externe inputs (kunstmeststoffen, gewasbescherming, bestrijdingsmiddelen etc.). Een landbouwsysteem met lagere externe inputs zal op oppositie stuiten. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Hier ben ik het helemaal mee eens. Onderzoek waarom de situatie nu is zoals die is met een rottige 4% biologisch. Dat wordt bewust of onbewust in stand gehouden. Pas als je de krachten kent die het huidige systeem in stand houdt, kun je strategisch opereren. (Certificering en toezicht)
 - Eens! Elke landbouwbedrijf zou in zichzelf een gesloten kringloop moeten vormen, zonder toevoeging van externe input. Die externe input leidt tot een overschot van nutriënten in het systeem. (Consument)
- Daarnaast: benoem het doel niet als 'biologisch', maar benoem de horizon met het grootste deel van de biologische randvoorwaarden met ruimte ook voor andere invulling. Dat houdt ieder scherp. Voor veel boeren is biologisch niet een wenkend perspectief, maar een begrip geladen met vooroordelen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Een belangrijk obstakel is dat niet-biologisch voedsel te goedkoop is, en daarom wordt biologisch niet gekocht. Echter, het duurder maken van niet-biologisch zal een hindernis

- vormen voor mensen met lage koopkracht, en daarom politiek moeilijk te 'verkopen' zijn. Daarom is hiervoor ook koopkracht nivellatie nodig. (Onderzoek, kennis en advies)
- Voldoende geld om consumptie te stimuleren. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Dat biologisch of duurzaam als 'kostenpost' gezien wordt i.p.v. opbrengst/winst voor planeet en welzijn (Consument)
 - Obstakel is dat ngo's en andere 'belangenpartijen' hun ideeën mogen spuien waardoor er een verwrongen beeld ontstaat m.b.t. draagvlak en haalbaarheid. De sector z'n hakken in het zand zal zetten zodra er nog meer onzinnigheid uit voortkomt en de verbinding verbreekt en afstand tussen overheid en agrariërs verder uit elkaar drijft. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Gebrek aan continuïteit voor de schakels in de keten en vooral bij de producenten. Voedsel moet duurzamer en betaalbaar blijven wat op zich al een grote uitdaging is. Het zal breder bekeken moeten worden dan alleen vanuit deze keten. Wat is de bijdrage aan de gezondheid van mensen (lagere ziektekosten) maar ook behoud van natuur. Overheden kunnen met de juiste stimuleringsmaatregelen ook zaken sturen. Dus niet alleen kijken wat het voedsel duurder maakt maar ook waar je kosten gaat besparen als we duurzamer gaan telen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Huidige residu politiek vanuit EC waarbij de biologische teler wordt afgerekend op vervuiling uit historie of van de burens. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Biologisch ontwikkelt zich traag door de bureaucratie. Dat maakt het kwetsbaar. Zorg in Nederland voor een duidelijke ontwikkelagenda. Benut daarbij reeds bestaande initiatieven. (Certificering en toezicht)
 - Te veel top down sturing met een procesmatige aanpak. Dit is een Wicked Problem die moet je bottom up en organisch oplossen. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Als belangrijkste obstakel voor het komen tot een gedragen actieplan zie ik een weinig overtuigend ministerie van LNV, dat met hapsnapbeleid komt in plaats van een doortastend, consistent en duidelijk beleid. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Ambtenaren en politiek die zich verschuilen achter EU-beleid. Maak je keuzes als Nederland. Durf daarvoor te staan. Gooi de knuppel in het hoenderhok. En kom op voor je eigen voedselproducent. (Boeren (biologisch))
 - Als obstakel zie ik dat het onderwerp te veel vanuit de consument wordt benaderd: biologisch moet goedkoper om te groeien. Het wordt te veel vanuit de prijs van het eindproduct geredeneerd. Benader het vanuit de kostprijs van het product, dus vanuit de sector. Dan blijft de sector gezond en blijft het gedragen. Dus bottom up met de sector zelf ontwikkelen. (Boeren (biologisch))
 - Grootste obstakel: het blijft bij veel praten door belangrijke mensen, zonder de praktijk te betrekken en zonder financiële steun voor die praktijk (Boeren (biologisch))
 - Het grootste obstakel is wat mij betreft de illusie dat we als rijke landen een voetafdruk kunnen houden van vier keer de aarde. We zullen naar een veel soberder leefstijl toe moeten met gesloten kringlopen en eerlijke welvaartsverdeling. Groei kan niet meer; we zullen een eerlijkere en betere balans moeten vinden om als mensheid te kunnen blijven bestaan. (Certificering en toezicht)
 - Dat True pricing niet besproken en opgepakt wordt onder het mom van 'dat kunnen veel mensen niet betalen'. Daar kan je andere oplossingen voor vinden dan boeren laten produceren onder de kostprijs of met ernstige gevolgen voor het milieu, klimaat, biodiversiteit, waterkwaliteit, landschap, gezondheid, etc. (Consument)
 - Ik zie niet zo zeer obstakels om te komen tot een actieplan, maar meer de uitvoering hiervan. Hoe zorgen we ervoor dat het niet alleen bij een plan blijft dat vervolgens in de la verdwijnt? (Boeren (biologisch))
 - Marktwerving kan je nauwelijks sturen. We leven in een open en vrije wereld. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))

- Te hoge prijs voor biologisch (Onderzoek, kennis en advies)
- Perceptie veranderen is moeilijk (Onderzoek, kennis en advies)
- Er zijn geen obstakels wanneer door accijnzen bio-producten goedkoper worden dan niet-bio-producten (zie Sustainabilism.eu) (Onderzoek, kennis en advies)
- Niet iedereen deelt de urgentie dat we nu iets moeten doen niet pas in 2030. De gigantische belangen van de financiële wereld, handelsbedrijven, big data grote bedrijven als Unilever. Shell etc. die geen snelle verandering willen, vertragen, sussen inslaap en werken tegen (Boeren (biologisch))
- De prijzenoorlog in supermarkten en hun inkoopmacht (Boeren (biologisch))
- (1) Zorgen dat alle ketenpartijen/ betrokken de urgentie voelen en hun (financiële) bijdrage leveren om deze transitie in gang te zetten. (2) dat de focus vanuit stakeholders ligt op waarom bepaalde verandering niet kunnen in plaats van waarom kunnen bepaalde verandering juist wel (de wil om te veranderen). (3) De verlegging van focus van korte termijn rendement naar lange termijn rendement. (Boeren (biologisch))
- Een eenduidige visie wat duurzaam inhoud. Polarisatie tussen niet-biologische en biologische ketenpartijen. Evenals tegenstrijdige belangen van stakeholders die actief zijn in biologisch als niet-biologisch. Dat remt voortgang en verduurzaming. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Qua obstakels zie ik dat er soms vanuit de gangbare veehouderij weerstand is richting de biologische sector: deze wordt vaak als voorbeeld gebruikt, maar gangbare boeren hebben ook vaak voorbeelden van welzijns- en gezondheidsproblemen in de biologische sector. Kunst is denk ik om nader tot elkaar te komen en wij-zij spel te vermijden. (Onderzoek, kennis en advies)
- Het belangrijkste obstakel is een enkele route voor de uitdagingen naar de toekomst. Sta open voor andere oplossingen dan alleen biologisch. Leer van elkaar en zorg voor verduurzaming met alle kennis en kunde die er is. (Onderzoek, kennis en advies)
- De consument is niet erg willig. Stapt liever weer massaal in het vliegtuig naar Griekenland dan dat ze meer aan voeding uitgeven. (Onderwijs)
- Er zijn altijd mensen die de status quo willen handhaven om welke reden dan ook. Wanneer zij ook de macht hebben, dan wordt het lastig om in beweging te komen. (Consument)
- Kapen door bepaalde (politieke) groepen. Laten we ook een beetje leren van van Reijbroeck/de G2000 en varianten daarvan. (Brancheorganisatie)
- De administratieve lasten voor een bio-boer zijn heel hoog. Er is totaal geen samenwerking tussen de verschillende keuringsinstituten (SKAL, Global GAP, EKO, BD). Je meerdere keren bijna hetzelfde aanleveren, maar elke keer in een ander format en andere accenten. Met nu al de nieuwe EU-bioverordering neemt de administratie voor bio-boeren nog meer toe. Een boer doet alles zelf en heeft niet als bij een groot bedrijf een kwaliteitsmedewerker rondlopen. Ik zie nu al in onze omgeving dat bio-boeren stoppen omdat de regeldruk voor de bio sector te hoog wordt. Hier moet echt iets aan veranderen. (Boeren (biologisch))
- Meer biologisch betekent duurder voedsel. Als voedsel duurder wordt, dan leidt dat tot ongenivelleerde bekostiging van voedseltransitie door burgers. Dat kan niet. Dus - zonder correcties in het belastingstelsel is het dan wel onmogelijk, dan wel ontzettend asociaal om meer bio te eisen. (Dat niet doen is ecologisch dan weer onbestaanbaar.) (Onderzoek, kennis en advies)
- Nuanceren en realisme in het debat. Biologisch moet geen doel op zich zijn. Verdere verduurzaming wel. En biologisch is 1 route, naast nog veel andere kansrijke ontwikkelingen en routes. (Brancheorganisatie)
- Dat het 1-dimensionaal benaderd wordt. Het is een complex vraagstuk, wat nooit door 1 antwoord 'opgelost' kan worden. In de politieke correctheid van de huidige zeitgeist is diversiteit in denken nauwelijks meer mogelijk. We doen onszelf daar buitengewoon veel mee te kort. (Consument)

- Veel inzet tegen de groei van biologisch door stakeholders die er geen belang bij hebben dat deze groeit (bijvoorbeeld aanbieders van bestrijdingsmiddelen). Niet zelden zijn dit kapitaalcrachtige partijen die de middelen hebben om via communicatie en marketing de plannen voor de groei van biologisch te bombarderen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Het vergunningstraject voor veehouders is een enorm obstakel. Niet zelden duren dit soort trajecten 1,5 tot 2 jaar of langer. Als je als overheid toe wilt naar verdere extensivering van de veestapel zul je hier wat aan moeten doen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Voedsel wordt duurder, mensen zullen moeten leren andere prioriteiten te stellen. (Onderzoek, kennis en advies)
- De complexiteit en veel verschillende en tegenstrijdige belangen van ketenpartijen maken het bijna onmogelijk om tot een breed gedragen actieplan te komen. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
 - Dat is ontegenzeggelijk waar, maar is het niet de moeite waard om binnen een goed georganiseerde keten van farm to fork eens te inventariseren of partijen over hun schaduw kunnen stappen en met een gemeenschappelijk doel, waar voor iedereen winst aan zit, nog eens een poging te wagen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Landbouwbeleid is versnipperd en opgeknipt in kleine delen, zoals stikstof, fosfaat, natuur; alles apart. Dat staat een aanpak in samenhang - bij uitstek een kenmerk van biologisch - in de weg. (Onderzoek, kennis en advies)
- Over en weer verketteren van biologisch en/of gangbaar naar elkaar toe; van elkaar willen leren zonder morele superioriteit of het lukt niet (Onderzoek, kennis en advies)
- Financiële obstakels en de connotatie met biologisch als iets discutabels en duurs. (Onderzoek, kennis en advies)
- Oersterke lobby voor gangbaar, vertegenwoordigd in alle stakeholders. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Biologisch zit nog steeds wel erg in de eigen bubbel. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Kunnen we hier met vereende krachten en een ketenaanpak proberen om daar een uitzondering op te gaan maken en die, bij gebleken succes, proberen als voorbeeld te stellen met andere sectoren/ keten? (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Om te groeien zal er ook animo moeten komen van buiten de huidige deelnemers in de sector. Een goede communicatiestrategie zal nodig zijn voor een brede betrokkenheid, bijvoorbeeld de rol van de supermarkten. (Certificering en toezicht)
- Nederland wordt gedomineerd door de grote spelers die verslaafd zijn aan lage grondstofprijzen om eigen verkoop- en exportbelangen + kortetermijnwinsten veilig te stellen. De rommel blijft in Nederland en op het bord van de samenleving achter. Dit moet stoppen, maar de macht van de multinationale miljardenindustrie is groot. Zij zeggen wel te willen verduurzamen, maar handelen tegenovergesteld. Verwacht van deze partijen deze draagvlak, streef er ook niet naar. Vanuit het polluter-pays-principle moeten ze gewoon aan de bak en anders de deuren sluiten, zoals een decennialange vervuiler als Hoogovens/Tata nu te wachten staat. (Brancheorganisatie)
- De overheid weegt het oordeel van de usual suspects als Rabo, Campina, CBL enz. altijd zwaar; Die zitten in de werkgroepen als het gaat om landbouw en voedsel. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- De dominantie van de Europese en nationale regelgeving die de consument(keuze) beschermt ten opzichte van de regelgeving over duurzaamheid, biodiversiteit, sociale impact en de producent. Zie de ervaring met het sluiten van de eerste kolencentrale die tot aan het Luxemburgs hof de evt. prijsverhoging van elektriciteit voor de huidige burger/consument

- zwaarder woog dan de winst in CO2 (voor toekomstige generaties) (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Te veel ketenpartijen die baat hebben bij het instant houden van het huidige systeem. (Overheid)
 - Dat er geen transparantie is in de markten. Consumenten weten niet waarom hun reguliere voedsel zo goedkoop is en duurzame voedsel zo duur. Daarom blijft het bij een klein groepje rijkere consumenten die hun duurzame keuze maken vanuit emotie. En bedrijven die vooral naar marktsegmenten blijven kijken. En niemand dus naar wat we werkelijk bijdragen aan de verduurzaming, (Onderzoek, kennis en advies)
 - We zijn een klein land en hebben te maken met een open economie. Samenwerken met de rest van de wereld is lastig. Er komen veel producten vanuit het buitenland waar duurzaam produceren nog een ver weg vraag is. In Europa is een consensus krijgen over wat de duurzaamheidsbodem is van de markt ook lastig (regionale verschillen, belangen, etc.) (Onderzoek, kennis en advies)
 - Het grootste obstakel wordt het overtuigen van de "early majority" van boeren en voedselproducenten. Rondom het voedselsysteem is een perfect storm gaande, waarbij alle uitdagingen tegelijkertijd op het bordje van de boer en de voedselproducent terecht komt. De grote uitdaging wordt om "het midden" wat al jaren op eenzelfde manier voedsel produceert te overtuigen dat biologisch, ondanks een lager volume wel een goed verdienmodel achter zich heeft. Om de omschakeling naar steeds duurzamere producten door te zetten, heeft het bedrijfsleven in de overheid een partner nodig die deze ondersteunt. (NGO)
 - De economische en politieke belangen staan een heldere en eerlijke communicatie naar de burger in de weg. Consumenten weten niet waarom duurzame producten duurder zijn en producten van gangbare landbouw te goedkoop zijn. Er zou een prijssystematiek moeten worden doorgevoerd, waarbij milieuschade en maatschappelijke kosten worden doorberekend. (NGO)
 - De bereidheid van consumenten om meer biologische producten te consumeren. (Overheid)
 - De kracht van bestaande systemen en belangen, bijvoorbeeld als het gaat om subsidiëring van de traditionele landbouw, om het vraagstuk daadwerkelijk aan te pakken. (Overheid)
 - De bestaande belangen. Vooral de financiële. (NGO)
 - Maatschappelijke- en boerenbewegingen spreken over een gewenste systeemverandering en kijken naar het kabinet en vragen visie, maatregelen en regie. Bij het in praktijk gaan brengen van nieuwe vormen van landbouw hebben boeren immers te maken met achterblijvende spelregels, starre financieringscondities, perverse prijsprikkels en blijkbaar onaantastbare gewoontes en overtuigingen. (NGO)
 - Te veel focus op achterblijvers. Kijk naar de bell-innovatiecurve en steek de meeste energie en centen in innovators en early majority. De rest kijkt mee en zal stap voor stap de succesvolle voorbeelden van voorgangers volgen. (Boeren (biologisch))
 - Het taboe om beleid en regelgeving te ontwikkelen op de consument. Het gebrek aan lef en daadkracht om keuzes te maken die niet per se in de voorkeur liggen van de big Agro industrie; LTO, Rabo, Campina, CBL. Met marktwerking alleen komen we er niet; we hebben de overheid nodig om keuzes te maken (NGO)
 - Dat er regels komen die bedacht zijn door de overheid achter een bureau zonder met de voeten in de biologische klei te hebben gestaan. Niet werkbaar zijn en dat uiteindelijk de tussenhandel de lachende 3e is. (Boeren (biologisch))
 - Ik denk dat om de biologische productie tot een duurzame manier tot stand te brengen, er een verandering nodig is in zowel de manier van voedsel produceren als de manier van consumeren. Dat is iets waar alle stakeholders zich voor moeten inzetten, omdat door de manier waarop het (productie)systeem is ingericht deze beslissingen vaak grote investeringen vragen van de kleinere spelers in de keten. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))

- Er moet voldoende vraag zijn naar biologische producten, en die is er nu niet. Boeren moeten intrinsiek gemotiveerd raken om om te schakelen, het grootste deel van de boeren is dat nu niet. (Boeren (biologisch))
- Angst bij de overheid om zich uit te spreken voor biologisch. Wat zal de planet proof boer of de natuurinclusieve boer of wie dan ook daar wel niet van vinden. (Boeren (biologisch))
- Voor het hanteren van andere regels voor bio is het nodig om de bestaande paden te verlaten en nieuwe wegen te maken. Is men daartoe bereid of kiest men voor het vertrouwde regime van one size fits all in de regels voor de landbouw (Boeren (biologisch))
- Scheve groei van aanbod en vraag. (Boeren (biologisch))
- Samenwerking binnen de biologische sectoren en binnen de biologische keten (van boer t/m consument) incl. de overheid is binnen dit actieplan een must. Doordat de Nederlandse overheid zich de afgelopen tien jaar niet of nauwelijks met de biologische landbouw heeft bemoeid, is er binnen de keten een sterke mate van individualisering en versnippering in communicatie. Dit wordt nog versterkt door alle mededingingsrestricties. Om deze trend om te keren heeft de overheid een belangrijke rol. Het centraal stellen van het promoten van het Europese biologische (top) keurmerk (overheid is hier zelf eigenaar van) kan hierin een belangrijke rol spelen. De bekendheid van dit (top) keurmerk sterk vergroten zal met de gehele (Nederlandse) keten moeten worden opgepakt. Het is een gezamenlijk belang en zal door de overheid moeten worden gestimuleerd (gefinancierd) en het samenwerken binnen de gehele keten niet juridisch gedwarsboemd. Ook wanneer het om prijsvorming gaat, om aan de IFOAM-principes te kunnen voldoen. (Brancheorganisatie)
- Nederland is export gericht, ook in bio, en die exportmarkten heb je moeilijk in de hand omdat die landen ook hun eigen biomarkt ontwikkelen. Dus er is kennisontwikkeling en kennisdeling en onderwijs noodzakelijk om de transitie naar andere verdienmodellen, zoals meer lokaal gerichte markten, en dus leren om burgers en consumenten te betrekken bij die transitie naar lokale markten. (Onderwijs)
- Er is in de gangbare landbouw veel weerstand als bio voorrang in de noodzakelijke transitie van natuurinclusieve landbouw krijgt. Bio moet niet gezien worden als enige oplossingsrichting maar als een kraamkamer of de landbouw in zijn algemeenheid naar een meer natuurinclusieve landbouw te trekken. Er valt veel te leren van bio, maar bio moet ook zelf door ontwikkelen, want er zijn nog terreinen waar stappen gezet kunnen worden! Onderwijs en kennisdeling speelt daar een belangrijke rol in. (Onderwijs)

1.7 Hoe wil jij (verder) betrokken worden bij de totstandkoming of uitvoering van het actieplan?

- Meedenken, vooral vanuit de optiek van de out-of-home foodservicesector (Onderzoek, kennis en advies)
- Inbreng kennis en ervaring (Overheid)
- Inbreng, meedenken van uit de laatste schakel in de (vlees)keten. (Brancheorganisatie)
- Inbreng kennis en ervaring uit het veld. Letterlijk. (Boeren (biologisch))
- Meedenken (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Meedenken over actieplan, met open blik naar zowel BIO als niet-BIO. (Brancheorganisatie)
- Kritisch meedenken, inbreng kennis en ervaring (Onderzoek, kennis en advies)
- Inbreng, meedenken, kennisagenda ontwikkelen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Actie, opzetten korte ketens met aanbod en afzet (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Inbreng, meedenken, samen met anderen brainstormen over ideeën en meedenken over actieplannen (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Meedenken, inbreng kennis en ervaring (Onderzoek, kennis en advies)
- Meedenken, jarenlange expertise inbrengen, helpen uitwisselen van ervaringen tussen boeren (Onderzoek, kennis en advies)
- Kritisch denken, vanuit verschillende perspectieven een onderwerp belichten en het ook onder de aandacht brengen bij andere mensen om mij heen (Consument)
- Inbreng, meedenken, kritische reflecties, ondersteuning met kennis ervaring en onderzoek. Monitoren (Onderzoek, kennis en advies)
- Wellicht monitoren impact beleid, evalueren en impact verhogen van campagnes (Onderzoek, kennis en advies)
- Inbreng van kennis, visie en uitdragen naar boeren, producenten en verkopers in mijn directe omgeving. Bijdragen aan advisering over landschapsinrichting en bijdragen aan de uitvoering van die landschapsinrichting voor biologische en ecologisch verantwoorde landbouwmethodes. (Consument)
- Als 'sparringspartner' in de haalbaarheid van het actieplan. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Als betrokken deelnemer in het actieplan (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Als praktijkmens betrokken bij de haalbaarheid van het actieplan (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- Meedenken vanuit de stichting sustainability.eu die pleit voor een accijns op niet-duurzame consumptiegoederen die deze producten duurder maakt dan duurzame producten. (Onderzoek, kennis en advies)
- Meedenken op basis expertise (Onderzoek, kennis en advies)
- Meewerken aan het ontwikkelen van een actieplan dat werkelijk de grond-oorzaken van de geringe consumptie van biologische producten aanpakt. (Onderzoek, kennis en advies)
- Als uitvoerder in de toeleverende keten (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Door de Minister van LNV onder (EU) Verordening 1308/2013 erkende brancheorganisaties moeten, volgens artikel 157 lid 2cx, "alles in het werk stellen" om de biologische landbouw te verdedigen, te beschermen en te bevorderen. Ik verwacht dat LNV het actieplan samen met deze erkende brancheorganisaties opstelt en uitvoert. (Brancheorganisatie)
- Meegroeien in de uitwerking en leren vanuit het wederzijds respect, en vanuit daar meedenken en adviseren, in een soort van burgerberaad. Ik zou het ook leuk vinden om bijv. bij mijn supermarkt te leren over hoe de keten werkt, hoe de informatie in apps over producten verbeterd kan worden (Consument)

- Inbreng kennis en ervaring uit het werkveld en uitvoeren van de taak om de consument goed voor te lichten. Want voorlichting over gezonde voeding vindt het beste plaats op de plek waar dit wordt geproduceerd. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Waar nodig, meedenken en meepraten in discussiegroepen (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
- ik wil graag meedenken over de vraag hoe je certificering (en dan bedoel ik breder dan biologisch) kan benutten om de beoogde transitie te bevorderen. (Certificering en toezicht)
- Ik kan kennis inbrengen op het gebied van Transitiedenken / Wicked Problem aanpak / Beweging maken. (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik ben bijzonder gemotiveerd om mijn landbouwkundige kennis, ervaring en expertise in te brengen bij het opstellen en uitvoeren van het actieplan. (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik heb veel kennis en ervaring op het gebied van het boerenbedrijf. Na mijn boeren bestaan als coördinator kavelruil gewerkt. Ik zou graag meedenken over de bedrijfsgerelateerde zaken van biologische landbouw. Doordat ik zelf geen boerderij meer heb, sta ik er voldoende van af. Maar ik geloof nog steeds in de kracht van onze (bio) landbouwers! Daarnaast is ruimtelijke ordening op regionaal niveau van belang. Ook daar heb ik wel ideeën over. (Boeren (biologisch))
- Graag wil ik meedenken en praten vanuit mijn bestuurlijke ervaring binnen de agrarische sector en een gezond stukje boerenverstand. (Boeren (biologisch))
- Ligt eraan wat er tegenover staat; tijd investeren is prima, we delen graag ervaringen en denken graag mee, maar moet dit altijd voor niets? (Boeren (biologisch))
- Kritisch meedenken over de effectiviteit van het actieplan en inbreng van veel ervaring op het gebied van duurzame landbouw. (Consument)
- Zorgen dat er ook daadwerkelijk meer consumenten op een andere manier hun boodschappen gaan doen door ze toegang te verschaffen tot lokaal (bio) voedsel en boeren een afzetmarkt bieden (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Meedenken, graag in dialoog en niet alleen maar digitaal! Ook wil ik als producent graag een bijdrage leveren om de afstand tussen producent, spelers in de keten en de consument kleiner te maken, door het verhaal te (blijven) vertellen. (Boeren (biologisch))
- Inbreng en meedenken en meebeslissen (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Inbreng geven, kennis delen, helpen bij de campagne, medestanders zoeken (Onderzoek, kennis en advies)
- Nodig ons uit bij de beide minister om uit te leggen hoe het mogelijk is dat zonder noemenswaardige kosten het stikstof-probleem opgelost kan worden met betere inkomens voor alle boeren. In één klap is de hele (EU-) landbouw duurzaam op alle fronten. Er zijn alleen maar winnaars. De boeren gaan collectief duurzaam en dus minder produceren doordat er 100% consumentenvraag voor bio komt doordat niet-bio producten duurder zijn dan bio door accijnzen te heffen op niet-bio-producten. Overigens krijgen we dan geen honger, want doordat de kostprijs van vlees exponentieel stijgt wordt het voor de consument aantrekkelijker om meer plantaardig te gaan eten en dan is er ruim voldoende voedsel. Dus geen moeilijke voorlichtingscampagnes om de mensen op te roepen om minder vlees te gaan eten, maar alleen de prijs van niet-bio verhogen door accijnzen te heffen. Wij hebben alle scenario's en berekeningen klaarliggen. Zie ook Sustainability.eu (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik ben als boerin al druk genoeg, probeer het mij gegeven stukje aarde zo goed mogelijk te beheren, en laat het beleid en luchtfietsen aan anderen over (Boeren (biologisch))
- Inbreng geven; in het veld laten zien dat het anders kan (grootschalig op biologische en natuur inclusieve wijze met daarnaast afzet via korte ketens). (Boeren (biologisch))
- Door het gesprek aan te gaan met alle ketenpartijen hoe wij gezamenlijk verduurzaming tot stand gaan brengen en dat te vertalen naar de praktijk en zo verduurzaming realiseren. Want alleen door realisatie maken we gezamenlijke impact. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))

- Vanuit het onderzoek worden we graag betrokken bij het actieplan, om kennis aan te dragen en voorstellen te doen. (Onderzoek, kennis en advies)
- LTO Nederland denkt graag mee. Het gaat voor een groot deel over onze leden. Wij stemmen af met Biohuis. (Brancheorganisatie)
- Belangenbehartiging kan niet zonder projecten (waarbij boeren en tuinders 'het laten zien'). En projecten kan niet zonder belangenbehartiging. M.a.w. de LTO familie heeft een uitgebreid netwerk aan projectenorganisaties en projectmedewerkers (Stichting LTO Programma's en Projecten). Graag bereid om te bezien hoe we e.e.a. met elkaar kunnen verbinden. (Brancheorganisatie)
- Meedenken en praten (Brancheorganisatie)
- Aanhankelijk van intentie, scope en ambities van het actieplan. En afhankelijk, natuurlijk, van aan welke expertise er behoefte is. Gaat mij er niet om om onderdeel uit te maken van een Poolse 'feel good' landdag, maar van een daadwerkelijke beweging naar meer gezond. (Consument)
- Graag nauw betrokken. Aangezien we een grote partij zijn in de productie van biologisch vlees met veel kennis van de markt zou ik graag nauw betrokken zijn bij zowel beleidsvorming als uitvoering. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Meedenken en betrokken zijn (Onderzoek, kennis en advies)
- Ik wil het graag volgen en onze specifieke kennis van een deel van de keten delen. (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Als dwarsdenkende adviseur (Overheid)
- Deel graag kennis over omschakelen en/of over bedrijfsovername en start in de biologische landbouw (Onderzoek, kennis en advies)
- Samenbrengen van vraagstukken uit verschillende, essentiële hoeken (Onderzoek, kennis en advies)
- Consumenten op onze bioboerderij laten zien wat biologisch inhoudt. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Als controle autoriteit voor de biologische productie in Nederland willen wij nauw betrokken blijven bij de totstandkoming en uitvoering van het actieplan. Dit om vanuit onze taken als controle autoriteit de randvoorwaarden voor certificering en naleving mee te kunnen geven en om voorbereid te zijn op de toekomst van de biologische sector. (Certificering en toezicht)
- Vanuit mijn positie vecht ik op EU niveau voor Biologische Actieplannen die hout snijden. Met alle liefde lever ik net als in voorgaand decennium mijn ideeën en inspiratie, als daar echt behoefte aan is. (Brancheorganisatie)
- Onderzoek, kennisuitwisseling (Onderzoek, kennis en advies)
- Mede namens een internationale ketenpartner in de bakkerijsector zouden wij, in samenwerking met een bakkerijorganisatie en een retailer een significante en duurzame stap willen zetten met een vernieuwend, hedendaags, biologisch, bakkersconcept. Voor zo'n succesvol voorbeeld hebben we het commitment van meerdere stakeholders nodig. Daar is een stimulerend beleid bij onze overheid er een van. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Kritisch meedenken (Overheid)
- Een transparant instrument ontwikkelen om te beoordelen welke duurzaamheidseffecten onze voedselproductie heeft (bio en niet-bio) en deze kunnen vergelijken met kosten en baten. (Onderzoek, kennis en advies)
- Betrek het Biohuis en haar leden erbij: de vereniging van bioboeren en tuinders is bij uitstek geschikt om de kennis, ervaring en perspectief van de primaire producenten in te brengen. (Boeren (biologisch))
- De Smart Food Alliance zet zich in voor een duurzamer, gezonder en eerlijker voedselsysteem wil daarom op allerlei manieren betrokken worden. Eerder organiseerden wij een online sessie tussen de leden van de Smart Food Alliance en de overheid. In een vervolgstap zouden wij

- graag een sessie organiseren met het ministerie over de verdere uitwerking van de strategie voor het stimuleren van biologische productie. (NGO)
- Consumentenvoorlichting geven over een duurzaam voedselsysteem. Milieu Centraal heeft al een groot bereik en veel kennis van de consument. Via aantrekkelijke communicatiemiddelen over een duurzaam voedselsysteem kunnen we nog meer groepen in de samenleving bereiken. (NGO)
 - Vanuit de kennis die ik nu op doe bij het uitvoeren van een onderzoek binnen de rijksoverheid verwacht ik te kunnen bijdragen aan de totstandkoming van het actieplan (Overheid)
 - Opzetten van een grondbank. (NGO)
 - Honderd jaar mechanisatie, rationalisatie en schaalvergroting in de landbouw hebben gezorgd voor een enorme groei van de opbrengsten en productiviteit, met meer dan evenredige verlaging van de voedselprijzen voor de consument. Maar de maatschappelijke prijs is hoog en die wordt betaald door de bodem, de natuur, de bevolking in arme gebieden elders, toekomstige generaties. Voor de boeren is veel verloren gegaan: vrije handelingsruimte op en om het erf; de positie in de toeleverende en afnemende ketens, hun kennis van de bodem en de natuurlijke systemen. Het (schijnbaar) hoog presterende landbouwsysteem is losgeraakt van het sociale, het economische en het natuurlijke systeem waaruit het is ontstaan. Die verbinding moeten we herstellen en daar willen we aan bij gaan dragen (NGO)
 - Online, laagdrempelig (Boeren (biologisch))
 - Wij denken graag mee en worden graag betrokken. We hebben diverse samenwerkingsverbanden met schakels uit de keten en delen graag onze kennis en onze gedachten hierover. (NGO)
 - Meedenken en bijdragen aan innovatieve oplossingen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Meedenken en inbrengen van de kennis die we hebben rondom consumentengedrag en biologisch (Onderzoek, kennis en advies)
 - Meedenken. Wij zijn pas biologisch gecertificeerd en kennen de bio en niet-bio praktijk. Verder heb ik door mijn werkzaamheden voor een brancheorganisatie veel ervaring met de doelgroep (jonge) boeren en tuinders. (Boeren (biologisch))
 - De Natuurweide heeft al vele zaken hiervoor in stelling gebracht. Hierin hebben we binnen de verschillende biologische sectoren een verbindende rol (Biohuis, Bionext), maar zeker ook binnen de biologische zuivel (ondernemingen) en de gehele keten. Hiervoor zijn verschillende tools ontwikkeld (de Aanvullende Normen, Ikbenbio., de Bioverbinding) en is er input geleverd voor de "SWOT-analyse van de biologische landbouw met kansen voor stimulering" zoals die in 2021 in opdracht van het ministerie door het Louise Bolk instituut is gemaakt. Het spreekt voor zich, dat de Natuurweide hiermee vanuit de primaire biologische melkveesector zowel bij de totstandkoming en de uitvoering ervan betrokken zal dienen te zijn (in zoverre dit nog niet het geval is). (Brancheorganisatie)
 - Meedenken over actie en stappenplan voor onderwijs en kennisontwikkeling en kennisdeling op twee fronten: a) omschakeling van gangbaar naar bio en b) doorontwikkelen binnen bio (Onderwijs)

1.8 Wie moeten er volgens jou aan deze consultatie meedoen?

- Ketenpartijen (Onderzoek, kennis en advies)
- Een brede afspiegeling van de maatschappij qua sociale afspiegeling als politieke kleuring (Overheid)
- Inkoopcombinaties (er zijn er vijf in NL) (Overheid)
 - Zeker. Deze partijen worden vaak nog gemist op een lager schaalniveau. (Boeren (biologisch))
- Verkopers/ winkels slagers, groenteboeren zelf die hier al stappen in hebben gezet. Zij kennen de beperkingen, drempels en positieve effecten van biologisch (Brancheorganisatie)
- Leveranciers van zaad en gewasbeschermingsmiddelen, die een bijdrage kunnen leveren aan de vraagstukken rondom opbrengstzekerheid en berekening van opbrengsten per ha indien gebruik kan worden gemaakt van rassen die betere resistenties tegen ziekten hebben en minder kunstmest nodig hebben dan momenteel beschikbaar zijn. En daarbij ook aan kunnen geven welke wettelijke mogelijkheden ze nodig hebben om zulke rassen en producten te ontwikkelen. (Boeren (biologisch))
- Planners van noodsituaties. Die zijn er bij Ministerie van Defensie. Er zijn plannen rondom rantsoenering voor crisissituaties en oorlogstijd. De mensen die dat soort plannen maken kunnen ons helpen om deze relatief kleine verandering te maken. (Boeren (biologisch))
- De hele keten en de beleidsmakers (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Hoger onderwijs en onderzoek - WUR en HAS - zij kunnen veel meer doen om de biologische sector te steunen met kennis en kunde. Ik zou willen dat minimaal 50% van hun projecten naar biologische teelt en veredeling zou gaan! (Boeren (biologisch))
- Goed om consultatie breed te houden, verschillende visies ophalen. Daarna wel goed om in kleinere groep betrokkenen tot een concreet plan te komen. Daarbij meer kijken naar wat individuen daarbij kunnen brengen dan een vertegenwoordiging van alle organisaties die gereageerd hebben. Dan wordt het een Poolse landdag en wordt kans op een stevig plan veel kleiner. (Brancheorganisatie)
- Iedereen die interesse heeft in biologisch en er een mening over heeft, dus ook consumenten. (Onderzoek, kennis en advies)
- De hele keten en beleidsmakers (Consument)
- De hele keten, beleid, producent en consument en onderwijs (Onderzoek, kennis en advies)
- Vooral ook afnemers: retail, horeca, catering (Onderzoek, kennis en advies)
- De hele keten, tot en met de consument (Onderzoek, kennis en advies)
- Veel mensen moeten samen om de tafel: van boeren, een diverse groep aan consumenten, afnemers, beleidsmakers, bedrijven, universiteiten/HO, misschien zelfs internationaal om ook "good practices" van andere plekken te volgen. (Consument)
- Alle stakeholders, gezamenlijke gedragen oplossingen. Consumenten ook onderdeel, en niet als oplossingen al bedacht zijn (Onderzoek, kennis en advies)
- De hele keten en de beleidsmakers. De keten omdat die daadwerkelijk de producten produceren en afnemen. De beleidsmakers omdat die de randvoorwaarden scheppen waarbinnen dat kan gebeuren. Overigens ben ik voorstander van minder overheidsbemoedening en véél minder regeldruk en méér vrijheden voor de boeren en kleine producenten m.b.t. landgebruik. (Consument)
- De pioniers in biologisch, om de waarden en principes van Biologisch niet uit het oog te verliezen maar juist z'n waarde te geven. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- De hele keten van primaire producent tot aan consument, zowel vanuit biologische landbouw als gangbare landbouw. Betrek vooral ook de minder grote ondernemers. Die zijn flexibel,

- werken zonder politieke agenda en verkondigen een eigen boodschap. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Mensen uit de praktijk, mensen uit de afzet keten en verwerking van voedsel en vooral NIET mensen uit de dagelijkse politiek pool van ngo's, natuurmonumenten, en andere activistische milieublubs (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Keten incl. belastingdienst c.q. ministerie van financiën. Dit om afgewentelde kosten in huidige landbouwsysteem nadrukkelijk te betrekken. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Veel verschillende partijen, uiteraard de boeren zelf, en zeker boeren die de transitie naar biologisch willen maken. Daarnaast de overheid, die een zeer belangrijke rol dient te spelen in het duurder maken / belasten van producten die milieu schade veroorzaken. Daarnaast supermarkten die reclame zouden moeten maken voor biologische producten. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Supermarkten en out of home partijen (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Partijen die de producten in de markt zetten. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - De stakeholders in de keten. Maar misschien eerst goed nadenken over wat het beoogde doel, tijdslijn en resultaat moet zijn (Consument)
 - Grote inkopers en importeurs die aan de supermarkten en groothandel leveren. (Overheid)
 - Iedereen die betrokken is bij het voedselsysteem. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - De gehele keten heeft hier het belang; from field to Fork en alle partijen die hierin direct als indirect invloed op uitoefenen. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Alle partijen die direct of indirect betrokken zijn aan de voedselketen maar ook partijen die op een andere manier betrokken zijn bij het verbeteren van het milieu als ook gezondheid. (Boer (niet biologisch of in omschakeling))
 - Betrek ook de tegenstanders. (Certificering en toezicht)
 - De jonge generatie van kinderen tot jongvolwassenen. Vraag hen wat zij vinden, luister goed naar de antwoorden en geef ze een plek. (Onderzoek, kennis en advies)
 - Aan deze consultatie doen hoop ik ook universiteiten (o.a. Wageningen Universiteit), Louis Bolk Instituut, True Price, Bionext Ketenorganisatie, het agrarisch onderwijs, waterschappen, drinkwaterbedrijven, MVO, etc. mee (Onderzoek, kennis en advies)
 - Jonge boeren. Al dan niet bio. Die hebben een visie. En je staat er versteld van wat voor een drive deze kanjers hebben. En ze snakken naar toekomstperspectief. (Boeren (biologisch))
 - Helemaal mee eens. Dit is de toekomst! (Boeren (biologisch))
 - Iedereen. Alle betrokkenen. Producenten, overheid, consumenten. (Consument)
 - Je kunt iedereen laten meepraten maar dan krijg je een Babylonische spraakverwarring; benoem een aantal kerngroepen (zoals (jonge) boeren/producenten, overheid, consumenten, supermarkt). Laat door hen een actieplan maken en scherp het aan met de kennis van de bredere groep met specifieke kennis. (Boeren (biologisch))
 - De gehele keten: van boeren en burgers tot banken en overheid (Boeren (biologisch))
 - Precies iedereen die daar een rol in heeft (Overheid)
 - Zij die het goede voorbeeld al geven (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Pioniers op gebied van biologische landbouw (mag ook buiten NL), juist om inspirerende voorbeelden met elkaar te delen, deze te bespreken en hier leerzame zaken uit te halen om concreet toe te passen in NL. (Boeren (biologisch))
 - Alle ketens moeten meedoen. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
 - Iedereen, vergeet ook de consument niet (Onderzoek, kennis en advies)
 - Consumenten die nu ten onrechte meer betalen voor biologische producten. Zij moeten juist beloond worden voor hun goede gedrag, waardoor de samenleving niet wordt opgezaaid met hoge kosten. (Onderzoek, kennis en advies)

- De medewerkers en de Raad van Toezicht van The Sustainability Foundation. Het Nederlandse motto is: Duurzaam Dus Niet Duur, DDND (Zie www.sustainability.eu) (Onderzoek, kennis en advies)
- Alle ketenpartijen (van teler tot en met consument); daarnaast aanverwante bedrijven en instellingen zoals kennisinstellingen, overheden, financiers) (Boeren (biologisch))
- Alle ketenpartijen die van invloed zijn op de realisatie van verduurzaming. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Iedereen die zich geroepen voelt een positieve bijdrage te leveren (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Biologische sector, andere korte ketenconcepten (ook ter inspiratie): Herenboeren, Familievarken, Kipster, Caring Farmers. Liefst vooral focus voor veehouderij op alle bedrijven met drie sterren Beter Leven Keurmerk, retail, consumentenorganisaties, Dierenbescherming (Beter Leven Keurmerk), Onderzoek, Ketenpartijen (fokkerij, slachterij, voeding, handel) (Onderzoek, kennis en advies)
- Alle agrarische ondernemers met ambitie om duurzaam te produceren binnen de kaders van Planet, People én Profit. (Onderzoek, kennis en advies)
- Kerken, filosofen, kunstenaars en ethici zouden moeten meedenken in dit proces. We zullen met elkaar na moeten denken en uitgedaagd moeten worden om na te denken over belangrijke levensvragen. Hoe willen we leven. Hoe verhouden we ons tot dieren en planten? Wat willen we voor onze kinderen? Wat vinden we echt belangrijk en handelen we daar ook naar. Soms moet je even stil gaan staan om opnieuw belangrijke keuzes te maken. (Consument)
- Vooral ook boeren en tuinders zelf. (Brancheorganisatie)
- Supermarkten. (Brancheorganisatie)
- De consumentenbond. (Brancheorganisatie)
- Boeren, belangenorganisaties, supermarkten (Brancheorganisatie)
- Boeren, wetenschap, supermarkten, consumenten, overheid (Onderwijs)
- De hele keten. Inclusief wetgever, financierders. In de huidige setting zetten de geïnstitutionaliseerde belangen de boel grotendeels op slot. (Consument)
- Ik ben erg blij verrast door deze brede oriëntering die nu is opgestart. Heel goed om een goed beeld te krijgen van de voor- en tegenstanders van groei van biologisch. Om tot beleidvorming te komen zou ik met vertegenwoordigingen praten uit de verschillende schakels van de productieketen en andere belangenorganisaties. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- De gehele keten van producent tot en met consument; we moeten dit samen doen. (Onderzoek, kennis en advies)
- Naar mijn idee zijn nu zo'n beetje alle relevante partijen betrokken. Echter, een consultatie had meer zin gehad vóórdát er een besluit was genomen. Het lijkt nu een beetje voor de Bühne, "we hebben alle ketenpartijen gehoord". (Verkoper (zoals supermarkt, speciaalzaak, horeca, catering, slagerij))
- Welke partijen dienen het meest betrokken te zijn: iedereen die een rol speelt bij de vraagzijde van de bevordering van biologische land- en tuinbouw: en met de nadruk op de vraag: welke structurele barrières zijn er te slechten en hoe gaan we dat doen? (Overheid)
- De consument, jongeren, onderwijzers (Consument)
- Jonge boeren. (Onderzoek, kennis en advies)
- Verschillende consumenten. Ook zij die nu niet biologisch kopen: waarom niet, wat staat ze in de weg? Ik ben huiverig voor de suggestie of de aanname dat deze mensen per definitie niet geïnteresseerd zouden zijn (Onderzoek, kennis en advies)
- Jongeren (Onderzoek, kennis en advies)
- Ondernemers met hun poten in de praktijk (Onderzoek, kennis en advies)
- Boeren en voedselproducenten van de toekomst (Onderzoek, kennis en advies)

- Alleen intrinsiek gemotiveerde mensen die biologische heel hard vooruit willen helpen. (Brancheorganisatie)
- Iedereen die bij het voedselvraagstuk betrokken is (Onderzoek, kennis en advies)
- Schemabeheerders en stichtingen achter andere keurmerken, zoals On the way to Planet Proof. Wat is hun visie op dit concurrerende label? (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- Jonge mensen. Certificeerders in niet-biologisch. Ketenpartijen. Consumenten. Onderwijs. Kennisallianties. (Onderzoek, kennis en advies)
- Supermarkten spelen een sleutelrol. Zie ook proefjes met schappen anders indelen: de prijs is lang niet altijd doorslaggevend voor de consument. Vergelijk ook maar eens de prijzen van allerlei gangbare A-merk producten met vergelijkbare biologisch huismerk producten en je zult verbaasd zijn en je afvragen waarom die A merken zoveel duurder zijn en toch zo'n groot marktaandeel hebben. Uiteraard moet de bioboer een meerprijs krijgen vanwege de hogere kosten. De kleinschaligheid van bio distributie speelt daarnaast ook een rol. Maar de relatie tussen die hogere kosten en de prijs van een product is beslist niet eenduidig. (Boeren (biologisch))
- Iedereen die inzicht kan bieden hoe de vraag kan worden gestimuleerd. Mensen die zich bezighouden met hoe true pricing kan worden vertaald naar de praktijk. Consumentenvoorlichters en gedragswetenschappers. Consumenten die een brede afspiegeling van de maatschappij zijn. Alle schakels in de keten: van boer tot retailer tot consument. (NGO)
- Europese partners die ervaring hebben met het vraagstuk, bijvoorbeeld in Frankrijk, Denemarken en Duitsland. Consumentenorganisaties, 'early adapters', vanuit welke stakeholder dan ook (Overheid)
- Gemotiveerde mensen die de biologische landbouw werkelijk vooruit willen helpen. (NGO)
- De B's => Boeren, Bestuurders, Beleidsmaker en Bankiers (Boeren (biologisch))
- De hele keten, maar ook financierders en investeerders, natuur- en dierenwelzijnsorganisaties en transitiewetenschappers zoals New Foresight dit ook bij de eiwittransitie heeft gedaan (NGO)
- Betrek ook de regeneratieve boeren hierbij. Zij hebben niet altijd een biologisch keurmerk maar werken wel vaak zo. Belangrijk om deze stroom ook mee te nemen (NGO)
- De hele keten: de boeren zelf tot de consument en alles wat daartussenin zit. (Ketenpartij (zoals leverancier, verwerker, handelaar))
- De hele keten, van boer tot consument en alles daartussen. Maak het daarom ook niet vrijblijvend; iedere ketenschakel heeft een verantwoordelijkheid hierin! (Boeren (biologisch))
- Zorg bij een intensievere betrokkenheid bij het actieplan voor een reële onkostenvergoeding voor de zelfstandig ondernemers. Zij maken al vele uren tegen lage marges. Om hen ook aangehaakt te houden is dit van groot belang. (Boeren (biologisch))
- Het is goed, dat eenieder vanuit de gehele biologische sector en keten (van boer t/m consument) hieraan meedoet. Met de IFOAM-principes als basis, kunnen we met z'n allen prima stappen zetten richting groei van zowel het consumptie als het productievolume. In de uitvoering hiervan kunnen de sterke (bestaande) verbindingen verder worden uitgebouwd en uitgerold voor maximaal resultaat. (Brancheorganisatie)
- Eenieder, elke keten partner, die betrokken is bij biologische landbouw van grond tot mond, inclusief onderwijs- en kennisontwikkelaars onderzoekers en adviseurs. (Onderwijs)